

Kirsi Kaartinen

Taloushallinnon palvelujen käyttö maa- ja metsätaloudessa

Selvitys taloushallinnon palvelujen tarpeesta Etelä-Pohjanmaalla

Opinnäytetyö

Kevät 2020

SeAMK Liiketalous ja Kulttuuri

Tradenomin tutkinto-ohjelma

SEINÄJOEN AMMATTIKORKEAKOULU

Opinnäytetyön tiivistelmä

Koulutusyksikkö: SeAMK Liiketoiminta ja kulttuuri

Tutkinto-ohjelma: Liiketalous

Suuntautumisvaihtoehto: Taloushallinto

Tekijä: Kirsi Kaartinen

Työn nimi: Taloushallinnon palvelujen käyttö maa- ja metsätaloudessa: Selvitys taloushallinnon palvelujen tarpeesta Etelä-Pohjanmaalla

Ohjaaja: Erkki Kytönen

Vuosi: 2020

Sivumäärä: 102

Liitteiden lukumäärä: 2

Opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää taloushallinnon palvelujen tarvetta maa- ja metsätalousyrittäjien keskuudessa Etelä-Pohjanmaalla. Tutkimuksen tarkoitus oli kartoittaa, onko alueella tarvetta erikoistuneelle tilitoimistolle. Tarvetta kartoitettiin selvittämällä yrittäjien taloushallinnon käyttöä, sen määrää ja syitä. Tutkimuksessa selvitettiin lisäksi, mitä hyötyä taloushallinnon palveluiden käyttäminen mahdollisesti yrittäjälle toisi.

Teoriaisuudessa tarkastellaan yrittäjyyttä yleensä, maa- ja metsätalousyrittäjyyttä sekä taloushallintoalaa Suomessa. Molempien toimialojen rakennekehitystä kuvataan alussa, jolloin muutoksen samankaltaisuus tulee esiin. Suuret suurenevat ja pienet erikoistavat panostaen palveluun. Maa- ja metsätalousyrittäjyyttä käsitellään tuotteiden ja yritysmuotojen kautta. Taloushallinnon alaa esitellään sen tarjoamien palvelujen kautta. Maa- ja metsätalouden taloushallinnon palveluja käsitellään lain antamien pykälien, palveluiden ja tukien myötä. Tilitoimiston käyttämisen hyötyjä käsitellään tilinpäätösanalyysin ja ulkoistamisen käsitteiden kautta.

Tutkimustavaksi valittiin kvantitatiivinen eli määrällinen tutkimus. Tutkimuksen aineisto kerättiin kyselyn kautta käyttäen Webropol-työkalua. Tutkimuksen otosjoukoksi valittiin eteläpohjalaiset maa- ja metsätalousyrittäjät. Kyselylomake lähetettiin sähköisenä linkkinä käyttäen hyödyksi yhteistyöhenkilöiden kontakteja.

Tutkimuksesta kävi ilmi, että suurin osa maa- ja metsätalousyrittäjistä ei käytä tilitoimiston palveluja. Merkittävin syy olla ulkoistamatta palveluja on, että tarvittava osaaminen löytyi omasta yrityksestä. Toisaalta ne, jotka olivat ulkoistaneet taloushallinnon palvelut, tekivät sen samasta syystä. Osaamista ei ollut omassa yrityksessä. Ostopalvelun korkea laatu antaa yrittäjälle aikaa keskittyä omaan ydinosaamiseensa ja tuo lisää vapaa-aikaa. Tilinpäätösanalyysiä ja tilitoimiston neuvoja pidettiin hyödyllisenä, mutta kaivattiin lisää vinkkejä yrityksen kannattavuuden kehittämiseen. Tilitoimistopalveluja käyttävät arvostivat paikallista erikoistunutta tilitoimistoa. Kaikille vastaajille ei ollut helppoa löytää tarvitsemiaan taloushallinnon palveluja. Paikalliselle erikoistuneelle yrityksen strategisena kumppanina toimivalle tilitoimistolle voisi olla sijaa.

Avainsanat: maatalous, metsätalous, taloushallinto, kirjanpito, yrittäjyys

SEINÄJOKI UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Thesis abstract

Faculty: School of Business and Culture

Degree programme: Business Management

Specialisation: Accounting

Author: Kirsi Kaartinen

Title of thesis: Use of financial management services in agriculture and forestry: Report on the need for financial management services in South Ostrobothnia

Supervisor: Erkki Kytönen

Year: 2020

Number of pages: 102 Number of appendices: 2

The aim of this thesis was to study the need for financial management services among agriculture and forestry entrepreneurs in South Ostrobothnia. The purpose of the study was to survey if there is a need for a specialised accounting firm in the area. The need was surveyed by analysing the use of financial management by entrepreneurs, its extent, and the reasons for it. In the study, it was also found out what advantages the use of financial management services would possibly bring to the entrepreneur.

The theoretical section examines entrepreneurship in general, agriculture and forestry entrepreneurship, and the field of financial management in Finland. The structural development of both branches is described at the beginning of the section, which brings up the similitude of the change. Agriculture and forestry are dealt with through products and company forms. The financial management of agriculture and forest economy is dealt with through the legislation, services, and subsidies. The advantages of the use of an accounting firm are dealt with through the concepts of analysis of financial statements and outsourcing.

The study was conducted using a quantitative approach. The data of the study was collected through a survey using the Webropol tool. South Ostrobothnian agriculture and forestry entrepreneurs were chosen as the population of the study. A questionnaire was sent as an electronic link using the contact persons' contacts.

The study showed that most agriculture and forestry entrepreneurs do not use services provided by accounting firms. The most significant reason for not outsourcing services was know-how found at one's own company. On the other hand, those who did outsource their financial management did it for the same reason. The high quality of outsourced services gives the entrepreneur time to concentrate on their own core expertise and gives them more leisure. The analysis of financial statements and the advice of the accounting firm were considered useful, but more hints were wanted for the improvement of the profitability of the company. There could be a place for a local specialized accounting firm operating as a strategic partner of the company.

Keywords: agriculture, forestry, financial administration, accounting, entrepreneurship

SISÄLTÖ

Opinnäytetyön tiivistelmä	2
Thesis abstract	3
SISÄLTÖ	4
Kuva-, kuvio- ja taulukkoluetelo.....	6
1 JOHDANTO	8
1.1 Tutkimuksen taustaa.....	8
1.2 Aikaisempia tutkimuksia.....	9
1.3 Tutkimuksen tavoite ja rakenne	12
2 YRITTÄJYYS, MAA- JA METSÄTALOUS JA TALOUSHALLINTO	14
2.1 Yrittäjyys	14
2.2 Taloushallintopalvelut	15
2.3 Maa- ja metsätalous yrittäjyys.....	18
3 TALOUSHALLINNON PALVELUT MAATILATALOUDESSA	23
3.1 Lainkirjain.....	23
3.2 Taloushallinnon palvelut maatilataloudessa	25
3.2.1 Palveluja	26
3.2.2 Maatalouden kannattavuuskirjanpito	26
3.2.3 Tuet.....	27
3.3 Tilitoimiston käyttämisen hyöty yrittäjälle	28
3.3.1 Taloushallinnon ulkoistaminen.....	29
3.3.2 Tilinpäätös ja tunnusluvut	32
4 SELVITYS TALOUSHALLINNON PALVELUJEN TARPEESTA	
ETELÄ-POHJANMAALLA.....	34
4.1 Tutkimusmenetelmä ja -aineisto	34
4.2 Tutkimuksen luotettavuus	36
4.3 Kyselytutkimuksen tulokset.....	37
4.3.1 Yritysten taustatiedot	37
4.3.2 Tutkimuksen tulokset tilitoimiston käytön osalta	44
4.3.3 Tutkimuksen tulokset tilitoimisto yrittämien näkökulmasta	51
4.3.4 Tutkimuksen tulokset tilitoimiston käyttämisen hyötyjen osalta	53

4.4 Johtopäätökset.....	58
5 YHTEENVETO.....	61
LÄHTEET	63
LIITTEET	69

Kuva-, kuvio- ja taulukkoluetelo

Kuva 1. Taloushallintoala Suomessa.....	17
Kuva 2. Peruskirjanpidon ulkoistaminen.....	30
Kuva 3. Talousohjauksen ulkoistaminen.....	31
Kuvio 1. Taloushallinnon palvelut	16
Kuvio 4. Tilinpäätöksen tunnusluvut.....	33
Kuvio 5. Yrittäjien ikäjakauma prosentteina.....	38
Kuvio 6. Yrityksen päätoimisuus.....	38
Kuvio 7. Yrittäjän koulutustausta.....	39
Kuvio 8. Maatilayrityksen tuotantosuunta.....	40
Kuvio 9. Yritysmuoto.....	42
Kuvio 10. Yrityksen liikevaihto.....	43
Kuvio 11. Kirjanpidon hoitaminen.....	44
Kuvio 12. Syyt yritysten itsenäiseen taloushallintoon.....	46
Kuvio 13. Halukkuus ostaa palveluja ulkopuoliselta.....	47
Kuvio 14. Syitä ulkoistamiselle.....	49
Kuvio 15. Ulkoistetut taloushallinnon palvelut.....	50
Kuvio 16. Muut ulkoistetut palvelut.....	51
Kuvio 17. Tilinpäätöksen tekeminen yrityksissä.....	54
Kuvio 18. Tilinpäätöstä analysoivat tahot.....	55

Kuvio 19. Tilinpäätösanalyysin käyttötarkoitukset.	57
Kuvio 20. Neuvojen saaminen kannattavuuden kehittämiseksi.	58

1 JOHDANTO

1.1 Tutkimuksen taustaa

Maa- ja metsätalouden verotukseen ja kirjanpitoon erikoistuneita tilitoimistoja on vähän, kenttä hajanainen eikä ole olemassa tarkkaa tietoa siitä missä tai miten yrittäjät hoitavat kirjanpitonsa. Maa- ja metsätaloudessa kirjanpidon voi hoitaa vaikka itse, vaatimuksia sen suhteen ei ole. Maa- ja metsätalous alalta uutisoidaan nykyään monesti heikosta kannattavuudesta ja talousahdingosta. Jo Heinonen ja Järvinen (1996, 163) arvioivat tilojen määrän vähenevän, jäljelle jäävien keskikoon kasvavan ja tuotannon vaatiman työpanoksen vähenevän. Jatkavien tilojen on sopeuduttava tähän rakennekehitykseen. Tilaa on kehitettävä kokoonsa nähden kustannustehokkaaksi ja kilpailukykyiseksi. Erikoistuminen on myös vaihtoehto jatkavilla tiloilla. Erikoistumien, tilakokojen kasvu ja liiketoiminnan suuntaus liikeyritysmäisempään suuntaan onkin yleistynyt. Edellä mainitun perusteella voidaan todeta, että rakennemuutoksen tuomat haasteet maatalouden alalla ovat taloudellisia. Muutokseen sopeutumiseen tarvitaan talousosaamista ja tilitoimistopalveluiden tarjoama apu rakennemuutoksessa on yrittäjille tarpeen. Vastaavasti maatilatalouden ymmärrys tilitoimistoalalla yksi kilpailuvalteista.

Metsä-Tokila (2011, 26, 36; ks. myös Metsä-Tokila 2019, 35) kirjoittaa, että kirjanpitoalalta eläköityy seuraavan kymmenen vuoden aikana suuri määrä ammattilaisia. Hän jatkaa, että työvoiman saanti tilitoimistoissa ja tilintarkastusalalla on vaikeaa työvoiman ikääntymisen vuoksi. Ammattinetti kertoo taloushallinnon alan suuntautuvan automatisaation myötä neuvontapainotteisiksi palveluiksi (Taloushallinto 2020). Metsä-Tokilan kirjoituksesta voidaan todeta uusien erikoistuneiden tilitoimistojen olevan alalle tarpeen ja alan työllisyys näkymät positiiviset.

Tämän tutkimuksen tavoitteena on selvittää maa- ja metsätalousyrittäjien taloushallinnon palvelujen tarvetta. Erikoistuneen tilitoimiston kysyntää pyritään selvittämään tutkimalla kirjanpidon ja verotuksen ulkoistavien yritysten lukumäärää, ulkoistamisen syitä sekä syitä omatoimiseen kirjanpidon hoitamiseen.

1.2 Aikaisempia tutkimuksia

Maataloudesta ja metsätaloudesta löytyy tutkimuksia eri näkökulmista kuten mm. kannattavuuden mittaamisesta, yksittäisen metsätaloustyypin kirjanpitolaitteista ja tilakohtaisen kannattavuuden tunnuslukujen laskemisesta. Yleistä kokonaiskuvaa antavaa tutkimusta tilitoimistojen käyttämisestä maa- ja metsätalousyrittäjien keskuudessa ei ollut löydettävissä.

Kinnunen (2017,10) on laatinut työssään kehitysideoita monialaisen maatalouden kannattavuuden parantamiseksi toimeksiantajalleen. Kehitysajatusten pohjana hänellä on ollut tilinpäätösanalyysi talouden tilanteen ja toimintaedellytysten selvittämiseksi. Kinnunen (s. 77–78) kokoaa tutkimustaan yhteen ja toteaa, että maatalouden yrittäjien ajatus yrittäjyydestä on muuttumassa yhä enemmän muiden yritysten kaltaiseksi yrittäjyydeksi. Toiminnan kehittämistä on tullut huonon taloustilanteen takia ratkaiseva asia liiketoiminnan ylläpitämisessä. Analyysiä oman yrityksen taloudesta pidettiin hyödyllisenä päätöksenteon ja kehittämisen suunnittelussa. Tutkimuksen mukaan tilinpäätösanalyysin avulla on mahdollista saada monipuolinen ja tarkka kuva maatilataloudesta ja kehityssuunnasta. Kehittämisehdotuksiksi tulivat talvitoiminnan tehostaminen maatilamatkailun ja metsätalouden myötä. Toimeksiantaja näki ensimmäistä kertaa lukujen kautta liiketoimintansa tilanteen ja tästä oli hyötyä kehityssuunnan havainnoimisessa.

Röytiö (2012, 1) selvittää tutkimuksessaan, miten tilitoimisto voi auttaa maatilatalouden yrittäjiä heidän taloutensa seurannassa. Maatilatalouden taloudellinen tilanne selviää nopeasti maatilatalouden verolomaketta käytettäessä. Hänen mukaansa (s. 35) tammi-helmikuussa tehtävän tilinpäätöksen myötä verolomakkeesta löytyy jo useita tarvittavia tunnuslukuja talouden analysointiin. Työn tuloksena kirjoittaja on tuonut esille talouden tunnuslukuja, joiden avulla tilitoimisto voi kertoa maatilatalouden harjoittajalle taloudellisen tilanteen aikaisempaa paremmin. Näitä tasapainolaskelman mukaisia tunnuslukuja olivat hänen mukaansa suhteellinen velkaantuneisuus, käyttökateprosentti ja kannattavuuskerroin. (Röytiö, liite 7.)

Kehänen (2016, 3–6) tutki metsäyhtymää, sen muistiinpanovelvollisuutta sekä verotusta. Työn tuloksena hän laatii oppaan ilmoitusten ja muistiinpanojen täyttämi-

seen. Opas sisältää Excel-pohjan muistiinpanojen täyttämistä varten. Työn tarkoituksena on tuottaa materiaalia, jonka avulla tarvittavat ilmoitukset voidaan tehdä ilman ulkopuolista apua. Työssään hän käyttää verohallinnon määritelmää metsäyhtymästä, jossa vähintään kaksi omistaa metsää yhdessä.

Alhonen (2011) käy läpi liiketoimintasuunnitelmaa ja toiminta-ajatusta. Yrityksen perustamisen näkökulmasta kerrotaan toiminnan aloittamiseen liittyvistä vastuista, ilmoittautumisista rekistereihin, y-tunnuksesta ja yhtiömuodosta. Näkökulma tässä työssä on toiminimen perustaminen. Opinnäytetyöhön on tehty kysely neljälle toimivalle tilitoimistoyrittäjälle heidän toimintansa alkutaipaleesta. Yritystoiminnan pakollisista toimista kerrotaan rahoituksen, työntekijöiden, koulutuksen ja vakuutuksien näkökulmista. Toiminnan aloittamisen konkreettisia vaatimuksia liiketiloineen ja laitteineen sekä ohjelmistoinen. Työssä käytiin läpi myös toimia konkreettisen perustamisen jälkeen. Yritystoiminnan harjoittaminen ei vaadi mitään erityisiä lupia saati edes tiettyä koulutusta vaikkakin on suotavaa olla alan tuntemusta ja koulutus kaupalliselta alalta. Asiakaskunnan kerrotaan olevan uskollista. Tilitoimistojen kerrotaan tarjoavan laajalti palveluja ja asiakkaan kanssa onkin hyvä räätälöidä hänelle sopiva kokonaisuus. Palvelukellon avulla saa näkyväksi vuosittaiset pakolliset toimet. Tilitoimiston perustamisen SWOT-analyysi tuo konkreettisesti esille toimialan eri puolet.

Piironen (2018) kirjoittaa teoriatasolla yrittäjävalmiuksista, joista tärkeimpinä ovat stressinsietokyky, vastuullisuus ja rohkeus. Yrittäjävalmiuden luokiteltiin henkilökohtaisiin ja ammatillisiin ominaisuuksiin. Mausteena tekstissä on haastateltujen yrittäjien kommentteja. Liiketoimintasuunnitelman sisältöä käsitellään laajasti ja siihen sisältyi myös yrittäjävalmiuksien arviointia. Liiketoimintasuunnitelmaan kuuluvassa asiakkaiden ja markkinoiden tarkastelussa on otettava huomioon toiminta-alue, saatavuus ja kilpailijat. Yritystä perustettaessa on huomioitava lakisäätteiset ja vapaaehtoiset vakuutukset. Opinnäytetyössä kerrotaan eri yritysmuotoja, mutta ei arvioida niiden hyödyllisyyttä suhteessa tilitoimiston perustamiseen. Toiminimestä kerrotaan sen olevan helppo tapa yrityksen perustamiseksi ja osakeyhtiössä se, että se kannattaa valita jos kasvua on näköpiirissä. Työssä kirjoitettiin myös alkuinvestoinneista ja kerrottiin käynnistyneestä esimerkkirytyksestä. Työssä kirjoitettiin kustannuslaskelmien tekemisestä, mutta konkreettista esimerkkiä tästä ei ollut.

Honkaniemi (2011, 2) kertoo työssään maataloilta vaadittavan vain yhdenkertaista kirjanpitoa ja volyymin olevan pienempää kuin suurissa yrityksissä. Hän mainitsee, että usein maatalojen kirjanpito on ostettu ulkopuoliselta tilitoimistolta. Työssä kirjoitetaan, että sähköiselle asioinnille on tarvetta ja se tuo useita hyötyjä käyttäjän näkökulmasta (töiden uudelleen järjestely, luonnon säästäminen, tehostaminen, neuvontaresurssin lisääminen). Tutkimuksen tuloksena maataloilla on hyvät valmiudet sähköiseen taloushallintoon siirtymiseen, mutta epäluulot ja varmuus hidastavat muutosta. Hänen tutkimusotoksestaan puolella oli käytössään kirjanpito-ohjelma (mts. 32).

Lindfors (2010, 1–2) kertoo tutkimuksessaan, että uusista metsänomistajista lähes puolet asuvat tilan ulkopuolella. Hänen mukaansa palkansaajien määrä metsänomistajina tulee kasvamaan. Kaupungissa asuvien metsäomistajien tietotaso ja suhde metsää vähentyvät kaupungistumisen myötä. Hän kirjoittaa, että koulutetut kaupungissa asuvat metsänomistajat eivät pidä metsätilaansa arvokkaana. Tästä seurauksena voi olla metsien hoitamatta jättäminen. Tulevia metsänomistajia oletetaan olevan kaikissa yhteiskuntaluokissa ja eri ammateissa.

Viskari (2010, 2) kirjoittaa metsätalouden kannattavuudesta yksityisen metsänomistajien näkökulmasta. Tutkimuksessa selvitettiin mistä kannattavuus koostuu ja miten sitä voi mitata. Tutkimuksessa selvitettiin metsätalouden kannattavuus muistiinpanojen pohjalta laskemalla kannattavuuslaskelmassa liiketulos ja nettotulos. Hän selvitti (s. 61) tietyn metsätilan absoluuttisen kannattavuuden eli sen mitä tuotto metsästä on ollut tietyllä ajanjaksolla.

Luonnonvarakeskus seuraa vuosittain kannattavuuskirjanpidossaan suomalaisten maatalousyrittäjien talouden kehitystä. Kannattavuusaineisto sisältää noin 800 maatalousyrityksen vuosittaiset tiedot. Tietoja käytetään itse yrittäjien lisäksi tutkimuksessa maatalouden kannattavuudesta. Aineistosta tehdään myös erilaisia ennusteita. (Maatalouden kannattavuus 2016.) Keskimääräiset tuotot näillä tiloilla vuonna 2018 oli 160 900 euroa ja kustannukset 185 200 euroa (Maatalouden kannattavuus 2019). Luonnonvarakeskuksen tilaston mukaan keskiarvokannattavuus eri tilatyypin välillä on laskenut vuosina 2011–2016, mutta sen jälkeen kääntynyt nousuun.

Paulasalo (2017, 92–97) kirjoittaa, että Doran (2003, 18–21) on omassa tutkimuksessaan todennut nuorten olevan kiinnostuneita tapaamaan omaa kirjanpitäjäänsä useammin, koska he haluavat keskustella liiketoiminnastaan ja suunnitella tulevaa. Hän viittaa myös CCHGroupin (2010, 1–2) tekemään tutkimukseen, jossa kirjanpitäjää pidettiin strategisena neuvonantajana. Samassa todettiin, että lisäpalveluiden ja -tuen tarve oli asiakkaiden puolelta kasvussa. Paulasalon tutkimuksessa kirjoitetaan myös Myllysen (2012, 26) selvityksestä, jossa todettiin yrityksen koon vaikuttavan siihen mitä tilitoimiston palveluja he halusivat. Paulasalon tutkimuksessa yrityksistä noin 60 prosenttia olivat ostaneet taloushallinnon palvelut tilitoimistosta, osa teki osin itse ja vain yksi vastaaja teki kokonaan itse. Hänen mukaansa mikroyritykset ovat kiinnostuneita laajasti taloushallinnon palveluista, vaikka eivät niitä käyttäneet. Tilitoimistopalveluilta haluttiin palveluja liittyen liiketoimintaosaamiseen.

1.3 Tutkimuksen tavoite ja rakenne

Tutkimuksen tavoitteena on kartoittaa maatalouspainotteisten tilitoimistojen tarve. Tilitoimistoala on eläköitymässä ja asiakkaat arvostavat paikallisuutta. Tutkimus tuo lisäarvoa selvittäessään tilitoimistojen palveluiden tarpeesta tällä alueella ja toimialalla mahdollisesti sivutoimisena. Taloushallinnon palvelujen tarjoaminen maa- ja metsätaloutta harjoittaville mahdollistaa heidän keskittyä omaan ydinsaamiensa taloushallinnon ulkoistamisen myötä.

Tutkimuksen tarkoituksena on selvittää maa- ja metsätalouden yrittäjien kirjanpidon tilaa ja tarpeellisuutta Etelä-Pohjanmaalla. Kuinka moni yrittäjä käyttää taloushallinnon palveluja ja mitä palveluja he käyttävät. Lisäksi tutkimuksen toivotaan saavan selville mitä hyötyä maa- ja metsätalousyrittäjille on käyttää tilitoimiston palveluja.

1. Taloushallinnon palvelujen käyttö maa- ja metsätaloudessa: Onko erikoistuneelle tilitoimistolle tarvetta Etelä-Pohjanmaalla
 - a. Kuinka moni käyttää taloushallinnon palveluja
 - i. Mitä palveluja he käyttävät ja miksi
 - ii. jos ei käytä – miksi
 - b. Mitä hyötyä maa- ja metsätalousyrittäjille on käyttää tilitoimiston palveluja

Opinnäytetyö koostuu neljästä luvusta. Teoriaosuuden luvussa kaksi kerrotaan taloushallinnon palveluista siitä näkökulmasta, mitä ne tarkoittavat ja minkälaisia palveluja yrittäjille on tarjolla. Taloushallinnon yritykset ovat monesti pieniä ja yrittäjävetoisia. Lisäksi sivutoimiyrittäjyyttä löytyy alalta jonkin verran. Maa- ja metsätalousyrittäjyyteen perehdytään myös toisessa luvussa määritellen mitä ne tarkoittavat. Kolmannessa luvussa teoria painottuu maa- ja metsätalousyrittäjyyden taloushallinnon palveluihin. Luku alkaa lainkohtien avaamisella, jotka liittyvät maatilatalousyrittäjyyteen. Tässä kolmannessa luvussa käsitellään tarkemmin taloushallinnon palveluja maatilataloudessa. Luvun lopussa kirjoitetaan maatalousyrittäjien tilitoimiston palveluiden käyttämisen hyödyistä ja käydään läpi tilinpäätöksen tunnuslukuja maatilatalousyrittäjän näkökulmasta.

Teoriapohjaa aiheeseen on löytynyt sähköisistä ja kirjallisista lähteistä. Tutkimus tehdään maa- ja metsätalousyrittäjille sekä sähköisenä versiona ja kontaktoidaan yhteys henkilöiden levityksen lisäksi henkilökohtaisesti kohdejoukkoa mahdollisimman laajan aineiston saamiseksi. Työ ei ota kantaa sähköisen tai paperisen kirjanpidon välillä.

2 YRITTÄJYYS, MAA- JA METSÄTALOUS JA TALOUSHALLINTO

Perinteinen perhemaatilayrittäminen on murroksessa. Yrityskoot suurenevat ja alan muutoksessa on syytä pysyä mukana. Maataloutta voi harjoittaa eri yritysmuodoissa; ammatinharjoittajana, osakeyhtiönä, yhtymänä tai kuolinpesän kautta. Tässä luvussa kerrotaan moninaisesta maatilayrittäjyydestä ja alalla vallitsevasta murroksesta. Luvun puolivälissä avataan taloushallinnon alaa ja tilitoimistojen tarjoamia palveluja. Molempien alojen murros on saman suuntainen; suuret yritykset suurenevat ja tehostavat toimintojaan, kun taas pienet erikoistuvat ja panostavat henkilökohtaiseen palveluun. Luvun aloittaa osuus yrittäjyydestä ja sivutoimiyrittäjyydestä, joiden osuus Suomen yrittäjistä on merkittävä. Sivutoimista yrittäjyyttä ilmenee sekä taloushallinnon alalla että maatilayrittäjyydessä.

2.1 Yrittäjyys

Yrittäjyys on itsensä työllistämistä (Koskinen 2019). Hytti (2020) toteaa, että oikeuskäytäntöjen mukaan yrittäjiä verrataan suhteessa palkansaajiin. Hän kirjoittaa yrittäjien eroavan palkansaajasta riskin ottamisessa, toimeksiantajien määrässä ja niiden työnjohdon puuttumisessa sekä toiminnan julkisuudessa. Hän jatkaa, että on erilaisia tapoja ajatella yrittäjyyttä. Yrittäjyys voi olla toimintatapa, ei vain yrityksen omistaminen tai perustaminen. Verotuksessa yrittäjyyden määrittää maksetaanko palkkaa vai työkorvausta (Olenko palkansaaja vai yrittäjä? 2011.). Verottajan näkökulmasta palkaksi luetaan osa palkkiosta, vaikka työsuhdetta ei ole. Yrittäjälle työkorvaus maksetaan hänen esittämän laskun mukaan. Hytti (2020) ennakoii, että tulevaisuudessa yrittäjyys lisääntyy ja sen merkitys kasvaa. Merkityksen lisääntyminen johtuu hänen mukaansa työelämän muutoksesta.

Sivutoimisella yrittäjyydellä tarkoitetaan YVI:n (2012) mukaan samaa kuin osa-aikayrittäjyydellä. Määritelmän mukaan osa-aikayrittäjä termi viittaa yrittäjyyteen samalla kun on palkkatöissä, henkilö siis työskentelee palkkatöissä ja yrittäjänä. Sivulla kerrotaan, että jopa puolet Suomen yrittäjistä toimivat osa-aikayrittäjinä eli sivutoimisena yrittäjänä vaikka tarkkoja tilastoja asiasta ei ole. Petronova (2011, 64–75) kirjoittaa osa-aikayrittäjyyden johtuvan siitä, että yrittäjän eivät tunnista omia

yrittäjäkykyjä etukäteen. He voivat valita resursointinsa ja tehdä sen perusteella päätöksiä jatkosta yrittäjänä. Hänen mukaansa on näyttöä siitä, että osa-aikayrittäjiä on paljon esimerkiksi yrityspalveluissa (*business services*). Yrityksen perustamisen sivustolla sivutoimiyrittäjäyys määritellään saman tyyliä kuin YVI:n sivuilla. Sivustolla kerrotaan sivutoimisen yrittäjän pääasiallisen toimeentulon tulevan muulla tavoin kuin yrittäjänä. Kirjoituksessa viitataan, että on myös tapauksia, joissa sivutoiminen yrittäjäyys on osa-aikaista, koska aloilla on kausivaihtelua. Usein sivutoiminen yrittäjä toimii yksin. (Sivutoiminen yrittäjä [21.3.2019].)

Metsä-Tokila (2011, 36) kirjoittaa, että tilintarkastusta on kehitetty ammattimaisemmaksi laadunvalvontajärjestelmällä, jossa auktorisoidun tilintarkastajan pätevyyden säilyttäminen vaatii vuosittain tiettyä minimituntimäärää tilintarkastuksia. Tiukennuksen myötä on pyritty vähentämään sivutoimisten tilintarkastajien määrää, joka on alan ongelma, mutta samalla myös mahdollisuus.

2.2 Taloushallintopalvelut

Taloushallinnon palveluiden tarkoitus on taloudellisten resurssien hallinnointi. Palveluiden tarkoitus on tuottaa yrityksen tai organisaation johdolle informaatiota päätöksenteon ja toiminnan ohjauksen tueksi. Palvelut auttavat myös lakisääteisten velvollisuuksien täyttämässä. Taloushallinnon palveluja ovat esimerkiksi laskenta-toimi, kirjanpito, palkanlaskenta, veroneuvonta ja tilintarkastus. Taloushallinnon palveluja tarjoavat tilitoimistot tai yritysten omat talousosastot. Nykyään yhä useammin yritykset ulkoistavat taloushallintopalvelunsa, jotta voivat keskittyä omaan liiketoimintaansa. (Taloushallinto 2020.) Tilitoimistolla on salassapitovelvollisuus asiakkaiden asioihin (Kerbs 2016a) ja taloushallintoliiton jäsenenä olevilla tilitoimistoilla on vastuuvakuutus (Tilitoimiston palvelut 2018). Edellisen perusteella voidaan todeta, että asiakasyritykset voivat luottaa tilitoimistojen toimintaan ja he ovat vakuuttaneet toimintansa mahdollisten virheiden varalta. Näin ollen asiakasyrityksille ei aiheudu kustannuksia ammattilaisten erheistä.

Taloushallinnon palvelut ovat laaja kokonaisuus, joka voidaan jaotella perinteisesti yleiseen laskentatoimeen ja johdon laskentatoimeen. Yleiseen laskentatoimeen katsotaan kuuluvan kirjanpito, veroilmoitukset, tilinpäätös, tase ja arvonlisäraportit sekä

tilinpäätös. Ne tuottavat tietoa pääsääntöisesti yrityksen ulkopuolelle. Johdon laskentatoimella tarkoitetaan erilaisia suunnittelulaskemia esimerkiksi kannattavuuslaskelmia tai investointilaskelmia. Ne tuottavat tietoa yrityksen johdolle päätösten tueksi. (Niskanen ym. 2002, 7–8.) Seuraavassa kuviossa kaksi näkyy taloushallinnon eri osa-alueita. Yleisen ja johdon laskentatoimen lisäksi taloushallinnon palvelut kattavat palkanlaskentaa, laskutusta, veroneuvontaa, yhtiöjärjestelyjä sekä taloussuunnittelua budjetoinnin ja seurannan puitteissa (Taloushallinto 2020). Palkanlaskentaa avattaessa voidaan todeta sen sisältävän palkanlaskennan, työnantajasuoritusten ja jäsenmaksujen lisäksi ulosottoasioita, Kela-hakemuksia ja tilastokeskukselle raportointia. Palkanlaskentaan voidaan sisällyttää myös seuranta sairaspöissaoloista ja koulutuspäivistä. Kaaviossa yläotsikon alle on koottu osa-alueita, joita se pitää sisällään. Kuten kaaviosta huomaa, on taloushallinnon ala todella laaja ja kattava tuoden näkökulmia yrityksen eri tarpeisiin. Todettakoon, että yritykset voivat ulkoistaa kaikki osa-alueet tai osan niistä ja tilitoimistot tarjoavat näistä kaikkia palveluja tai vain osaa.

Kuvio 1. Taloushallinnon palvelut (mukailtu Tilitoimiston palvelut 2018; Tilitoimiston palvelut 2020; Niskanen ym. 2002).

Vuonna 2016 tilitoimistoyrityksiä oli Suomessa 4235 kappaletta ja niissä työskenteli yhteensä 11702 henkilöä (Tilitoimistoala Suomessa 2018). Kumpikin luku on ollut hienoisessa laskussa edellisvuodesta, kuten seuraavasta kuvasta voimme todeta.

Vuosi	Yritysten määrä	Liikevaihto	Alalla työskentelevien henkilöiden määrä
2016	4235	970 miljoonaa euroa	11 702 henkilöä
2015	4295	958 miljoonaa euroa	12 253 henkilöä
2014	4333	915 miljoonaa euroa	12 017 henkilöä

Kuva 1. Taloushallintoala Suomessa (Tilitoimistoala Suomessa 2018).

Taloushallinnon tulevaisuuden näkyminä ovat suurilla tilitoimistoilla peruspalveluiden tarjoamisen lisäksi muut palvelut kuten esimerkiksi tekniikkaan liittyvät palvelut. Pienet yritykset taas erikoistuvat toimimaan tiettyjen toimialojen yritysten kanssa ja tarjoavat vain osaa palveluista. Lakisääteisen kirjanpidon painotus vähenee ja suuntaus on enemmän asiakkaiden neuvonnassa, taloudellisen informaation tulkinnassa ja analyysien tekemisessä. Tämän lisäksi painotus lisääntyy johdon tukemisen ja konsultointiin. (Taloushallinto 2020.) Metsä-Tokila (2019, 38) analysoi, että tulevaisuudessa kirjanpitäjän rutiinityön digitalisaation myötä he pystyvät tuottamaan asiakkaan liiketoiminnan kehittämisen näkökulmasta oleellista informaatiota. Täten näkökulma on menneiden tapahtumien kirjaamisen lisäksi tulevaisuuden ennustamisessa esimerkiksi kassavirtaennusteiden muodossa. Kehittämisenäkökulma ja en-

nusteiden laatiminen vaatii hänen mukaansa kuitenkin taloushallinnon ammattilaisilta entistä parempaa toimialatuntemusta. Taloushallinnon tehtävät muuttuvat näin tukemaan enemmän liiketoiminnan strategista kehittämistä.

Metsä-Tokila (2011, 3) viittaa kirjanpito- ja tilinpäätöspalveluja tarjoavien alalla arvostettavan paikallisuutta ja läheltä saatavaa palvelua. Taloudellisesti heikkona aikana korostuu taloushallinnon peruspalveluiden merkitys. Hän kirjoittaa (s. 40), että asiakkaat turvautuvat ulkopuoliseen tilitoimistoon asiantuntemuksen korkean laadun takia.

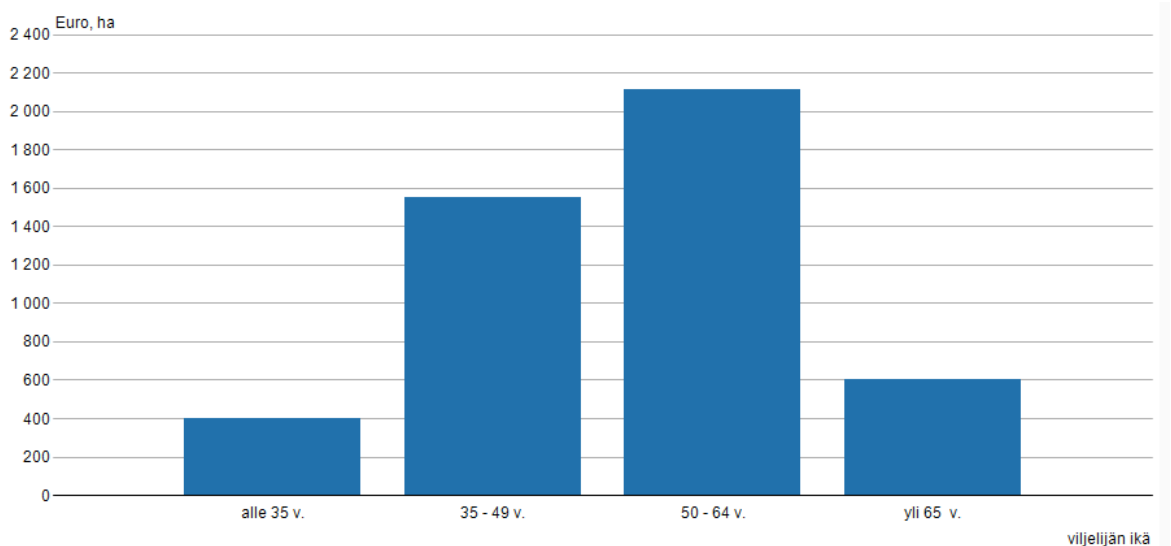
Metsä-Tokila (2011, 40) kirjoittaa, että pienten tilitoimistojen pärjääminen alalla on kiinni erikoistumisesta esimerkiksi ammatinharjoittajiin. Hän kirjoittaa (2019, 35), että pienet tilitoimistot panostavat asiakkaiden henkilökohtaiseen palvelemiseen, toisaalta kun isommat suuremmat keskittävät palveluja ja ohjaavat asiakkaita puhelinpalveluihin. Pienten tilitoimistojen vahvuus onkin antaa palvelut yhdestä paikasta. Asiakkaina pienyrittäjät ovat useimmiten uskollisia haluten pitää kiinni henkilökotaisesta palvelusta. Metsä-Tokila jatkaa, että pienten tilitoimistojen haasteena on yrittäjien ikääntyminen ja se, että yhden ammattilaisen merkitys yritykselle on suuri. Hänen mukaansa (s. 36) tilitoimistoala on polarisoitumassa; paikalliset tilitoimistot panostavat palveluun ja ovat helposti lähestyttäviä, kun taas tilitoimistoketjut pystyvät reagoimaan markkinoihin ja muutoksiin nopeasti ja heidän vahvuutensa on prosesseissa. Hän kuvaa taloushallintoalan SWOT-analyysissä (s. 41), että asiakasryhmäkohtainen erikoistuminen on alan mahdollisuus.

2.3 Maa- ja metsätalous yrittäjyys

Maatalousalalla tuotetaan, jalostetaan ja myydään kasvi- ja eläinkunnasta lähtöisin olevia tuotteita, joka on Suomen elintarviketalouden perusta. Keskeisimpiä tuotteita ovat maito, lihat, kananmuna, peruna ja vilja. Maatiloilla tuotetaan elintarvikkeiden lisäksi esimerkiksi rehua eläinten ravinnoksi ja metsissä puuta metsäteollisuuden raaka-aineeksi. (Maatalousala 2019.) Metsällä tarkoitetaan metsäkiinteistöä, joka on omistajalleen kiinteää omaisuutta. Se sisältää metsäalueen rajojen sisälle jäävän maan puustoineen, vesistöineen ja kasvillisuuksineen. (Rantala 2016, 11.) Metsästä saadaan marjoja, sieniä, riistaa ja se tarjoaa mahdollisuuden virkistytymiselle ja

matkailulle. Metsäteollisuudelle puu on tärkeä raaka-aine, josta valmistetaan esimerkiksi puutuotteita, selluloosaa, paperia ja kartonkia. Metsistä saadaan myös haketta energiakäyttöön. (Metsäala 2020.)

Jauhaisen (2018, 19) mukaan maatila määritellään verotuksessa itsenäiseksi taloudelliseksi yksiköksi, jossa harjoitetaan maa- tai metsätaloutta. Maatilan määritellään olevan vähintään kahden hehtaarin metsä- tai maatalousmaasta koostuva tila. Suomen virallisen tilaston (2017b, 4–10) mukaan vuonna 2015 maatilatalouden verovelvollisia oli kokonaisuudessaan 126 662 yksikköä. Näistä maa- ja metsätalousministeriön maatilarekisterissä oli 48 907 verovelvollista. Maatalouden tulos oli laskenut vuodesta 2014. Vuosina 2004–2015 maatilojen velkaantuneisuus on kasvanut varallisuutta nopeammin. Metsätalouden aktiivisia verovelvollisia oli vuonna 2015 yhteensä 42 225 yksikköä (SVT 2017c). Seuraava kuvio kaksi kertoo eteläpohjalaisten yrittäjien ikäjakaumaa. Tilastokeskuksen (SVT 2017a) mukaan eteläpohjalaisia yrittäjiä oli vuonna 2017 yhteensä 4670 kappaletta ja vastaava luku koko Suomessa on 40 561. Tästä voidaan laskea, että eteläpohjalaiset yrittäjät edustavat 11,5 prosenttia koko Suomen maatilayrittäjistä. Alle 35-vuotiaita viljelijöitä oli 400 kappaletta (koko Suomessa 3522 kappaletta), 35–49-vuotiaita oli 1552 kappaletta (koko Suomessa 12 650 kappaletta), 50–64-vuotiaita yhteensä 2114 kappaletta (koko Suomessa 18 808 kappaletta) ja yli 65-vuotiaita 604 kappaletta (koko Suomessa 5581 kappaletta) (SVT 2017a).

Kuvio 2. Eteläpohjalaisten maa- ja metsätalousyrittäjien lukumäärä ikäryhmittäin (SVT 2017a).

Heinonen ja Järvinen (1996, 20–22) kirjoittavat maatilataloudessa olevan toiminnallisesti monenlaisia perheyriytyksiä. Tavallisin muoto on peltokasvituotannon ja kotieläintuotannon yhdistelmä lisättynä metsätaloudella. Erilaisia yhdistelmiä tuotannossa on mahdollista yrittäjän valinnasta, erikoistumisesta ja osaamisesta riippuen. Maaseutuyrittämisen vaihtoehdot ovat lisääntymässä. Perinteisen maatilayrittäjyyden rinnalla harjoitetaan toista ammattia tai yritystoimintaa. Närvä, Rantamäki-Lahinen ja Ryhänen (2018, 1) kirjoittavat, että tällaista kutsutaan monialaiseksi maatilaksi. He kirjoittavat, että monialaisten maatilayritysten määrä on noin 30 prosenttia kaikista maatilayrityksistä.

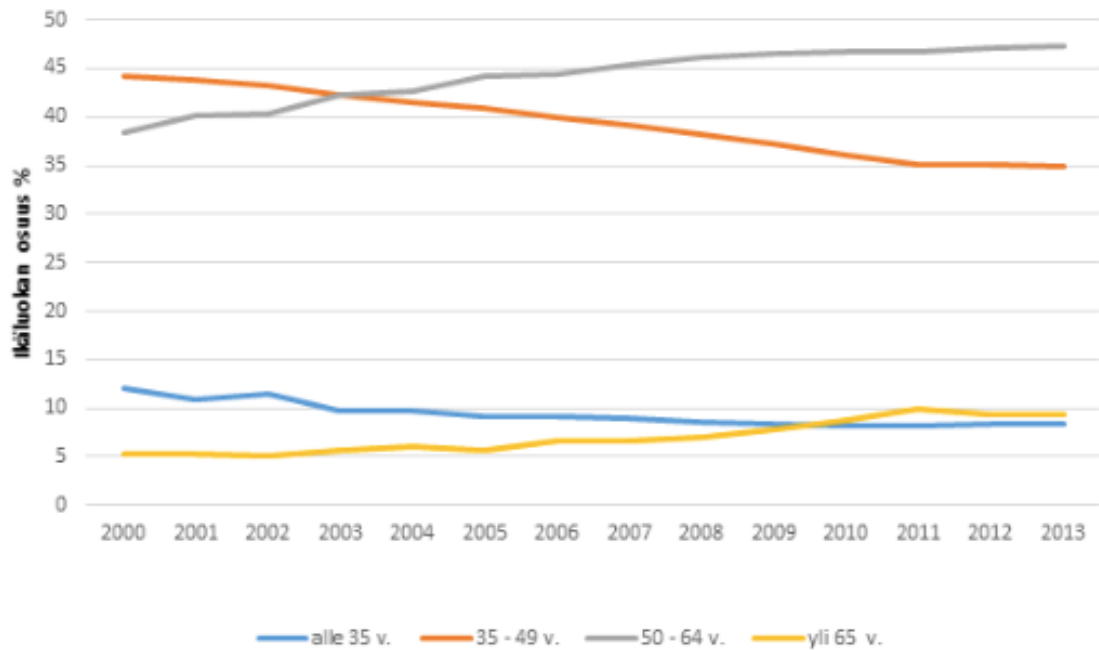
Niskanen ym. (2002, 148) painottavat metsätalousyrittäjien perusolemuksen olevan talousyksikkö, jonka tavoitteet ovat taloudellisia. Täten metsätalousyrittäjä on kuin mikä tahansa muu yritys. Jauhiainen (2018, 13–17) kertoo metsän erilaisista omistusmuodoista, joita ovat kuolinpesä, yhtymä, yhteismetsä, yhtiöt, osuuskunnat ja säätiöt. Yleisin metsänomistamisen muoto on yksin tai puolison kanssa yhdessä. Kussakin omistusmuodossa on verotuksellisia eroavaisuuksia. Myös kirjanpitoa vaativat ovat eriävät riippuen omistusmuodosta.

Haapasen, Heikuran ja Leinon (2004, 51–53) mukaan maatila täyttää tavallisen yrityksen tuntomerkit omaamalla liikeidean, toiminnan kannattavuuteen tähtäämisen, riskien olemassaololla sekä toiminnan jatkuvuuden ja kehittämisen näkökulmista. Maatilayrittäjien perustehtävä on taloudellisen tuloksen aikaansaaminen. Yrityksen kehittämiseen tarvitaan muutosta ja muutoksen hyödyt ovat arvioitaessa vasta pitemmällä aikajänteellä. Suurin riski voi olla paikallaan pysyminen muuttuvassa ympäristössä. Haapasen ym. (s. 64) mukaan maatilayrittäjät ovat perinteisesti olleet ammatinharjoittajia, perhetiloja. Yhtiömuodot ovat kuitenkin lisääntymässä maatilataloudessa muiden muassa tilakoon kasvun, suurempien investointien, kiristyvän kilpailun ja osakeyhtiön perustamisen helpottumisen myötä. Heinosen ja Järvisen (1996, 15) mukaan viljelijäperheiden kokonaistuloista puolet tulee maataloudesta. Suomen työvoimasta maa- ja metsätaloutta päätoimisesti harjoittavia on noin 5 prosenttia (mts.16). Latukan, Ahlstedtin ja Nurron (2012, 46) mukaan Suomessa maatilalla metsätalouden osuus yritystoiminnasta on tärkeä. Niskanen ym. (2002, 15) toteavat, että useat metsätalousyrittäjät eivät käsittele toimintaansa perinteisenä yritystoimintana vaan ne ovat omistajilleen enemmän omaisuudenhallintaa. Näin

etenkin tilanteessa, jossa metsätulo ei ole merkittävin tulonlähde päätöksentekoon vaikuttavat muut kuin yritystaloudelliset näkökulmat.

Närvä ym. (2018, 1) kirjoittavat maatalouden toimintaympäristön muutoksen vaikuttaneen maatilayritysten määrään laskevasti ja tilojen rakenne on polarisoitunut. Tämä tarkoittaa sitä, että osa on kasvattanut yrityksen kokoa ja osa on osa-aikaisia yrittäjiä. Myös merkittävä osa on lopettamassa maataloustuotantoa. Toimintaympäristön muutoksessa lähiruoka ja luontomatkailu ovat kasvava trendi. Muutosten myötä yhteistyön merkitys kasvaa. Haapasen ym. (2004, 56–57) mukaan maatilayritykset periytyvät sukupolvien takaa samoin kuin niiden arvot. Isäntäväen sisäiset arvomaailmat ohjaavat voimakkaasti maatilaa. Näitä liikkeenjohdon kirjallisuudessa kutsutut perusoletukset määrittävät yrityksen työntekijöiden ajattelu- ja toimintatapoja. He määrittelevät yhtenä maatalojen arvona fyysisen työn, joka korostuu toimistotyön sijaan. Närvä ym. (2018, 6) ovat huomanneet, että perinteisen sukupolvenvaihdosten lisäksi maatilayrityksiä myydään nykyään myös vapailla markkinoilla. Tästä voidaan todeta, että vapaiden markkinoiden väylä antaa mahdollisuuden muillekin alkutuotannosta kiinnostuneille harjoittaa maatilayrittäjyyttä.

Seuraavassa kuviossa kolme näkyy viljelijöiden ikäjakauman kehitys vuosina 2000–2013. Viljelijöiden keski-ikä on nousussa ja nuorten viljelijöiden osuus laskussa. Eläkeiän kynnyksellä ja yli 65-vuotiaiden viljelijöiden osuus on ollut nousussa. Keskiikäisten ja alle 35-vuotiaiden viljelijöiden osuus on ollut laskusuuntainen.

Kuvio 3. Viljelijöiden ikäjakauma vuosina 2000–2013 (SVT 2015).

Edellä kirjoitetusta voidaan todeta, että maatilatalouden muutos on nähtävissä. Alan muutoksen ymmärtäminen ja siinä mukana pysyminen on elinehto maatilayrityksille. Jatkuva muutos ja kehittyminen tuovat kilpailuetua yrityksille Suomelle elintärkeällä toimialalla.

3 TALOUSHALLINNON PALVELUT MAATILATALOUDESSA

Maatilatalouden taloudenpidon viralliset vaatimukset tulevat eri laeista: maatalouden tuloverolaista (L15.12.1967/543), kirjanpitolaista (L 30.12.1997/1336) ja tuloverolaista (L 30.12.1992/1535). Lisäksi verottajan ohje muistiinpanovelvollisuudesta vaikuttaa vahvasti yritysten kirjanpidon toteuttamiseen. Yritystoiminnan muoto vaikuttaa minimi kirjanpitovelvollisuuteen. Maa- ja metsätalousyrittäjyyttä kannattaa mieltä kuin mitä tahansa yrittäjyyttä ja siten suunnitella toimintaa laajempänä kokonaisuutena. Tässä luvussa käsitellään lain perusteita kirjanpidon suorittamiseksi ja tarjottavia taloushallinnon palveluja maatilayrittäjille. Taloushallinnon palvelujen hyötyä ja tilinpäätöksestä saatavia tunnuslukuja käsitellään luvun lopussa.

3.1 Lainkirjain

Maatalouden tuloverolaissa (L15.12.1967/543) kerrotaan maatilan taloudellisen yksikön tulojen ja menojen määräytymistä. Puun myyntitulojen verotuksesta säädetään tuloverolaissa. Samoin laki kirjoittaa luonnollisen henkilön ja kuolinpesän tuloksen jakamista ansiotuloksi ja pääomatuloksi sekä tappion vähentämisestä. Laki ei ota kantaa siihen, miten tuloja ja menoja kirjataan.

Tuloverolaki (L 30.12.1992/ 1535) kertoo metsätalouden puun myyntitulojen olevan pääomatuloa, kun siitä on vähennetty hankintatyön arvo. Laissa kerrotaan metsätalouden tuloista ja menojen vähennyskelpoisuudesta. Puolisoiden yhdessä harjoittama metsätalouden tuloa verotetaan verotusyhtymänä.

Kirjanpitolaki (L 30.12.1997/1336) määrittelee, että oikeushenkilö on kirjanpitovelvollinen. Näihin lukeutuvat avoin yhtiö, kommandiittiyhtiö, yhdistys, säätiö, osakeyhtiö, osuuskunta ja ne ovat velvollisia pitämään kahdenkertaista kirjanpitoa. Laki määrittelee, että luonnollinen henkilö on kirjanpitovelvollinen liike- ja ammattitoimintaan pois lukien maatilatalouden ja kalastuksen harjoittajat. Saman asian toteavat myös Heinonen ja Järvinen (1996, 112), että yrityksen on tehtävä kirjanpito suorituserusteisesti. Poikkeuksen tähän tekevät ammatinharjoittajat, jotka voivat pitää yksinkertaista kirjanpitoa. Heillä kirjanpito suoritetaan maksuserusteisesti.

Laki (L30.12.1997/1336) määrittelee, että kahdenkertaiseen kirjanpidon pitämiseen on ehtona, että edeltävällä ja seuraavalla tilikaudella täytyy enintään yksi seuraavista ehdoista:

1. Taseen loppusumma ylittää 100 000€
2. Liikevaihto tai sitä vastaava tuotto ylittää 200 000€
3. Palveluksessa on keskimäärin yli kolme henkilöä

Ammatin- ja liikkeenharjoittaja on tilinpäätösvelvollinen, jos kahdella edellisellä tilikaudella on ylittynyt vähintään kaksi edellisistä kohdista. Tomperi (2012, 12) toteaa, että maatilatalouden yrittäjien ei tarvitse tehdä kirjanpitolaista tarkoittamaa kirjanpitoa. Maatilataloudesta on verotusta varten tehtävä muistiinpanot tuloista ja niistä aiheutuista menoista. Hän (s. 51) kirjoittaa, että maksuperusteinen kirjaaminen tarkoittaa kirjaamista vasta sitten, kun maksu on todellisuudessa tapahtunut (L 30.12.1997/1336, 2 luku). Niskanen ym. (2002, 31) kirjoittavat, että metsätalouden kirjanpitovelvollisia ovat yhtiöt, valtio, muut julkisyhteisöt, säätiöt ja yhteismetsät. Muistiinpanovelvollisia taas ovat yksityishenkilöt, perikunnat, yhtymät. Yhteismetsät velvoitetaan pitämään kahdenkertaista kirjanpitoa kirjanpitolaista (L 30.12.1997/1336) mukaisesti (Havia 2017, 74).

Verohallinnon päätös (A 16.8.2017/563) velvoittaa määräyksiin muistiinpanovelvollisuudesta ja muistiinpanoista velvoittavat verovelvollisia, jotka harjoittavat maataloutta, metsätaloutta, sijoitustoimintaa tai vuokraustoimintaa, jotka eivät ole kirjanpitovelvollisia. Laskelma maatalouden tuloksesta on annettava lain mallin mukaan. Laissa määrätään niin ikään metsätaloutta harjoittavan verovelvollisen muistiinpanoista erillisissä kohdissa.

Yhteenvetona eri lakien pykälistä voidaan todeta, että maatilataloudessa ei ole pakollista tehdä kirjanpitolaista vaatimaa kirjanpitoa. Maatilatalouden on kuitenkin pidettävä kirjaa maksuperusteisesti tuloista ja menoista säädettyjen muistiinpanojen mukaisesti. Mikäli maatilatalous on yhtiöitetty, on tällöin tehtävä lain vaatima suoritusperusteinen kirjanpito.

3.2 Taloushallinnon palvelut maatilataloudessa

Heinonen ja Järvinen (1996, 110) toteavat kirjanpidon keskeisimmän tehtävän olevan eritellä tulot ja menot pitäen erillään yrityksen tilinpitoon kuulumattomat rahavirrat. Kirjanpito antaa lisäksi tietoa yrityksen menestymisestä sekä taloussuunnittelun että maksuvalmiuden seurannan tarpeisiin. Informaatio palvelee myös viranomaisia esimerkiksi verotuksen laskemiseksi. Pellinen ym. (2008, 54) kannustavat suunnittelemaan maatalouden kirjanpidon tarkkuus ja tekotapa sillä tavalla, että siitä on hyötyä veroilmoituksen teon lisäksi tilan talousseurannassa ja maatalan toiminnan muussa suunnittelussa. Taloushallinnon palveluja maatilayrittäjille tarjoavat yksityisten yrittäjien lisäksi maaseudun asiantuntijaorganisaatio ProAgria. Tämä ja yritykset toimivat valtakunnallisesti, minkä digitalisaatio on omalta osaltaan mahdollistanut.

Korkiatupa (2018) kirjoittaa, että taloushallinnon laajuus ja merkitys vaihtelevat maatalousyrittäjien taloudellisesta koosta. Toiminnan muoto voi olla sivutoiminen viljely, päätoiminen maatilatalous tai yritysmuodossa oleva maatilatalous. Pieniä yrityksiä on yrityslukumääräisesti eniten ja heille taloushallinto tarkoittaa ostolaskujen maksua ja pääasiassa verottajalle tehtävää veroilmoitusta ja sitä edeltävää kirjanpitoa. Suuremmille maatilatalouksille on merkityksellisempää ajantasainen taloushallinto. Metsä-Tokila (2011, 36) kirjoittaa, että monet pienet asiakasyritykset ajattelevat kirjanpidon pakkona ja ajatus kirjanpidon ammattilaisten käytöstä yrityksen johtamisen apuna on vielä vieras. Hänen mukaansa pienillä paikkakunnilla kirjanpidon merkittävin palvelu on (vielä) veroilmoituksen tekeminen. Lisäksi asiakasyritysten haasteet tietotekniikan käytössä hidastavat kirjanpidon muuttumista automaattisemmaksi ja siten kirjanpidon painopisteen siirtymistä neuvontapainotteiseksi. Honkaniemi (2011, 15–16) kertoo, että maatilojen olisi hyvä käyttää jotain taloudenseurantajärjestelmää arvioidakseen toiminnan taloudellisuutta.

Niskanen ym. (2002, 14–15) kirjoittavat metsätalouden toimintaympäristön erikoisuuden takia metsätaloudessa käytetty laskentatoimi poikkeaa muiden yritysten laskentatoimesta. Erytispiirteiksi he kertovat uusiutuvan luonnonvaran hyödyntämisen pitkine tuotantoaikoineen, tuotantosuunta ei ole helposti käännettävissä, puu on sekä tuote, että tuotantokoneisto. Lisäksi tulojen ja menojen järjestys ja ajoittuminen

eroavat perinteistä yrityksistä. Alan erikoisuutena he pitävä myös sitä, että yrittäminen on epäitsenäistä metsälain (L12.12.1996/1093) ja -asetusten (A21.12.2010/1234) vuoksi. Lisäksi yritysten asiakkaiden määrä on suppea.

3.2.1 Palveluja

ProAgria tarjoaa palveluja maatalouden kilpailukyvyyn kehittämiseksi. ProAgria koostuu alueellisista keskuksista sekä ProAgria Keskusten Liitosta. (Tietoa ProAgriasta 2014.) ProAgrian maatalousyrittäjille tarjoamat palvelut ovat moninaiset. Asiantuntijapalveluja saa tuotannosta talouteen, johtamiseen, myyntiin ja markkinointiin sekä investointeihin ja omistajanvaihdoksiin (Asiantuntijapalvelut 2014). Tarjolla on palveluja myös luomutuotannosta ja eri tuotantosunnista erikseen (Toimialat 2014). Talous- ja tilipalveluja tarjotaan kirjanpito- ja tilipalveluina, asiantuntijapalveluina ja taloushallintopalveluina (Varmista hyvä tulos tilipalvelujen avulla 2014).

Pohjois-Savossa toimiva Maatili oy tarjoaa palveluja laajalla skaalalla. Heiltä voi ostopalveluna hankkia esimerkiksi EU-tukineuvonnan, investointitukien hakemisen, ympäristölupahakemukset, viljelysuunnitelmat, kirjanpidon ja tilinpäätökset, kassabudjetoinnin ja seurannan, maksuvalmiuslaskelmia, liiketoimintasuunnitelman tekemisen. He tarjoavat palveluja koko Suomeen. (Maatili tarjoaa [12.12.2019].) Samoin kauhavalainen Finanssila Oy tarjoaa maatilatalouteen erikoistuneita palveluja laajalti koko Suomeen. Heidän palveluvalikoimassaan ovat maatilalan kehityssuunnitelma, liiketoimintasuunnitelma, tilan yhtiöittäminen, sukupolvenvaihdos, budjetointi, talousanalyysi ja tilitoimistopalvelut. (Finanssila Oy [12.12.2019].) Maaseututili Oy Ilmajoella tarjoavat kokonaiskuvaa maatilalan taloudesta. Heidän palveluihinsa kuuluvat maatilalan kirjanpito, viljelysuunnitelmat, lohkokirjanpito, verosuunnittelu, EU-tukipapereiden täyttö ja niiden jättäminen. (Maaseututilit Oy [11.12.2019].)

3.2.2 Maatalouden kannattavuuskirjanpito

Latukka ym. (2012, 7) kirjoittavat, että Suomen on toimitettava kannattavuuskirjanpitoaineistonsa EU:n komissiolle, mutta maatalousyrittäjille kirjanpito-tilana oleminen

on vapaaehtoista. He kertovat (s. 9–10) kannattavuuskirjanpidolla olevan pitkät juuret Suomessa. Toive kannattavuuskirjanpidosta on tullut viljelijöiden itsensä lisäksi maatalousneuvonnan aloitteesta. Kirjanpitoilat käyttävät saamiaan taloustietoa päätöksenteon tukena oman tilansa johtamisessa ja seurannassa. Tärkeimpinä tunnuslukuina seurataan kannattavuutta, maksuvalmiutta ja vakavaraisuutta. Alkujaan neuvontaa varten kerätty kannattavuus aineisto osoittautui riittämättömäksi ja tiloilla tarvittiin talousneuvontaa, joka pohjautui kirjanpitoon. Talousneuvontaa tarvitaan yritystoiminnan kehittämistyön perustaksi. Latukka ym. (s. 10, 12) painottavat, että oman yrityksen talousasioiden tietämys on yritystoiminnan harjoittamisen perusedellytys. Pelkkien menojen ja tulojen seurannan lisäksi yrittäjät saivat tietoa liiketoimintansa toimintaedellytyksistä. Hän jatkaa, että tunnuslukujen käyttäjältä vaaditaan tuotantoekonomian ja maatalouden hyvää tuntemusta, koska pääoma tilaa kohden on korkea ja kiertonopeus alhainen. Etenkin suurien investointien osalta tunnuslukujen tulkinnassa vaaditaan alakohtaista liiketaloudellista osaamista.

Latukka ym. (2012, 24–25) kirjoittavat, että maatiloja kehitetään nykyään yritysten tapaan ja siksi on olemassa kirjanpitolatoiminta. Tuloksien hyödyntämistä maatalotasolla on auttanut tekniikka. Tilat ovat kokeneet hyödylliseksi tietojen vertailtavuutta vastaavien tilojen tuloksiin. Tulevaisuudessa maatilojen kannattavuuteen ja kilpailukykyyn liittyvät asiat tulevat korostumaan. Kaikki tekijät, jotka vaikuttavat maatilayrityksen talouteen on havaittava ja pystyttävä vaikuttamaan niihin.

3.2.3 Tuet

Viljelijätuet

Maatalous siirtyi EU-markkinoihin vuoden 1995 alusta (Heinonen & Järvinen 1996, 163). Viljelijätuilla tarkoitetaan Euroopan Unionin maaseuturahastosta ja maataloustukirahastosta sekä kansallisista varoista maksettavia tukia. Viljelijätukien tarkoituksena on turvata ruuantuotannon jatkuvuus ja kannattavuus. Maatalouden eri tuet haetaan eri aikoihin sähköisessä Vipu-palvelussa. Erilaisia tukia on muiden muassa perustuki, yleinen hehtaarituki, luonnonhaittakorvaus, maatalouden kriisituet tai maatalouden investointituet. (Tuet ja rahoitus [5.4.2019].)

Viljelysuunnitelmat

Viljelysuunnitelmassa suunnitellaan seuraavaa kasvukautta viljelijän tavoitteiden mukaisesti. Suunnitelma kattaa viljeltävät kasvit ja lajikkeet eri lohkoilla, viljelymenetelmät ja peltojen tarvitsemat lannoitukset ja kalkitukset. Suunnitelma voi sisältää myös suunnitelman kasvinsuojelusta ja viljelykierrosta. Lohkokirjanpito sisällytetään tarvittaessa suunnitelmaan. Viljelysuunnitelma sisältää ProAgrian mukaan myös asiantuntija arvion peltojen tuottokyvyn säilyttämisestä ja sen parantamisesta. Suunnitelmalla pyritään parhaaseen mahdolliseen tuottoon huomioiden sen hetkiset tukiehdot. (Viljelysuunnittelu 2014.) Ruokaviraston mukaan viljelysuunnitelma tulee tehdä, mikäli viljelijä saa ympäristökorvausta (Maataloustuotannon kirjaamisvaatimukset 2019, 10).

3.3 Tilitoimiston käyttämisen hyöty yrittäjälle

Röytiö (2012) kirjoittaa, että yrityksen toiminnan johtamisen tärkeä osa-alue on talousseuranta. Talousseurantaan tarvitaan osaamista lukea tilinpäätöstä ja määrittää olennaisia tunnuslukuja. Monesti pienyrittäjiltä puuttuu riittävä liiketaloudellinen osaaminen ja siksi he voisivat hyötyä tilitoimiston palveluista. Tomperi (2012, 7) kirjoittaa yrityksen tavoitteena olevan voiton tuottaminen. Yrityksen toiminnan taloudellinen riski liittyy toiminnan vaatimiin sijoituksiin. Taloudellisen riskin vuoksi yrityksen on merkittävää seurata jatkuvasti omaa taloudellista tilannettaan. Samaa mieltä ovat Niskanen ym. (2002, 3) kirjoittaessaan yksityismetsänomistajille taloudellisten syiden olevan tärkein tekijä metsätalouden harjoittamiselle. He tarvitsevat taloudellisten päätöstensä tueksi monipuolista ja analyttistä informaatiota taloushallinnon perusteista mm. kannattavuudesta, kustannuksista ja budjetoinnista. Päätöksen teon parantamiseksi on osattava metsätalouteen liittyvä laskentatoimen perusteet. Heinonen ja Järvinen (1996, 112) muistuttavat, että yrittäjän on oltava selvillä yrityksensä maksuvalmiudesta ja kannattavuudesta. Yrityksen taloussuunnittelua ei voi täysin ulkoistaa tilitoimistolle vaan on vähintään perehdyttävä kirjanpitoaineistoihin yhdessä asiantuntijan johdolla.

Latukka ym. (2012, 22) kirjoittavat Eliisa Kallion todenneen tilan tarvitsevan taloudellista ja biologista osaamista. Taloudellisten lainalaisuuksien ja biologian yhteisellä osaamisella tila saadaan menestymään. Shkodra, Pllana ja Gjoka (2013, 394–396) kertovat, että tilinpäätösanalyysin puuttuminen maatilalta johtaa siihen, että taloudellista tilannetta ei tiedetä. He kirjoittavat, että maatalousyrittäjät eivät ymmärrä tilinpäätösanalyysin tärkeyttä. Lisäksi analyysin hyödyntämättömyys hidastaa maatalouksien taloudellista kasvua. Suuri osa ei halunnut ostaa kirjanpito palveluja, mutta oli kiinnostunut aiheeseen liittyvästä ilmaisesta koulutuksesta. Heinonen ja Järvinen (1996, 129) selventävät tilinpäätöksen olevan verosuunnittelua pitkällä tähtäyksellä. Heidän mukaansa taloussuunnittelussa on otettava huomioon kirjanpidon vaatimukset ja verotukselliset näkökulmat ja näin saada paras toteutettavissa oleva tulos yritykselle.

3.3.1 Taloushallinnon ulkoistaminen

Taloushallintoliitto (Asiakkaana tilitoimistossa 2018) kirjoittaa, että taloushallinnon ulkoistamisen hyötyjä ovat toimivien toimintamallien käyttöön saaminen nopeasti. Näin yrittäjän aika ei kulu epäoleellisten rutiinien hoitamiseen, joka on pois omasta liiketoiminnasta. Yrittäjän ei tarvitse rekrytoida perusliiketoimintaan liittymättömiä henkilöitä, palvelun voi itse valita ja kilpailuttaa, ei tarvitse panostaa järjestelmähankintoihin tai koulutukseen, saa valmiita malleja hinnoitteluun, budjetointiin tai oman alan erityisvaatimukseen sekä liiketoiminnan sähköistäminen tapahtuu nopeasti.

Seuraava kuva kertoo näistä peruskirjanpidon ulkoistamisen eduista ja haitoista. Eduista voidaan huomata, että ajan säättäminen ja ajantasainen raportointi nousevat esille lisäarvoatuottavia tekijöinä. Ulkoistamisen haitoista mainitaan raportteihin perehtymisen ja talousohjauksen puuttumisen.

ULKOISTA LAKISÄÄTEINEN PERUSKIRJANPITO

PLUSSAT	MIINUKSET
<ul style="list-style-type: none"> ● Säästät aikaasi. ● Välttyt kirjanpidon rutiiniongelmien pohtimiselta. ● Raportit kulkevat ajallaan. ● Tilitoimisto hoitaa viranomaisraportoinnin puolestasi. ● Tehokkaat ja ajantasaiset tietojärjestelmät. 	<ul style="list-style-type: none"> ● Et enää käsittele numeroita itse, joudut perehtymään raporteihin. ● Joudut opettelemaan sähköisten järjestelmien käytön, jos siirryt sähköiseen laskutukseen. ● Tehokkaat kirjanpidon rutiinit, mutta perussopimukseen ei kuulu talousohjausta.

Kuva 2. Peruskirjanpidon ulkoistaminen (Mitä palvelut maksavat ja asiointi vaatii minulta? 2018).

Taloushallinnon ohjaus on peruskirjanpitoa laajempi taloushallinnon palvelu, joka tuottaa yrittäjälle tietoa päätöksen teon tueksi yrityksen tilasta. Näkökulma ohjauksessa on kehittäminen ammattilaisen tukemana. Miinuspuoliksi mainitaan toimialan tuntevan kirjanpitäjän löytyminen ja ajan varaaminen kirjanpitäjän tapaamisille. Seuraavassa kuvassa kirjoitetaan talousohjauksen ulkoistamisesta haittoineen ja hyötyineen.

ULKOISTA TALOUSOHJAUS

PLUSSAT	MIINUKSET
<ul style="list-style-type: none"> ● Optimoit rahankäyttöäsi ● Saat ehdotuksia liiketoimintasi kehittämiseen. ● Et kehitä firmaasi yksin. ● Tiedät koko ajan, mikä on yrityksesi taloudellinen tilanne. ● Kuulet heti, jos jokin liiketoimintasi osa-alue ei ole kannattava. ● Liiketoimintasi kannattaa paremmin, kun asetat sille selkeitä numeerisia tavoitteita. 	<ul style="list-style-type: none"> ● Joudut etsimään kirjanpitäjän, joka ymmärtää liiketoimintaasi. ● Joudut toimittamaan säännöllisesti myyntisi tiedot kirjanpitäjällesi, jotta hän pystyy ennustamaan täsmällisesti. ● Joudut varaamaan aikaa säännöllisille tapaamisille.

Kuva 3. Talousohjauksen ulkoistaminen (Mitä palvelut maksavat ja asiointi vaatii minulta? 2018).

Heinonen ja Järvinen (1996, 84, 157) rohkaisevat yrittäjiä pitäytymään omassa ydinosaamisessaan. On järkevää ostaa puuttuva osaaminen liiketoiminnan parhaan tuloksen saavuttamiseksi. Juuri menestyneet yritykset ovat heidän mukaansa osanneet hyödyntää ulkopuolisen asiantuntemusta. Yrityksen ydinosaaminen on hyvä selkeyttä, koska se on Otalan (2008, 54–55) mukaan sidoksissa kilpailuetuun. Sen avulla yritys luo kilpailuetua itselleen. Hän avaa kirjassaan, että ydinosaaminen muodostuu yhdestä tai useammasta strategisesta osaamisesta sekä avainosaamisesta. Ydinosaaminen on toimintatapa, joka on muodostunut oppimisen myötä ja se vaatii tietoista kehittämistä. Avainosaaminen on kaikki se mitä tarvitaan yrityksen pyörittämiseen ja ne määritellään osaamistarpeina. Geneerinen osaaminen on yleistä liiketoimintaosaamista, joka hankitaan monesti markkinalähtöisesti edullisimmin eli ulkoistamalla (esim. kirjanpitopalvelu). Strategisena kumppani voidaan pitää tilitoimistoa, jonka tuoma talousosaaminen on yrityksille lisäarvoa luova tekijä (Mitä palvelut maksavat ja asiointi vaatii minulta? 2018).

Yhteenvedon voidaan todeta, että taloushallinnon ulkoistamisen mahdollisuudet ovat hyvät. Yrittäjälle ulkoistaminen tuo hyötyä, mikäli taloushallinto ei kulu omaan ydinosaamiseen. Näin voidaan todeta, että taloushallinnon perustehtävän lisäksi yrityksen kehittäminen vaatii taloudenseurantaa ja analyysiä. Taloudelliseen kannattavuuteen pyrkivä yritys tarvitsee analyysiä, jotta yrityksen johto voi tehdä oikeita

päätöksiä. Tilinpäätösanalyysin hyödyntäminen tukee yrityksen taloudellista kasvua.

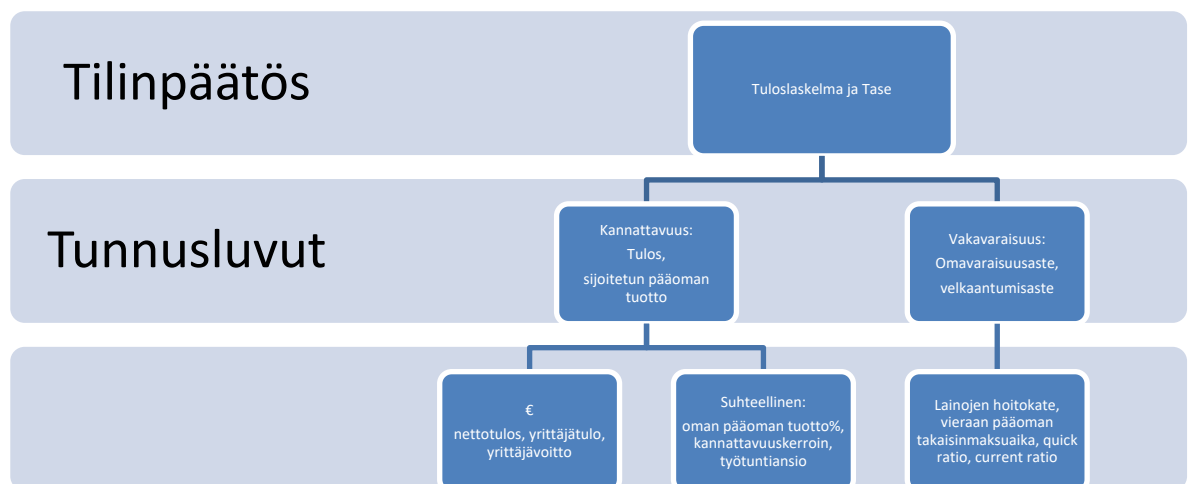
3.3.2 Tilinpäätös ja tunnusluvut

Tilinpäätös on yrityksen yhdeltä tilikaudelta tehtävä laskelma. Tilinpäätös kertoo yrityksen taloudellisen tilanteen tilinpäätöshetkellä. Tilinpäätökseen sisältyvästä tuloslaskelmasta saadaan lukuja, jotka kertovat yrityksen kannattavuudesta. (Talouhallinto 2020.) Tilinpäätökseen sisältyy tuloslaskelma ja tase, sekä mahdollisesti liitetiedostoja (Kerbs 2016b, 93–94). Vuosittaisia taselaskelmia tarvitaan kannattavuuden tunnuslukujen laskemiseksi (Pellinen ym. 2008, 55). Tilinpäätöksestä tiivistetään erilaisia tunnuslukuja yrityksen analysoinnin pohjaksi, joiden perusteella voidaan tehdä oikeita päätöksiä yrityksen taloudellisesta tilanteesta (Kallunki 2014, 202).

Niskanen ym. (2002, 146) tuovat esiin, että laskentainformaation lisääntyminen antaa yrittäjille potentiaalia johtamisen tehostamiseksi ja erilaisten normaalista poikkeavien vaihtoehtojen puntaroimiseksi. Hänen mielestään taloustiedon tuottamisella, hallinnalla ja sen analysoinnilla pitäisi olla suuri merkitys metsätalousyrityksen johtamisessa. Informaation analysointi on metsätalousyrityskohtaisten taloustietojen perusteella tärkeä tekijä päätöksenteossa, kun tavoitteena on kannattavuuden parantaminen. (Mts. 150.) Niskanen ym. (s.149) kertovat metsätalousyritysten laskennan painottuvan johdon laskentatoimeen ja yleistä laskentatoimea ei kirjanpito-velvollisuuden puuttumisen vuoksi yksityismetsätaloudessa ole. Investointilaskelmia voidaan käyttää esimerkiksi metsänuudistamiseen liittyvien ratkaisujen tekemiseen. Budjettilaskelman kautta metsänhoitotöitä voi suunnitella vuositasolla ja seurata sen toteutumista likviditeettilaskelmilla. (Mts. 10.)

Haapanen ym. (2004, 127–129; ks. myös Latukka ym. 2012, 10, 29) esittelevät tilinpäätösanalyysin tunnuslukuja, joita voidaan soveltaa maatilayrityksissä. Näitä tunnuslukuja ovat kannattavuus (*nettotulos, sijoitetun pääoman tuotto*), vakavaraisuus (*omavaraisuusaste, velkaantumisaste*) ja maksuvalmius (*quick ratio, current ratio*) sekä toiminnalliset tunnusluvut. He kirjoittavat, että ajankohtaisilla tulo- ja kannattavuustiedoilla on suuri tarve. Taloustietoa halutaan lähikuukausilta ja -vuosilta

epävarmoina aikoina. Viljelijät kaipaavat tietoa omien tuotanto- ja investointipäätöksensä tueksi. Heidän mukaansa maatilayrityksen kehittymisestä saadaan selkeä kuva, kun tilinpäätösanalyysiä seurataan 3–5 vuoden jaksoilla taaksepäin. Tilinpäätösten tulee keskenään olla vertailukelpoisia. Analyysissä saadaan paljon tietoa, josta olennaisen poimiminen ja tarpeellisten yksityiskohtien havainnointi yhteenvedossa toimivat tärkeänä työkaluna maatalan tuleville päätöksille. (Mts. 132.) Pellinen ym. (2008, 55) kirjoittavat, että maatalouden veroilmoitukseen kirjattava varojen määrä ei sovi suoraan kannattavuuden laskentaan, koska varallisuuden arvoa ei ole laskettu käypään arvoon. Yleisen yritystoiminnan tunnusluvista poiketen maatalouden tunnuslukujen laskennassa on käytössä erityisiä yrittäjän tuloon ja palkkavaatiukseen liittyviä tunnuslukuja (mts. 67). Nämä siksi, että maataloudenharjoittajat eivät voi maksaa itselleen tai puolisolleen verotuksessa huomioitavaa palkkaa. Tällaisia erityisiä tunnuslukuja ovat esimerkiksi yrittäjätulo, työtuntiansio ja kannattavuuskerroin. (Mts. 67.) Seuraavaan kuvioon neljä on hahmotettu tilinpäätöksen tuloslaskelmasta ja taseesta saatavia tunnuslukuja. Näitä maatilataloudelle oleellisia kannattavuuden, vakavaraisuuden ja maksuvalmiuden tunnuslukuja tulkitsemalla saa tietoa päätöksenteon tueksi.

Kuvio 2. Tilinpäätöksen tunnusluvut (mukailtu Pellinen ym. 2008).

Päätelmänä näistä voidaan sanoa, että perhevilljelmän ja yhtymän maatilatalouden yrittäjille on hyödyllistä ottaa käyttöön yleisestä yritystoiminnasta poikkeavia erityisiä tunnuslukuja, kun taas yhtiötetyssä maatilataloudessa voidaan käyttää yleisiä tunnuslukuja.

4 SELVITYS TALOUSHALLINNON PALVELUJEN TARPEESTA ETELÄ-POHJANMAALLA

Tutkimus suoritettiin mielenkiinnosta yrittämiseen ja maatilatalouden hoitamisen sekä tilojen kehittämisen talouden näkökulmasta. Maa- ja metsätalous painotteisten tilitoimistopalvelujen tarjoamisen taustaksi on kartoitettava kuva siitä, miten paljon yrittäjät käyttävät tilitoimiston palveluja ja mitkä ovat heidän näkemyksensä palvelujen hyödyllisyydestä oman yrityksensä kehittämisessä. Tutkimuksella ei ole varsinaista toimeksiantajaa. Tässä luvussa kerrotaan kyselytutkimuksen tulokset, tutustutaan käytettyihin tutkimusmenetelmiin ja perehdytään tulosten analyysiin.

4.1 Tutkimusmenetelmä ja -aineisto

Opinnäytetyö tehdään kvantitatiivisena tutkimuksena. Kvantitatiivinen tutkimustapa valittiin, koska tutkimustapa sopii hyvin määrälliseen tutkimiseen maatalousyrittäjien keskuudessa. Kvantitatiivisen tutkimukselle on ominaista selvittää paljonko eli kuinka moni yrittäjä käyttää tilitoimiston palveluja. Hirsjärvi, Remes, Sajavaara (2009, 135–140) määrittelevät kvantitatiivisen tutkimuksen olevan määrällistä ja muuntujat on helppo muodostaa taulukkomuotoon siten tilastollisesti käsiteltävään muotoon.

Kvantitatiivisessa tutkimuksessa käytetään useimmiten kyselyä tutkimusaineiston keräämiseksi. Kvantitatiivisen tutkimuksen taustalla on teorioita, joiden pohjalta tutkimuskysymyksiä kysytään. Kysymykset voivat olla faktaan perustuvia tai mielipidekysymyksiä. Määrällisessä tutkimuksessa vastausvaihtoedot ovat valmiina eli ne ovat strukturoituja. (Kananen 2015, 73–74.) Kyselytutkimuksen hyväksi puoleksi voidaan luetella nopea aineiston keruu ja alhainen kustannustaso tutkimuksen toteuttamiseksi (Heikkilä, 2014, 17–18).

Aineistonkeruumenetelmäksi valittiin kysely, koska sitä kautta saadaan määrällisen tutkimuksen aineistoa. Aineisto kerättiin kyselytutkimuksena hyödyntäen sähköistä Webropol-työkalua. Sähköistä vastauslinkkiä levitettiin maatalousyrittäjien tukijärjestön MTK:n kontaktin kautta eteläpohjalaisille yrittäjille ja ProAgrian sähköisen

asiakaskirjeen kautta. Aineistonkeruiksi valittiin nämä kanavat, koska heillä on laajat verkostot yrittäjiin. Lisäksi mahdollisia vastaajia kontaktoitiin suoraan WhatsApp-viestisovelluksen kautta lähettämällä kyselylinkin pohjustusviestin kera. ProAgrian sähköisessä kirjeessä kysely lähti 8. tammikuuta levitykseen ja MTK:n levitykseen (WhatsApp-ryhmät ja Facebook) 11. tammikuuta. Kysely oli avoinna 20. tammikuuta saakka. Muistutus viesti laitettiin sunnuntaiaamuna kyselyn päättymispäivänä. Kananen (2015, 281) ajattelee verkkokyselyjen vastausrytmin olevan lyhyt ja siten viikon olevan maksimi aika, joka kannattaa antaa aikaa vastaajille. Päättymispäivän jälkeen kysely suljettiin eikä siihen enää voinut vastata. Tutkimus tavoitti Facebookin kautta 948 henkilöä, 154 henkilöä WhatsApp-viestisovelluksen kautta. ProAgrian sähköisen uutiskirjeen saajia on 4168 henkilöä. Näin ollen tutkimukseen osallistuminen on ollut mahdollista 5270 henkilölle.

Otoksena oli maa- ja metsätalousyrittäjät Etelä-Pohjanmaalla. Henkilökohtainen kontaktointi oli tärkeää, koska moni varttuneempi yrittäjä ei ole vielä niin sinut sähköisten välineiden ja kyselyiden kanssa. Lisäksi he edustavat suurta osaa maa- ja metsätalousyrittäjistä. Joten tutkimus ei olisi kattava, mikäli vanhempi ikäryhmä jätettäisiin sähköisen kyselyn myötä huomioimatta. Kysely oli aloitettu 44 tapauksessa, joista kyselyyn vastasi kaikkiaan 38 maa- ja metsätalousyrittäjää. Täten kuusi vastaajaa oli jättänyt kyselyn kesken. Näiden keskeyttäneiden syytä keskeytykselle on vaikea arvioida; ovatko ne olleet henkilökohtaiset syyt vai kyselylomakkeeseen liittyvät pulmat.

Tutkimuksen tavoitteena oli kartoittaa taloushallinnon palvelujen tarvetta Etelä-Pohjanmaalla. Tiedon löytämiseksi oli tarpeen selvittää kuinka moni maa- ja metsätalousyrittäjä käyttää taloushallinnon palveluja, syitä palvelujen käyttämiseen ja mitä hyötyä yrittäjille mahdollisesti on tilitoimiston palveluista. Tarvetta kartoitettiin kysymysten kautta, jotka oli jaoteltu taustakysymysten lisäksi tilitoimiston käyttämisen, käyttämisen hyödyn ja tilitoimistoyritysten kesken. Kysymyksiä oli porrastettu siten, että tietyn vastausvaihtoehdon valitseminen ohjasi vastaajaa seuraavaan kysymykseen. Täten kaikki vastaajat eivät vastanneet kaikkiin kysymyksiin. Kyselylomakkeella oli yhteensä 31 kysymystä. Joukossa oli valinta- ja monivalintakysymyksiä, joista monivalintakysymyksiä oli eniten. Kyselyssä oli mukana yksi mielipidettä mittaava skaalakysymys. Skaalakysymyksessä vastaajalla oli mahdollisuus valita

neliportaisesti väittämien täysin totta ja ei lainkaan totta välillä. Lisäksi oli myös muutamia avoimia kysymyksiä, joiden tavoitteena oli selvittää vastaajien mahdollisia muita vastauksia, joita ei ollut annettu vastausvaihtoehdoissa. Tutkimuksella ei ollut varsinaista toimeksiantajaa.

4.2 Tutkimuksen luotettavuus

Tutkimuksen luotettavuutta mitataan reliabiliteetilla ja validiteetilla. Näillä luotettavuuskäsitteillä pyritään tulosten oikeellisuuteen. Reliabiliteetti tarkoittaa tulosten pysyvyyttä ja validiteetti tutkimuksen kannalta oikeiden asioiden tutkimista. (Kananen 2015, 337, 343.) Luotettavuuteen antaa viitteitä otoksen määrä, sen edustavuus, vastausprosentin taso ja tutkimuskysymyksiin liittyvät seikat (Heikkilä 2014, 27). Kvalitatiivisessa tutkimuksessa tärkeintä on tulosten yleistettävyys eli ulkoinen validiteetti (Kananen 2015, 345). Otoksen määrä (N=5270) suhteessa tilastokeskuksen vuoden 2017 ilmoittamaan yrittäjien määrään (N=4670) voidaan olettaa, että tutkimus on saavuttanut useamman henkilön useaan otteeseen. Tutkimuksen luotettavuutta vähentää vastaajien määrä 38, joka jäi matalaksi. Kananen (s. 277) kirjoittaa, että otoksen kadon syitä on kaksi; joko henkilöitä ei tavoiteta tai he kieltäytyvät vastaamasta. Tässä tutkimuksessa otoksen henkilöt ovat olleet haluttomia osallistumaan tutkimukseen. Matala vastaustaso aiheuttaa sen, ettei tuloksia voi yleistää koskemaan kaikkia eteläpohjalaisia maa- ja metsätalousyrittäjiä. Tulos ei anna tarkkaa kuvaa yrittäjien ajatuksista, mutta antaa tietoa pienen yrittäjäjoukon ajatuksista. Verrattaessa vastaajien ikäryhmää koko Suomen vastaavaan yrittäjien jakaumaan, on tutkimuksen otos verrattavissa ja siten nostaa tutkimuksen luotettavuutta. Mukana oli melko samassa suhteessa eri ikäisiä maa- ja metsätalousyrittäjiä kuin tilastokeskuksen antamissa luvuissa; alle 35-vuotiaita vastaajia oli tässä tutkimuksessa suhteessa enemmän ja 50–65-vuotiaita suhteessa vähemmän. Vanhempien vastaajien riski jättäytyä pois vastaajien joukosta oli etukäteen tiedostettu ja siihen pyrittiin vaikuttamaan.

Kvantitatiivista tutkimusta pidetään kuitenkin objektiivisempänä kuin laadullista tutkimusta. Määrällisessä tutkimuksessa aineisto kerätään tutkimuslomakkeella, jolloin

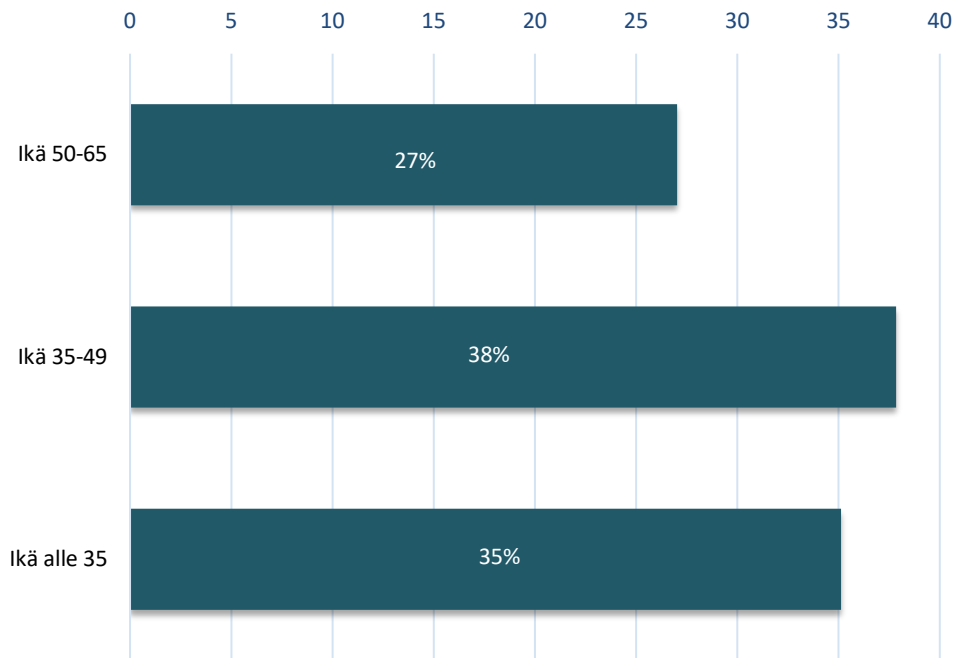
tutkija itse ei ole aineistonkeruuväline. Lomake on kaikille samanlainen eikä se ohjalle vastaamista. Kukin vastaaja voi vastata totuuden mukaisesti tai sitä vastaan. Myös vastaajat tulkitsevat kysymykset oman kontekstinsa kautta omalla tavallaan. (Kananen 2015, 340–341.) Luotettavuutta voidaan ajatella nostavan kyselylomakkeen yksiselitteisyys ja esimerkiksi liikevaihdon määritelmän avaaminen ennen vastausvaihtoehtoja. Kysymykset selvittivät hyvin tutkimusongelmia ja siten kohottavat tutkimuksen luotettavuutta.

4.3 Kyselytutkimuksen tulokset

Kyselytutkimukseen vastasi 38 maa- ja metsätalousyrittäjää Etelä-Pohjanmaalta. Seuraavassa esitellään tutkimuksen tulokset yritysten taustatiedoista, yrittäjien tilitoimiston käyttämisen näkökulmasta ja tilitoimistoyrittämisen näkökulmasta

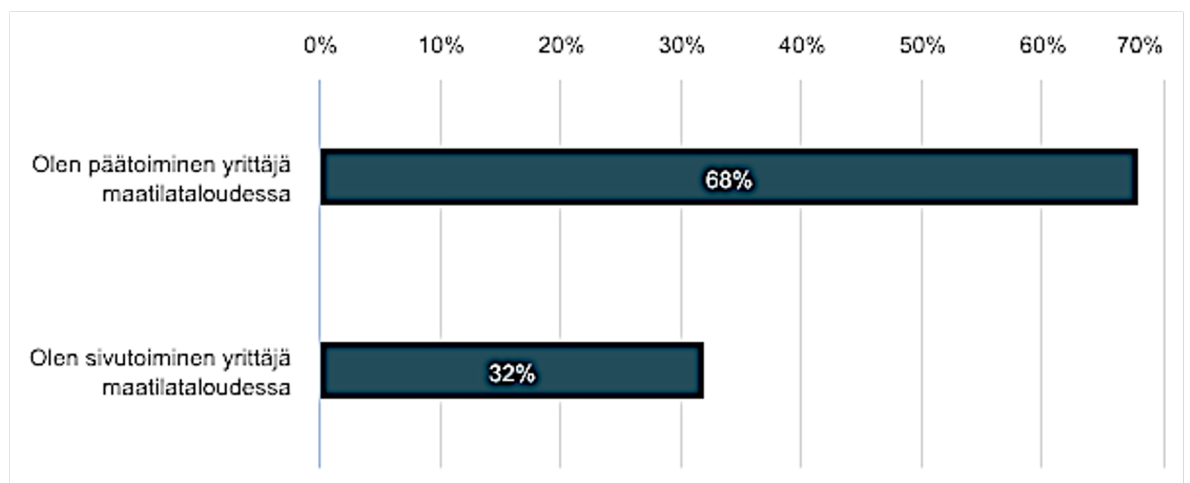
4.3.1 Yritysten taustatiedot

Vastaajaprofiilia selvitettiin kyselylomakkeen lopussa kysymällä yrittäjästä taustatietoja. Taustatiedoista ensimmäisenä kysymyksessä 21 kysyttiin yrittäjien ikää, jotta saataisiin tietoa vastaajien ikäjakaumasta ja sen suhteesta tilitoimistopalveluiden käyttämiseen. Kuvioista viisi nähdään, että ikäjakauma oli melko tasainen. Vastaajista 38 prosenttia oli 35–49-vuotiaita. Alle 35-vuotiaita vastaajia oli 35 prosenttia ja 27 prosenttia oli 50–65 vuotiaita. Täten voidaan todeta tutkimuksen antaa hyvän kuvan eri ikäisten mielipiteistä.

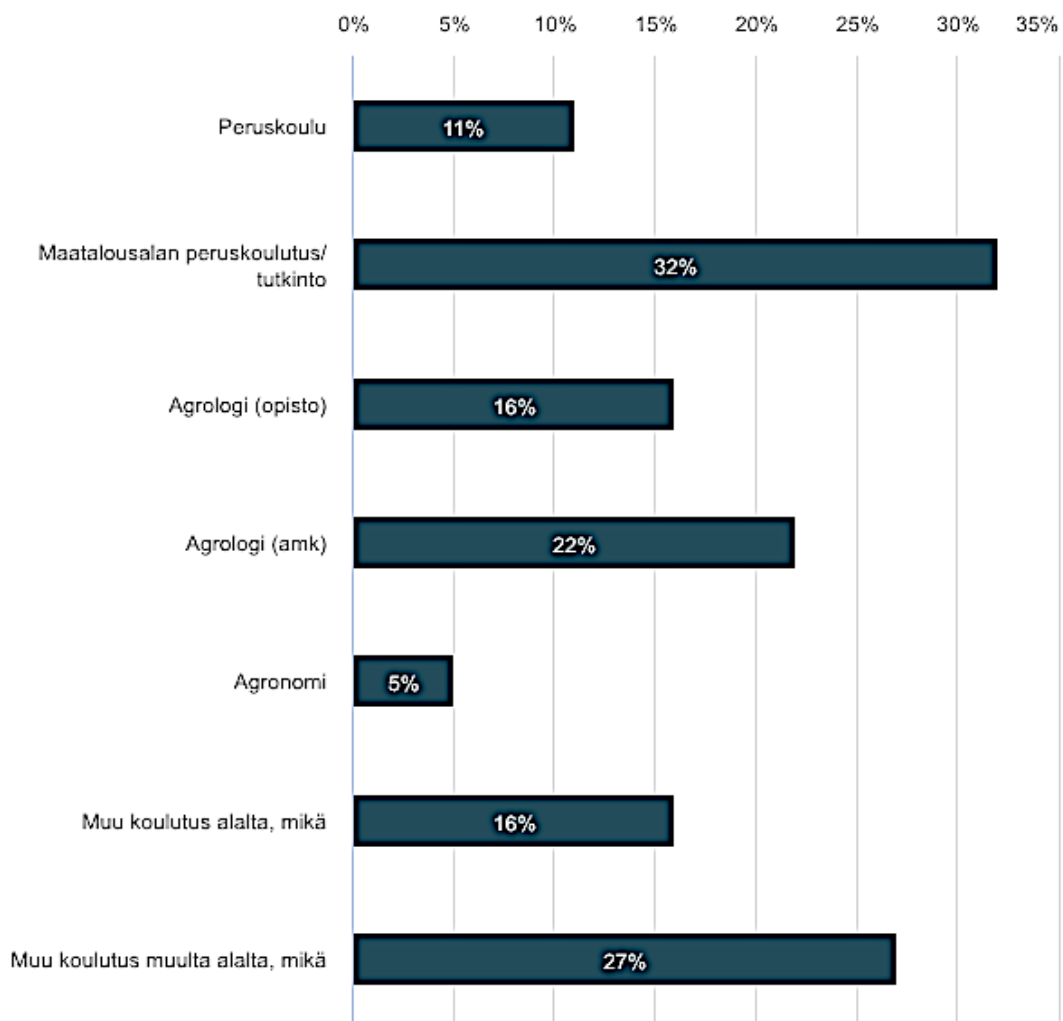
Kuvio 3. Yrittäjien ikäjakauma prosentteina (n=37).

Yrityksen päätoimisuutta kysyttäessä kysymyksessä 22 kuvio kuusi kertoo vastaajista 68 prosenttia olleen päätoimisia yrittäjiä maatilataloudessa ja 32 prosenttia sivutoimisia yrittäjiä. Kysymyksessä selvennettiin maatilatalouden tarkoittavan metsätalous- ja maatalousyrittäjiä.

Kuvio 4. Yrityksen päätoimisuus (n=37).

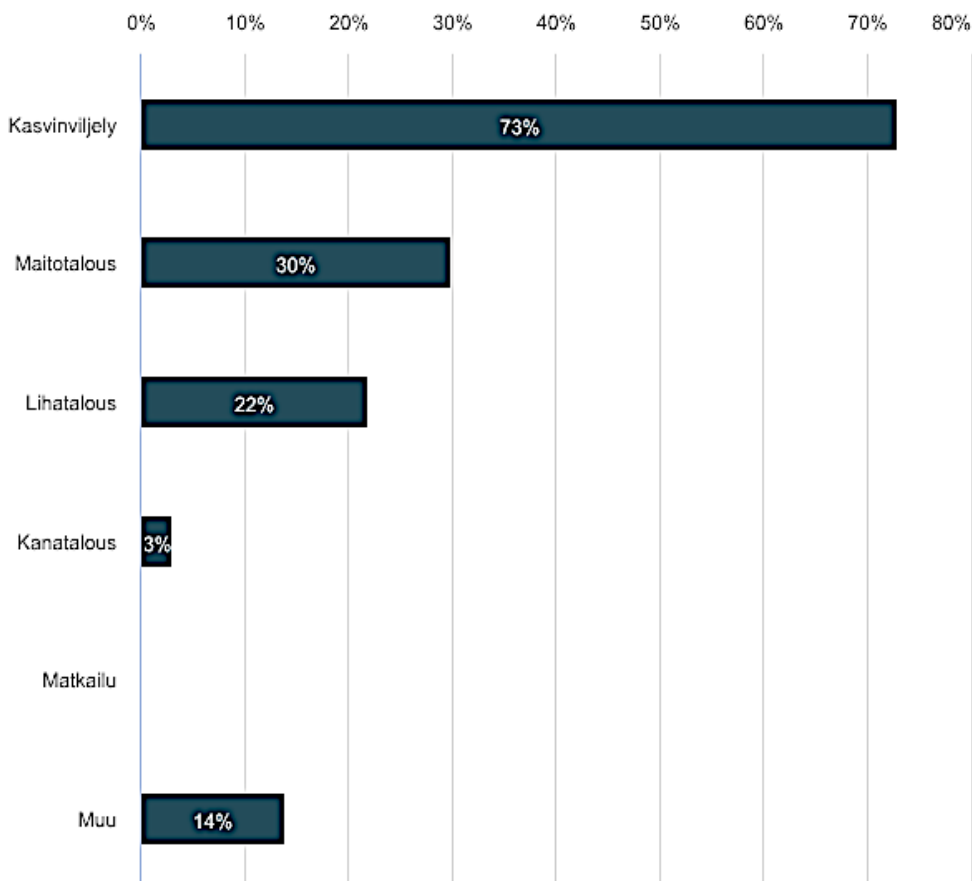
Kysymyksessä 23 kysyttiin yrittäjän koulutustaustaa. Kuviosta seitsemän nähdään, että peruskoulun oli käynyt 11 prosenttia, maatalousalan peruskoulutuksen 32 prosenttia, opistotasaisen agrologin koulutuksen 16 prosenttia ja ammattikorkeakoulutasoisen agrologin koulutuksen 22 prosenttia vastaajista. Agronomeja oli 5 prosenttia vastaajista. Muita koulutuksia maa- ja metsätalouselialta oli käynyt 16 prosenttia. Muuta koulutusta muilta aloilta oli 27 prosentilla vastaajista. Vastauksista voidaan todeta, että vastaajista useammalla oli enemmän kuin yksi koulutus. Valtaosalla yrittäjistä oli maatalousalan koulutus. Sivutoimiseksi vastanneilla yrittäjillä 41,6 prosentilla oli muun alan koulutus. Vastauksista on nähtävissä alan suuntaus, jossa perinteisen maatilayritystoiminnan ohella yrittäjällä on toinen ammatti tai yritys (Heinonen & Järvinen 1996, 20–22).

Kuvio 5. Yrittäjän koulutustausta (n=48).

Vastaajan toimialaa kysyttäessä kysymyksessä 24 vastaajista 84 prosenttia oli maa- ja metsätalousyrittäjiä. Metsätalousyrittäjiä kolme prosenttia vastaajista ja pelkästään maatalousyrittäjiä 13 prosenttia vastaajista. Tästä voidaan todeta, että kyselyyn oli vastannut juuri he yrittäjät, joille tutkimus on tarkoitettu.

Maatilatalousyrittäjien tuotantosuuntaa kysyttäessä (kysymys 25) vastaajilla oli mahdollisuus valita useampi vastausvaihtoehto. Kysymykseen vastasi 37 vastaajaa ja he vastasivat yhteensä 52 tuotantosuuntaa, mikä osoittaa, että lähes puolella on vähintään kaksi tuotantosuuntaa. Kuviosta kahdeksan nähdään, että kasvinviljelyä oli vastaajista 73 prosentilla, maitotaloutta 30 prosentilla, lihataloutta 22 prosentilla ja kanataloutta 3 prosentilla. Muita tuotantosuuntia oli 14 prosentilla, joita olivat puuntuotanto, koneurakointi, lammastalous ja sikatalous. Matkailua ei kukaan vastaajista ilmoittanut tuotantosuunnakseen. Tutkimuksen tulos on teorian kanssa saman suuntainen, jossa tavallisin maatilatalouden muoto on kasvituotannon ja kotieläintuotannon yhdistelmä (Heinonen & Järvinen 1996, 20–22).

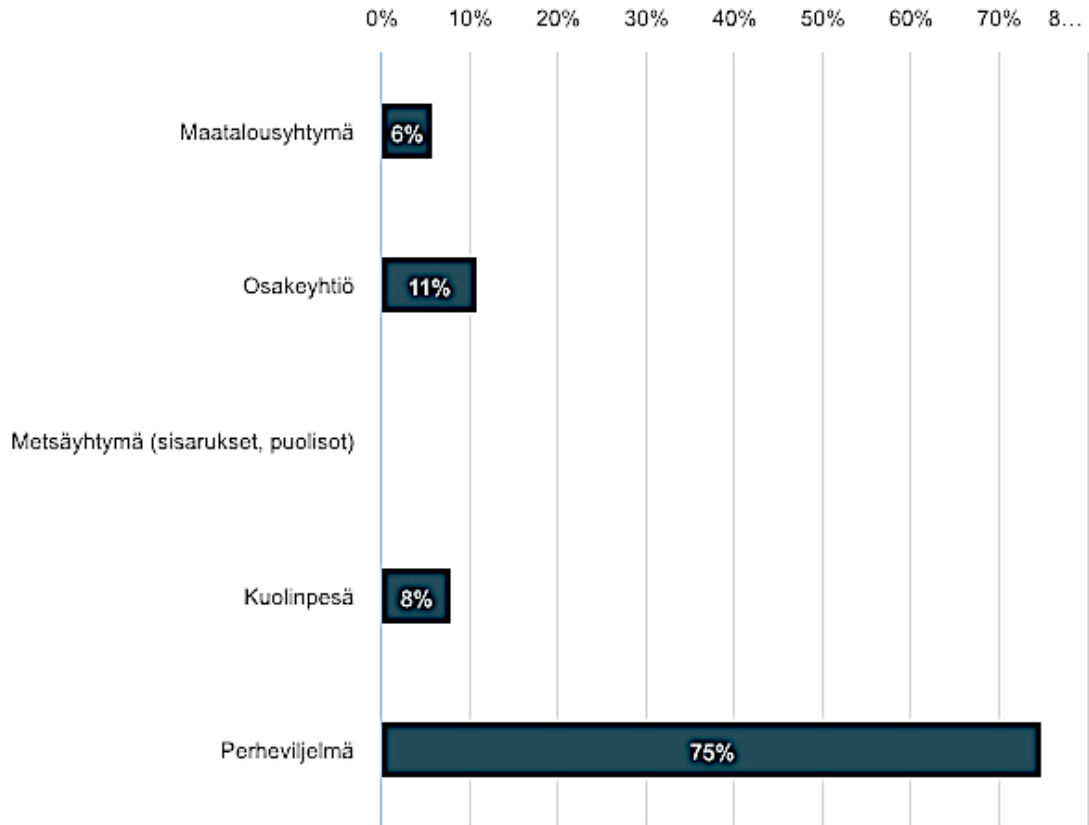
Kuvio 6. Maatilayrittäjien tuotantosuunta (n=52).

Tilan toissijaista viljelijää kysyttäessä kysymyksessä 26 vastaajista 54 prosenttia vastasin tilalla olevan sellainen (puoliso tai lapsi) ja 46 prosentissa tapauksista näin ei ollut.

Toissijaisen viljelijän (n=20) koulutustaustaa kysyttäessä (kysymys 27) oli maatalousalanperuskoulutus 35 prosentilla vastaajien perheistä, peruskoulu käyneitä oli 5 prosenttia, agrologeja (opisto) 10 prosenttia, agronomeja (amk) 25 prosenttia, muuta koulutusta maa- ja metsätalouselialta oli 15 prosentilla vastaajien perheistä. Muulta alalta koulutusta ilmoitti 20 prosenttia vastaajista. Vastaukset osoittavat, että niissä perheissä, joissa on toissijainen viljelijä he ovat myös kouluttautuneet alalle.

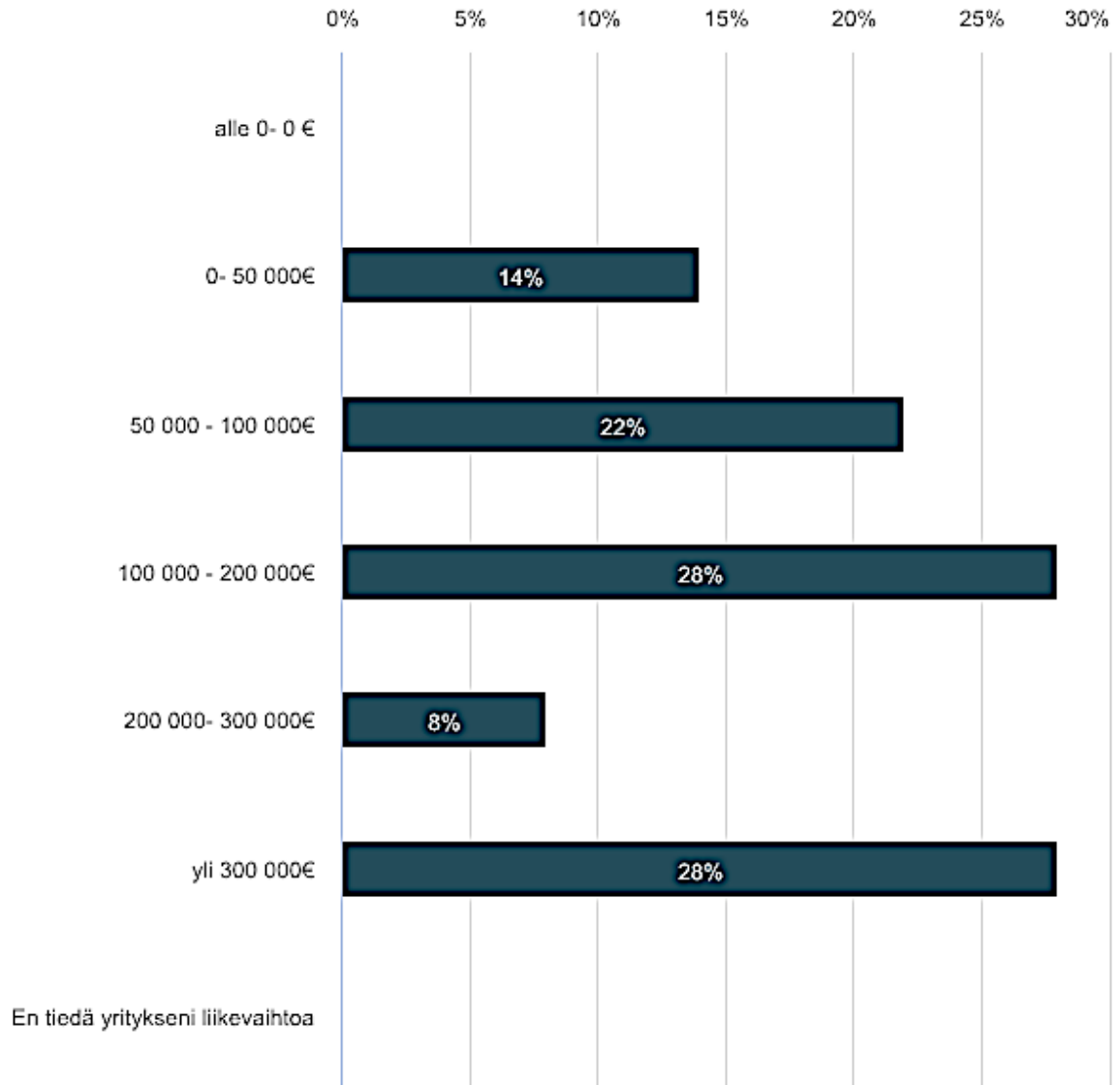
Kysymyksessä 28 selvitettiin, onko vastaajien yrityksillä liitännäiselinkeinoja. Vastaajista 68 prosentilla ei ollut liitännäiselinkeinoja ja 32 prosentilla vastaajista oli jonkinlaista liitännäiselinkeinoja. Tällaisia kirjallisuuden määrittelemiä monialaisia maatalayrityksiä oli vastaajista samassa suhteessa kuin Närvä ym. (2018, 1) kirjoituksen mukaan yleensä Suomessa.

Maatalouden yritysmuotoa kysyttäessä ylivoimaisesti eniten tiloista oli perinteisiä perhevilmelmiä. Kuvioista yhdeksän nähdään, että 75 prosenttia vastaajista toimivat perhevilmelillä. Osakeyhtiöitä oli 11 prosenttia ja kuolinpesiä 8 prosenttia vastaajien yrityksistä. Vähiten yritysmuodoista oli maatalousyhtymiä 6 prosenttia vastaajista.

Kuvio 7. Yritysmuoto (n=37).

Maatilayrityksen kokoluokkaa liikevaihdon perusteella tiedusteltiin kysymyksessä 30. Kysymyksessä kirjoitettiin auki liikevaihdolla tarkoitettavan yrityksen myyntien määrää lisättynä tuotantotuilla, joissa ei ole mukana investointitukea. Kuviosta 10 huomataan, että vastaajista suurin osa 28 prosenttia (n=36) toimii 100 000–200 000 tuhannen euron liikevaihdolla, ja samoilla prosenteilla yritykset, joiden liikevaihto on yli 300 000 euroa. Seuraavaksi suurin kokoluokka oli 50 000–100 000 tuhannen euron liikevaihto, joita vastaajista oli 22 prosenttia. Vastaajista 14 prosentilla liikevaihto oli 0–50 000 tuhatta euroa.

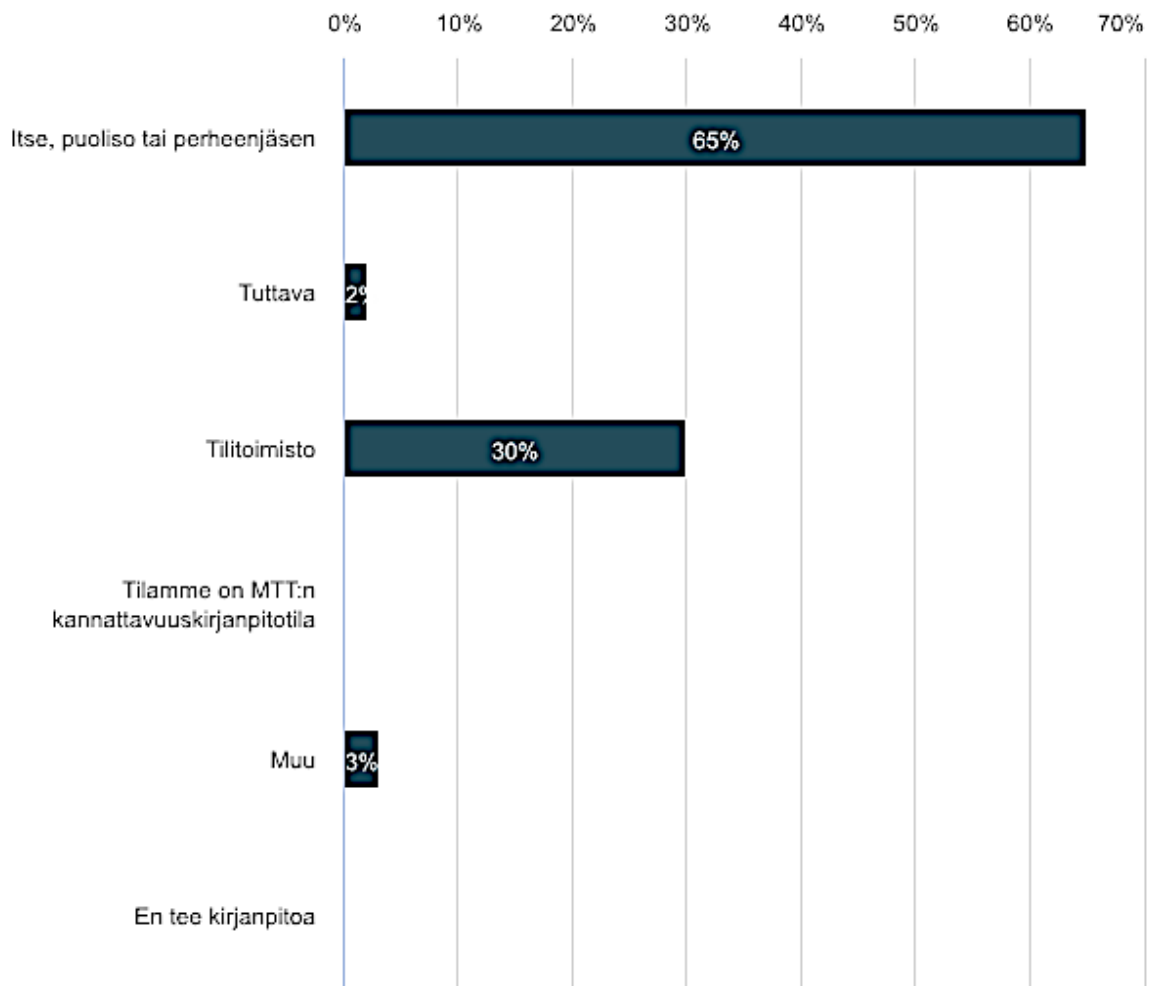

Kuvio 8. Yrityksen liikevaihto (n=36).

Kyselyn lopuksi oli mahdollista avata ajatuksia tilioimiston käyttämisestä maa- ja metsätalousyrityksessään avoimen kysymyksen kautta (kysymys 31). Kommentteja halusi antaa 7,6 prosenttia vastaajista ja vastauksista huokui pohdinta tilioimistopalvelujen hinnasta, sen välttämättömyydestä ja lisäarvon tuottamisesta. Lisäarvon tuottamiseksi toivottiin tilioimiston suuremman roolin tarjoamista sisäisessä laskennassa ja lisäksi eräässä vastauksessa muistutettiin yrityksen vastuun pysymisestä yrittäjällä. Esiin nostettiin myös se, että tilanteisiin reagoiminen vaatii analyysiä tilikauden sisällä eikä vain tilinpäätöksen aikaan.

4.3.2 Tutkimuksen tulokset tilitoimiston käytön osalta

Ensimmäisessä kysymyksessä kysyttiin kuka yrityksen kirjanpidon ja verojen laske-
misen hoitaa. Tätä kysyttiin, että saataisiin selville, miten yritykset ovat järjestäneet
kirjanpidon hoitamisen. Vaihtoehtoina annettiin itse, tuttava, tilitoimisto, MTT kan-
nattavuuskirjanpito, muu tai se ettei kirjanpitoa tehdä. Kuviosta 11 nähdään, että
vastaajista 65 prosenttia vastasi, että tarvittavan kirjanpidon ja verojen laskemisen
hoitaa yrittäjä itse, puoliso tai perheenjäsenen. 30 prosenttia vastauksista kirjanpi-
don ja verojen laskemisen hoiti tilitoimisto. Kolmessa prosentissa tapauksista ne
hoiti tuttava. Yhtään tutkimuksessa mukana olevista yrityksistä ei ollut täysin MTT:n
kannattavuuskirjanpidossa, mutta kolme prosenttia vastaajista ilmoitti olevansa osin
kannattavuuskirjanpidossa ja osin ostavansa palvelut tilitoimistosta. Kukaan ei vas-
tannut, ettei tehnyt kirjanpitoa lainkaan.

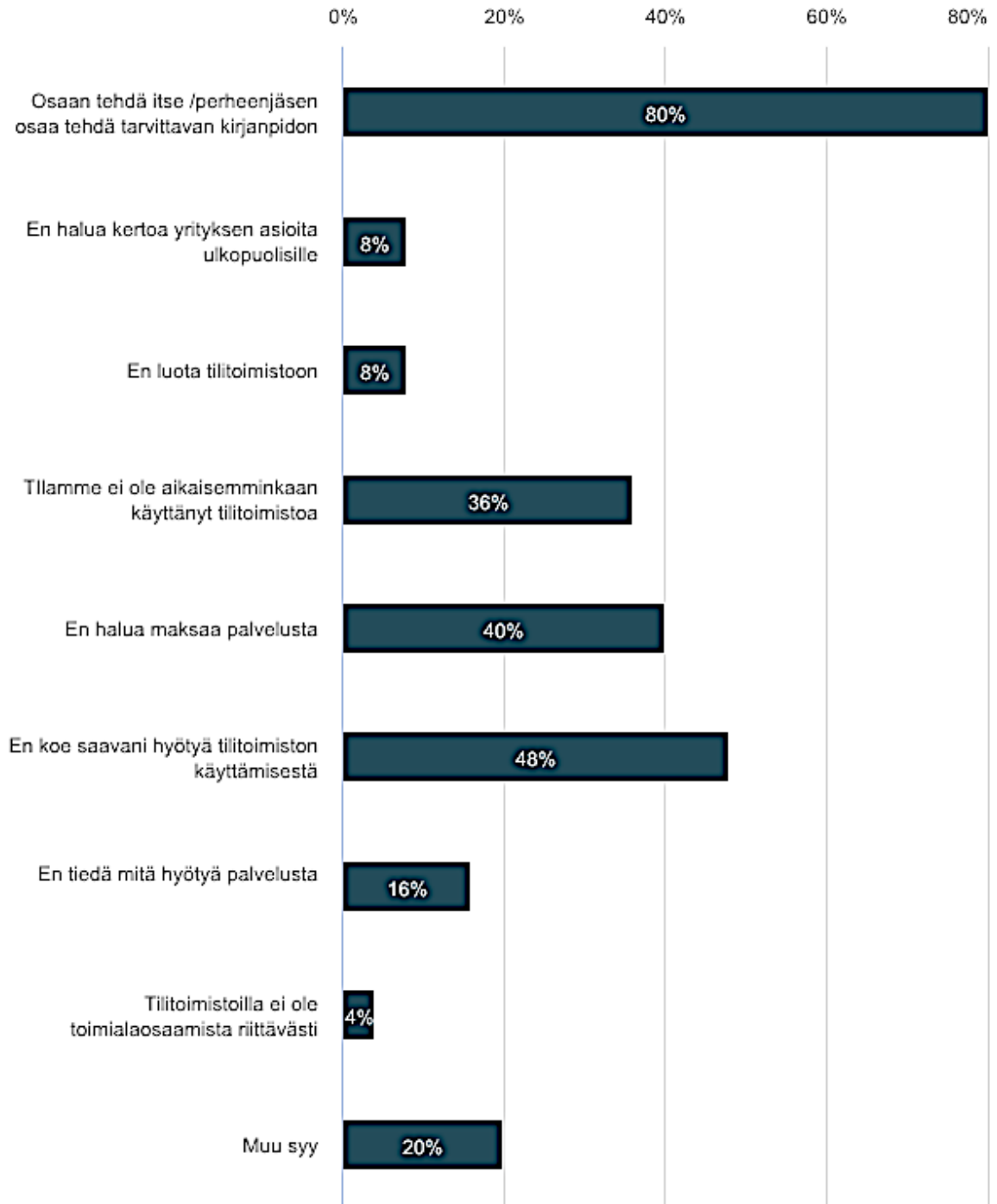

Kuvio 9. Kirjanpidon hoitaminen (n=37).

Tuloksesta voidaan todeta, että kirjanpidon hoitaminen on pääsääntöisesti yrityksen sisäisesti hoidettu asia. Kolmasosassa yrityksistä kirjanpidon ja verojen hoitaminen tapahtuu tilitoimiston kautta.

Toinen kysymys oli tarkoitettu heille, jotka vastasivat ensimmäiseen kohtaan tekevänä kirjanpidon itse, puolison, perheenjäsenen tai tuttavain tekevän laskennan. Kysymyksen tarkoituksena oli selvittää, tehdäänkö kirjanpitoa myös muille kuin omalle yritykselle ja tehdäänkö sitä sivu- vai päätoimisesti. Vastaajista (n= 25) 72 prosenttia vastasi, etteivät he tee kirjanpitoa muille. 28 prosenttia vastaajista vastasi, että he tekevät myös muille kirjanpitoa ja verojen laskemista sivutoimisesti. Kuukaan ei vastannut tekevän kirjanpitoa muille päätoimisesti. Tästä voidaan todeta, ettei kirjanpidon ja verojen laskeminen muille sivutoimisesti ole yleistä, mutta sitä tehdään jonkin verran maa- ja metsätalousyrityksissä.

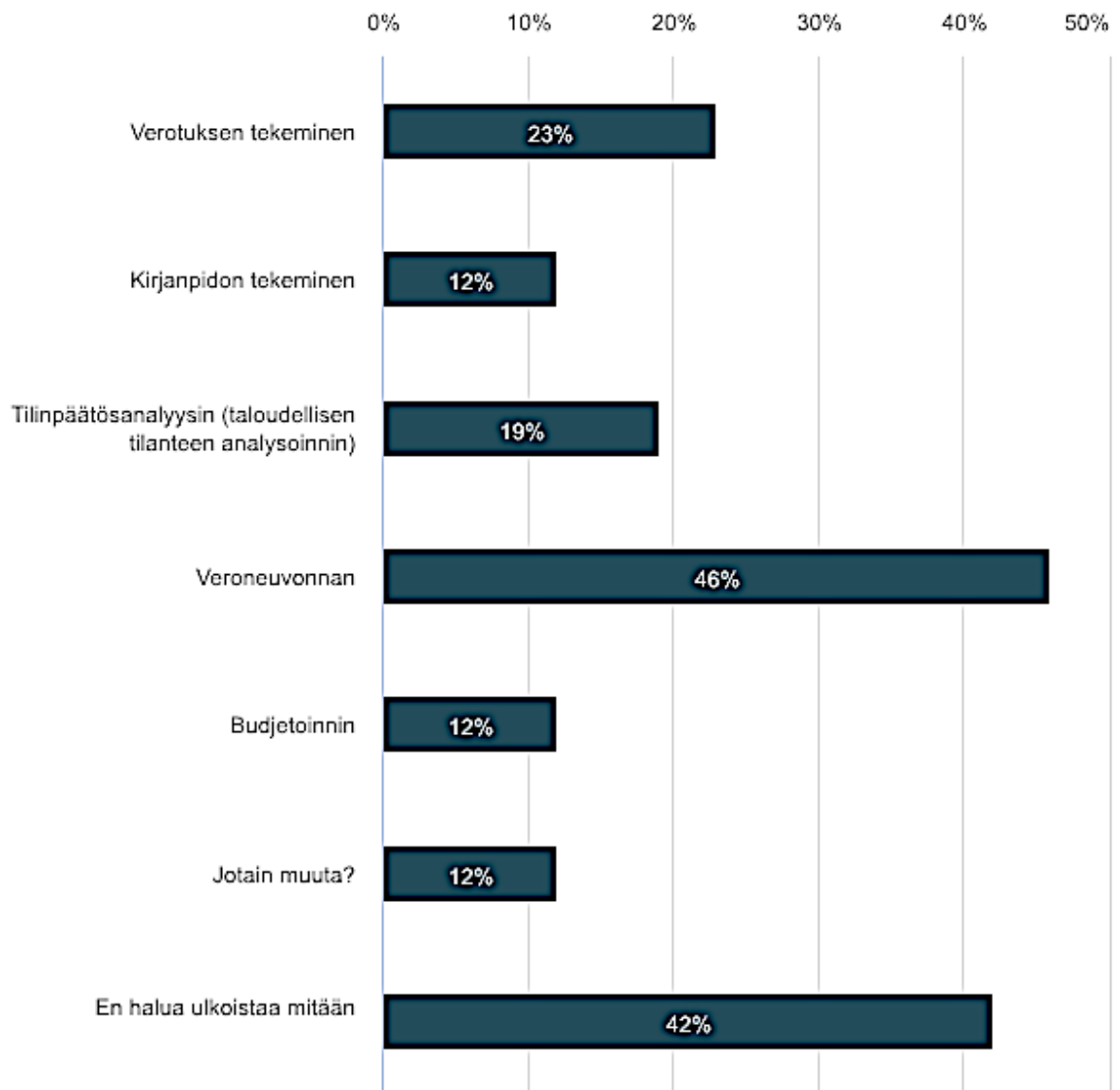
Kysymyksessä kolme tältä samalta joukolta kysyttiin miksi he eivät käytä tilitoimiston palveluja kirjanpidon ja verotuksen hoitamiseen. Kysymyksen tarkoituksena oli selvittää syitä sille, miksi tilitoimiston palveluja ei ulkoisteta. Kuviosta 12 huomataan, että vastaajista 80 prosenttia vastasi syyksi osaamisen. Yrittäjällä itsellään tai perheenjäsenellä oli riittävä osaaminen ja sen vuoksi palvelua ei tarvitse ostaa ulkopuolelta, mutta muitakin syitä löytyi. Toiseksi suurimman vastausprosentin (48 %) sai yrittäjien kokemus siitä, etteivät he saa hyötyä tilitoimiston käyttämisestä. Haluttomuus maksaa palvelusta oli syynä 40 prosentissa vastauksista. Muita syitä olivat, että tila ei ole ollut aikaisemminkaan tilitoimiston asiakas (perinnearvo) (36 %), 16 prosenttia yrittäjistä ei osannut sanoa mitä hyötyä tilitoimiston palvelusta olisi ja alle kymmenen prosentin arvoilla syitä olivat, ettei tilitoimistossa ole toimialaosaamista riittävästi (4 %). Tilitoimistoon kohdistuva luottamuspulaa oli syynä kahdeksassa prosentissa vastauksista ja haluttomuus kertoa yrityksen asioita ulkopuoliselle henkilölle samoin kahdeksassa prosentissa vastauksista. Muita syitä haluttomuudelle tilitoimiston palvelujen käyttämiseen oli viidellä vastaajista. He korostivat omaa tilanteen tasalla pysymistä yrityksen talousasioissa. Yksi vastaaja ei ollut saanut asiakkuutta mihinkään toimistoon ja yksi oli ollut töissä tilitoimistossa aikaisemmin.

Kuvio 10. Syyt yritysten itsenäiseen taloushallintoon (n=65).

Kysymyksessä neljä kysyttiin haluaisiko yrittäjä ostaa ulkopuoliselta palveluja. Kysymyksellä kartoitettiin vastaajien halukkuutta yritystoimintaan liittyvien osapalvelujen hankintaan ulkopuoliselta. Kuvio 13 kertoo, että vastaajista 42 prosenttia eivät halunneet ulkoistaa mitään palveluja. Verotuksen tekemisen halusi ulkoistaa 23 prosenttia, kirjanpidon tekemisen 12 prosenttia, tilinpäätösanalyysin (eli taloudellisen

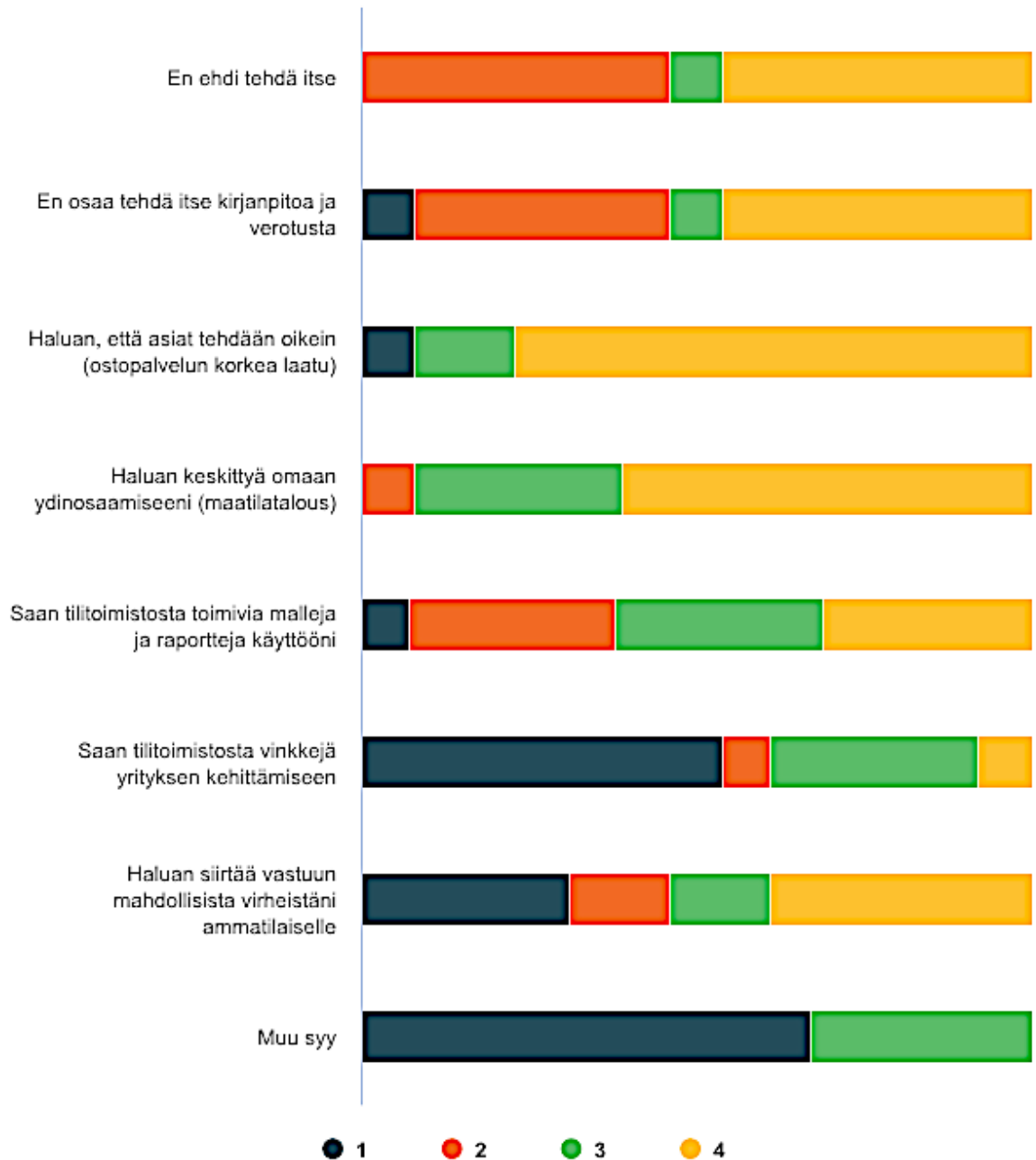
tilanteen analysoinnin) 19 prosenttia, veroneuvonnan 46 prosenttia, budjetoinnin 12 prosenttia. Taulukosta voidaan todeta, että yli puolet olisi halukas ostamaan palveluja ulkopuoliselta.

Kuvio 11. Halukkuus ostaa palveluja ulkopuoliselta (n=43).

Kysyttäessä olisiko jotain muuta, mitä haluaisi ulkoistaa vastaajista yksi halusi ulkoistaa viljelysuunnitelman tekemisen, yksi ulkoisti jo kaiken ja yksi haluaisi ulkoistaa kuukausittaisen raportoinnin tulosityksiköiden menoista, tuloista ja tulosenneksen. Tästä voidaan huomata, että yrityksen tukipalveluille on yrittäjien keskuudessa kysyntää. Tällä otannalla vain yksi yritys ulkoisti kaiken. Lisäksi talousohjausta toivoi yksi. Talousohjausta ei suoraan kysytty kysymyksissä, joten osasiko muut vastaajat ajatella mahdollisesti haluavansa tätä.

Kysymyksessä viisi selvitettiin ulkoistamisen syitä. Kysymyksen tarkoituksena oli selvittää ulkoistamisen syitä heiltä, jotka jo ostivat kirjanpidon ja verotuksen tekemisen ulkopuoliselta. Kuviosta 14 tumman vihreä ilmaisee vastaajan mielipidettä ettei väite pidä paikkaansa, oranssi kertoo, että väite pitää jonkin verran paikkansa, vihreä kertoo asian pitävän paikkansa ja keltainen kertovan, että väite on täysin totta. Kuviosta voidaan todeta, että keltaisen ja vihreän värin valtaavat janat, ovat merkittävimpiä syitä ulkoistamiselle. Syyksi ulkoistamiselle ilmoitti 92 prosenttia vastaajista halun tehdä asiat oikein (ostopalvelun korkea laatu). Toiseksi merkittävin syy ulkoistamiselle on halu keskittyä omaan ydinsaamiseen, jossa 62 prosenttia piti väitettä täysin totena ja 30 prosenttia paikkaansa pitävänä väitteenä. Kukaan vastaajista ei ilmoittanut, että halu keskittyä omaan ydinsaamiseen ei olisi vaikuttanut ulkoistamiseen. Kuviosta voidaan todeta, että merkittäviä syitä ulkoistamiselle oli myös ajan ja osaamisen puute. Näistä kumpikin syy oli 46 prosentissa vastauksista täysin paikkaansa pitävä. Voidaan todeta, että tilitoimistojen antama kehittämisköulma ei ollut merkityksellinen syy ulkoistamiselle.

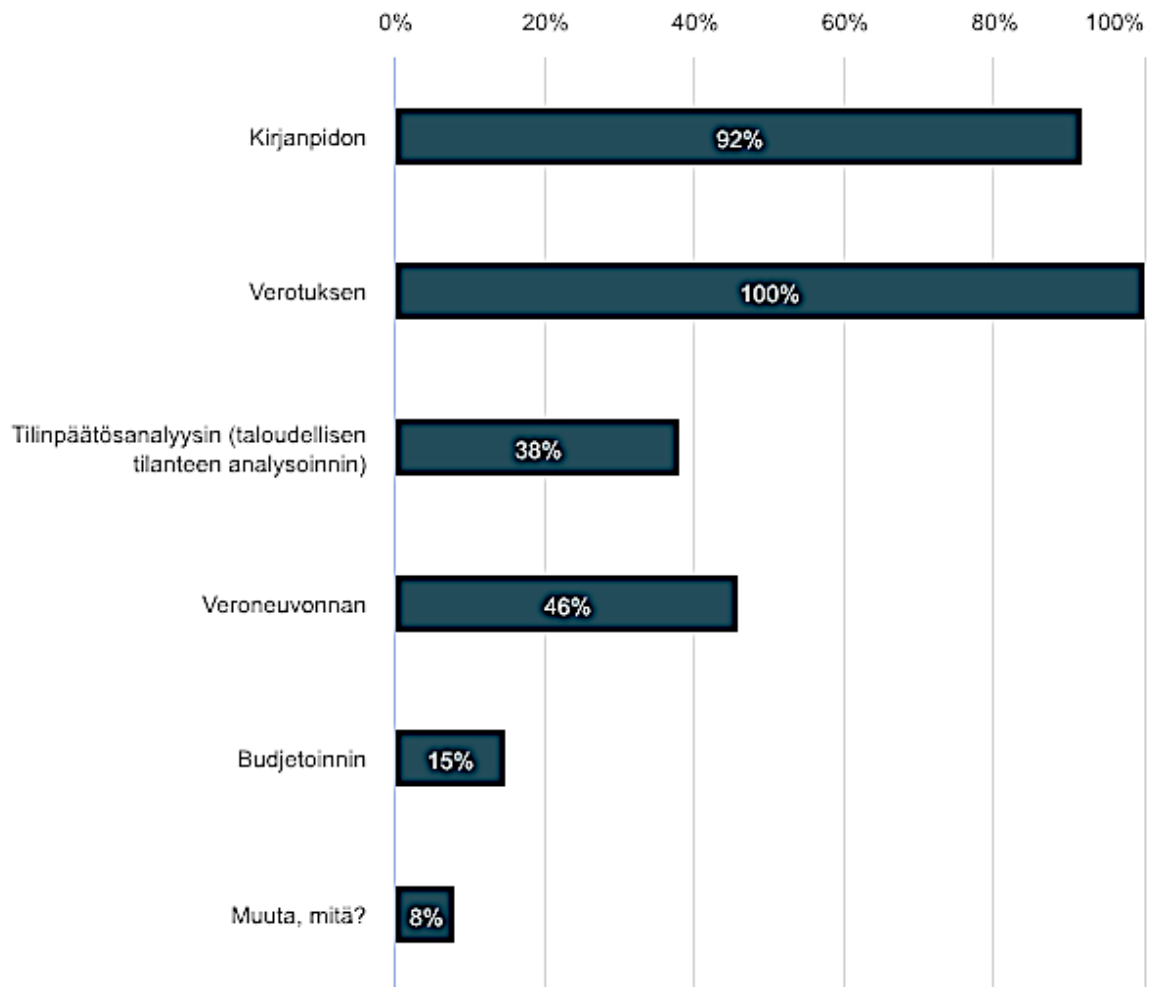

Kuvio 12. Syitä ulkoistamiselle (n=13).

Avoimella kysymyksellä kuusi ”Muu syy kirjanpidon ulkoistamiselle” haluttiin selvittää muita mahdollisia syitä ulkoistamiselle, joita ei osattu kyselylomaketta tehdessä ajatella. Vastauksia tuli kolme kappaletta ja niissä syiksi ilmoitettiin ammattilaisten osaamisesta saatava verotuksellinen hyöty ja vapaa-ajan arvostus.

Kysymyksessä seitsemän kysyttiin mitä palveluita tilitoimisto, tuttu tai kannattavuuskirjanpito yritykselle tekee. Kysymyksellä haluttiin selvittää mitä yrityksen taloushal-

linnon toimintoja oli todellisuudessa ulkoistettu. Kuviosta 15 voidaan todeta suurimpien ulkoistettavien toimintojen olevan verotuksen (100 %) ja kirjanpidon tekeminen (92 %). Veroneuvontaa ulkoisti 46 prosenttia vastaajista, tilinpäätösanalyysin tekemisen 38 prosenttia ja budjetoinnin 15 prosenttia vastaajista. Muita ulkoistettavia palveluja oli kahdeksalla prosentilla vastaajista ja ulkoistetuksi palveluksi ilmoitettiin palkkojen laskeminen.

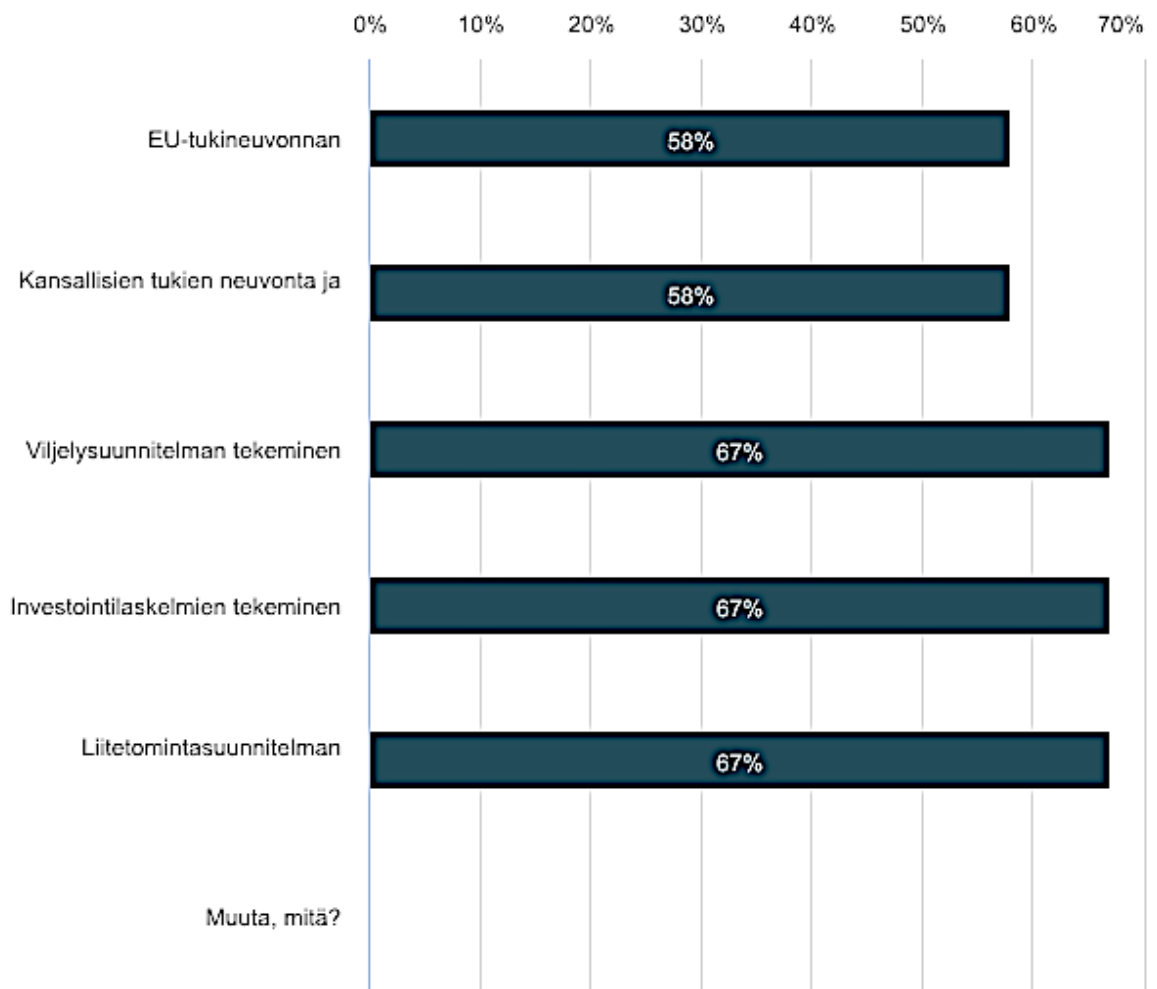

Kuvio 13. Ulkoistetut taloushallinnon palvelut (n= 13).

Tuloksesta voidaan todeta, että ulkoisen laskentatoimen tehtävää toimittamaan on haluttu ostaa osaamista, mutta sisäistä laskentatoimea on ulkoistettu huomattavasti vähemmän.

Kysymyksessä kahdeksan selvitettiin mitä muita palveluja yritykset ostivat ulkopuoliselta. Kysymyksen tarkoituksena oli selvittää, mitä muita kuin taloushallinnon pal-

veluja ulkoistetaan. Kuviosta 16 huomataan, että useimmin ulkoistettiin viljelysuunnitelman (67 %), investointilaskelmien (67 %) ja liiketoimintasuunnitelman tekeminen (67 %). EU-tukineuvonnan ja kansallisten tukien neuvonnan ja hakemisen ulkoisti 58 prosenttia vastaajista. Tästä voidaan todeta, että vastaajilla oli useita muitakin palveluja, joita ulkoistettiin laskentatoimen lisäksi.

Kuvio 14. Muut ulkoistetut palvelut (n= 38).

4.3.3 Tutkimuksen tulokset tilitoimisto yrittämien näkökulmasta

Kysymyksessä yhdeksän kysyttiin, onko tilitoimisto tai kirjanpitäjä erikoistunut maa- ja metsätalouden kirjanpitoon. Kysymyksen tarkoituksena oli selvittää yrittäjien kirjanpitäjän valintaa heidän omaan toimialaansa erikoistuneiden tai erikoistumattomien kesken. Vastaajista 75 prosenttia ilmoitti tilitoimiston tai kirjanpitäjän olevan

erikoistunut tekemään maa- ja metsätalouden kirjanpitoa. Vastaajista 17 prosenttia ei tiennyt onko tilitoimisto tai kirjanpito erikoistunut ja kahdeksan prosenttia vastasi, ettei palveluiden tarjoaja ollut erikoistunut.

Kysymyksessä 10 tiedusteltiin käytetyn tilitoimiston sijaintia. Kysymyksen tarkoituksena oli selvittää yrittäjien valintaa paikallisten tilitoimistojen ja muualla olevien välillä. Vastauksista 92 prosenttia vastasi tilitoimiston sijaitsevan Etelä-Pohjanmaalla.

Kysymyksessä 11 kysyttiin yrittäjien mielipidettä tilitoimiston sijaintiin, onko merkitystä missä toimisto fyysisesti sijaitsee. Vastaajista 53 prosenttia oli sitä mieltä, että tilitoimiston fyysisellä sijainnilla on merkitystä ja vähän alle puolet (47 %) vastasi, ettei sillä ole merkitystä.

Kysymyksessä 12 kysyttiin yrittäjien tyytyväisyyttä tilitoimistosta saamaansa palveluun. Vastaajista 82 prosenttia oli tyytyväinen ja 18 prosenttia oli osittain tyytyväisiä. Osittain tyytyväisyyden syyksi ilmoitettiin kohdennetun neuvonnan juuri yrittäjän omalle toimialalle eli erikoistuneen tilitoimiston tarjoaman hyödyn.

Kyselyn loppupuolella ennen taustakysymyksiä selvitettiin (kysymys 19) yrittäjien mielipidettä siitä onko maa- ja metsätalousyrittäjille palveluita tarjoavia taloushallinnon ammattilaisia helppo löytää. Kysymyksen tarkoitus oli kartoittaa vastaajien kokemusta toimialalle soveltuvien tilitoimistopalveluiden saatavuudesta. Vastaajista 43 prosenttia oli sitä mieltä, että toimialan tuntevia taloushallinnon tarjoajia oli helppo löytää. Vastaajista 27 prosenttia oli sitä mieltä, että ammattilaisia ei ollut helppo löytää ja 30 prosenttia vastaajia ei ollut etsinyt palveluntarjoajia.

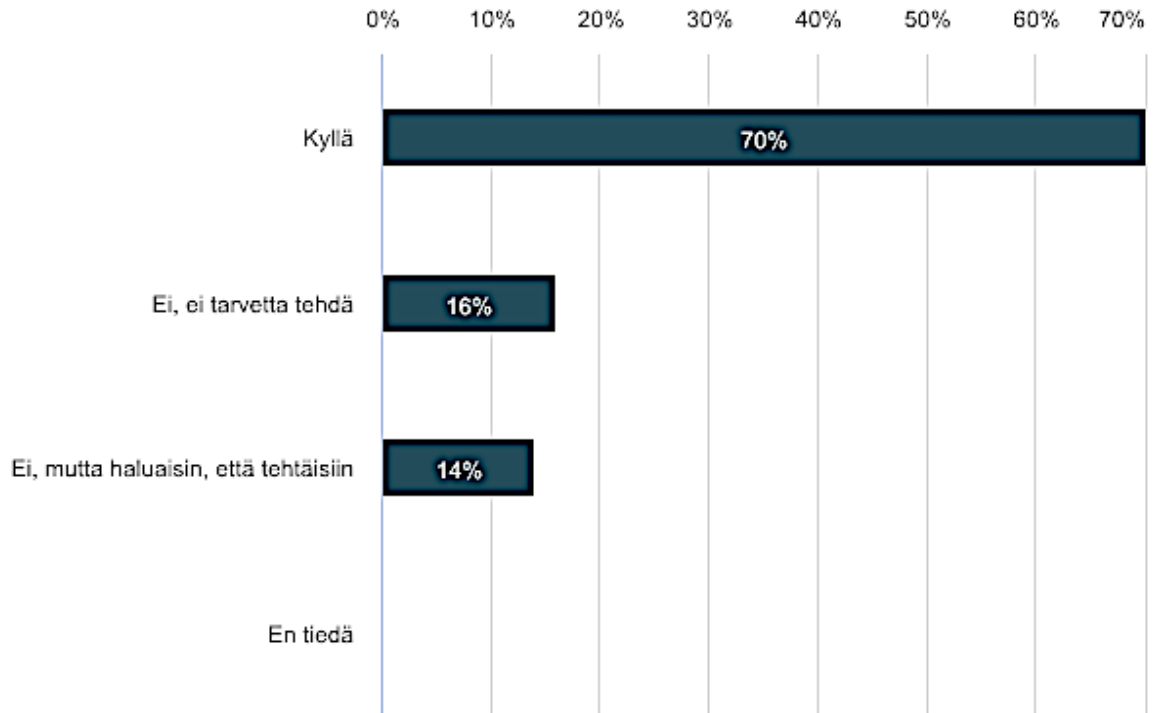
Viimeisessä kysymyksessä (20) ennen taustatietoja kysyttiin, onko maa- ja metsätalousyrittäjille suunnatuista taloushallinnon palveluista riittävästi tietoa saatavilla. Vastaajista 58 prosenttia olivat sitä mieltä, että tietoa on riittävästi saatavilla ja 42 prosenttia ajatteli, ettei tietoa ollut riittävästi saatavilla.

Näistä tuloksista voidaan todeta, että tutkimustulos tukee teoriaa. Teoriassa kirjoitettiin yrittäjien arvostavan paikallista palvelua ja näin myös vastaajat kertoivat toimivansa. Teoriaan viitaten voidaan myös todeta, että pienten tilitoimistojen valtti on erikoistuminen. Tässä tutkimuksessa yrittäjät valitsivat maa- ja metsätalospainotteen tilitoimiston ja puolet vastaajista oli sitä mieltä, että toimiston sijainnilla on

merkitystä. Pääsääntöisesti yrittäjät olivat tyytyväisiä saamaansa palveluun tilitoimistosta. Tuloksesta voidaan todeta, että maa- ja metsätalousyrittäjille tarjoavia taloushallinnon ammattilaisia on melko helppo löytää vaikkakin tehostaminen tilitoimistojen markkinoinnissa olisi paikallaan, koska lähes kolmannes ajatteli ammattilaisten löytämisen olevan haastavaa. Voidaan todeta, että osalle tietoa maa- ja metsätalospainotteisen taloushallinnon palveluista on saatavilla riittävästi, mutta osa selvästi kaipaa lisää tietoa.

4.3.4 Tutkimuksen tulokset tilitoimiston käyttämisen hyötyjen osalta

Kysymyksessä 13 kysyttiin, tehdäänkö maatilayrityksessä tilinpäätös. Tilinpäätöstä avattiin kysymyksessä tarkoittamaan tilikaudelta tehtävää laskelmaa, joka kertoo yrityksen tuloksen ja varallisuusaseman. Kuviosta 17 nähdään, että 70 prosentissa yrityksistä tehdään tilinpäätös. Vastaajista 16 prosenttia ilmoitti, ettei ole tarvetta tehdä ja 14 prosenttia ilmoitti, ettei tilinpäätöstä tehdä, mutta yrittäjä haluaisi, että se tehtäisiin. Kukaan vastaajista ei ilmoittanut, ettei tietäisi tehdäänkö tilinpäätöstä. Tästä voidaan tulkita, että yrittäjillä on mahdollisuus analysoida ja kehittää omaa yritystoimintaansa taloudellista tilannetta tulkiten.

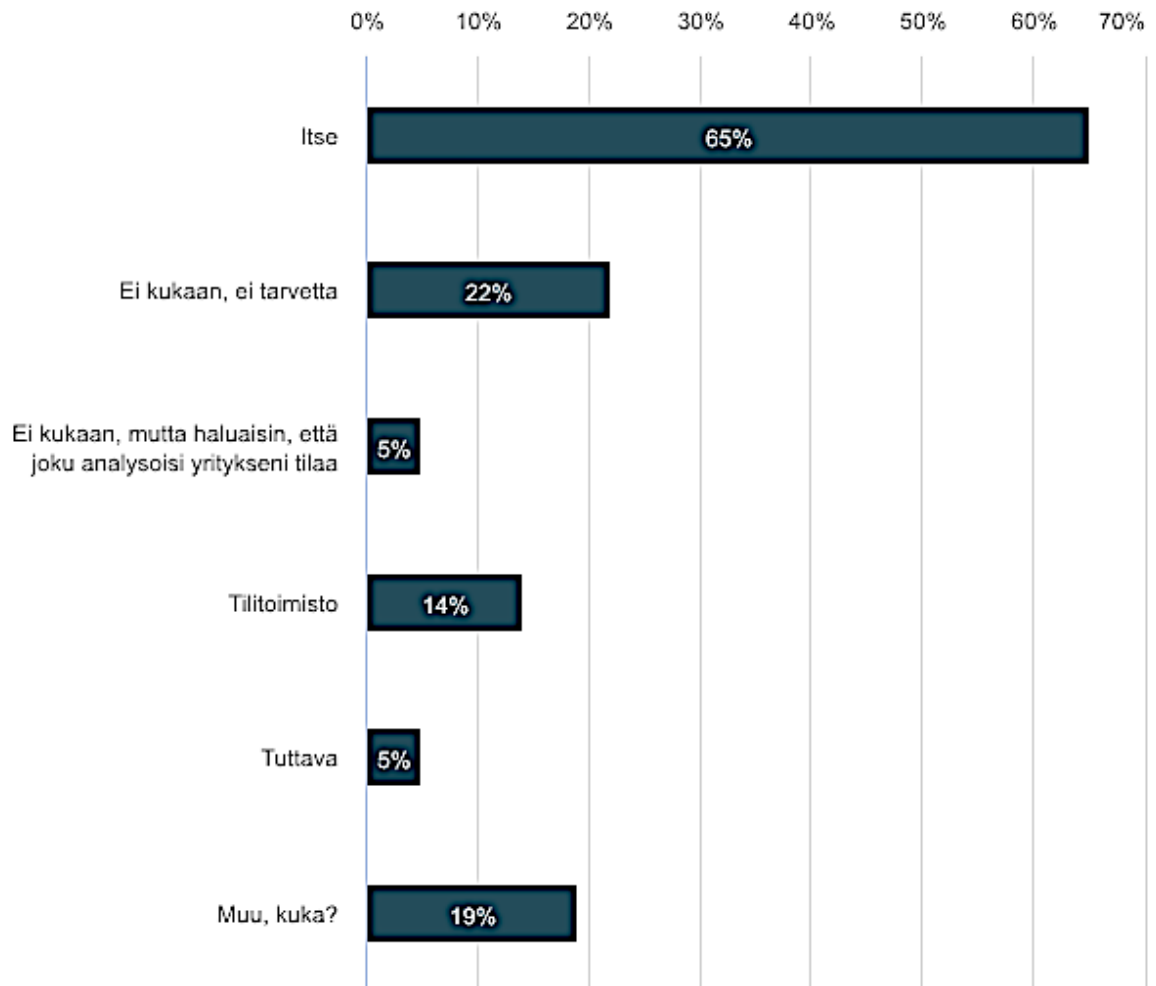

Kuvio 15. Tilinpäätöksen tekeminen yrityksissä (n= 37).

Kysymyksessä 14 kysyttiin yrittäjien tietämystä oman maatilansa taloudellisesta tilanteesta. Kysymyksen tarkoituksena oli selvittää yrittäjien tietämystä oman yrityksen taloudellisesta tilanteesta. Kysymyksen tulokseksi saatiin kyllä – vaihtoehtoon 100 prosenttia eli kaikki vastaajat tietävät oman yrityksensä taloudellisen tilanteen. Huolimatta siitä, että kaikissa yrityksissä ei tehty tilinpäätöstä, he olivat tietoisia yrityksen taloudellisesta tilanteesta. Vaikka yrityksessä tehtäisiin tilinpäätös, mutta lukuja ei tulkittaisi, olisi selvää ettei yrityksen taloudellisesta tilanteesta olisi yrittäjällä käsitystä.

Kysymyksessä 15 kysyttiin kuka analysoi vastaajien yritysten kannattavuutta, vakavaraisuutta ja maksuvalmiutta tilinpäätöksen tekemisen jälkeen. Kysymyksessä selvennettiin, että tilinpäätöksestä saatavia lukuja voidaan muuntaa tunnusluvuiksi kuten esimerkiksi kannattavuutta mittaaviksi luvuiksi (*tulos ja sijoitetun pääoman tuotto*), vakavaraisuutta mittaaviksi luvuiksi (*omavaraisuusaste, velkaantumisaste*). Kuviosta 18 voimme todeta, että vastaajista suurin osa (65 %) tekee analysoinnin itse. Vastaajista 22 prosenttia oli sitä mieltä, ettei analysointiin ole tarvetta. Tilitoimisto analysoi tilanteen 14 prosentissa yrityksistä ja tuttava viidellä prosentilla vastaajista. Vastauksista 19 prosentissa kerrottiin, että analysoinnin tekee joku muu

kuin annetuista vaihtoehdoista. Muita analysoijia olivat kannattavuuskirjanpito, pankki tai ProAgrian neuvoja. Viisi prosenttia vastaajista haluaisi, että joku tekisi yrityksen tilanteen analysoinnin.

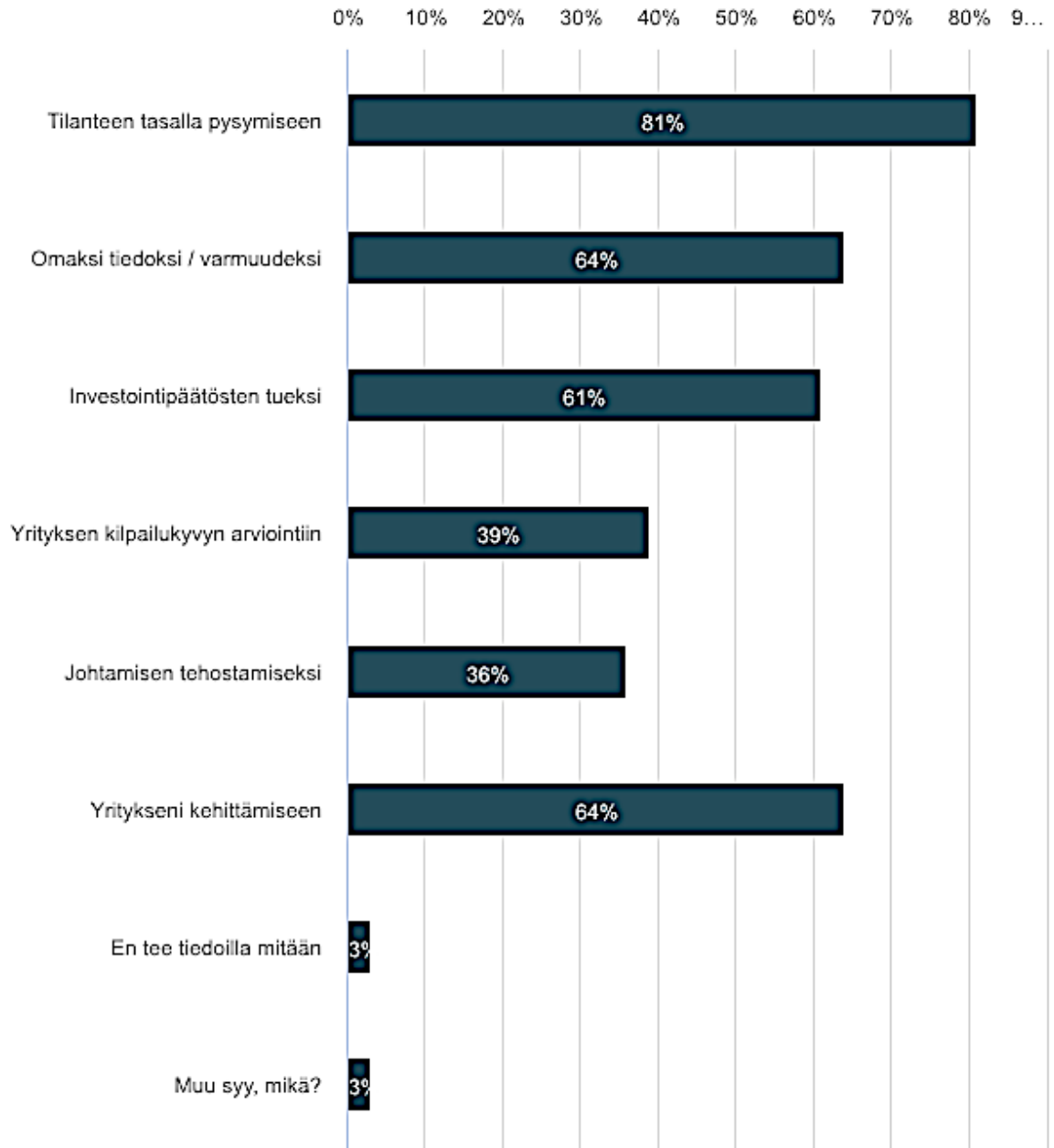

Kuvio 16. Tilinpäätöstä analysoivat tahot (n=48).

Vastaajien määrästä voidaan todeta, että useammassa yrityksessä analyysiä tehdään useammalta taholta. Tuloksista voidaan todeta myös se, että kolmasosassa yrityksistä tilanteen analysoinnin teki joku muu kuin yrittäjä itse. Tilinpäätösanalyysin tulkintaa tehtiin yrityksissä ja tuloksista voidaan ajatella, että yrittäjät ajattelevat tilinpäätösanalyysillä olevan monta käyttötarkoitusta. Tietoisuus taloudellisesta tilanteesta oli merkittävin analyysista saatava tieto, mutta myös kehittämis- ja johtamisnäkökulmat tuotiin esiin. Teorian mukaan pienillä yrityksillä ei monesti ole riittävää osaamista, jolloin taloushallinnon tuki on tarpeen.

Kysymyksessä 16 tiedusteltiin yrittäjien kokemusta siitä, miten hyödyllisenä he kokevat tilinpäätöksen perusteella tehdyn talouden kannattavuuden, vakavaraisuuden ja maksuvalmiuden arvioinnin. Vastaajista 42 prosenttia piti analysointia erittäin hyödyllisenä ja 28 prosenttia hyödyllisenä. Viidesosa (19%) ajatteli analysoinnin olevan jonkin verran hyödyllinen. Kahdeksan prosenttia ajatteli, ettei se ole ei juurikaan hyödyllinen ja vain 3 prosenttia vastaajista ei pitänyt arviointia hyödyllisenä. Tuloksesta voidaan todeta, että suurin osa vastaajista ajatteli analysoinnin olevan hyödyllinen.

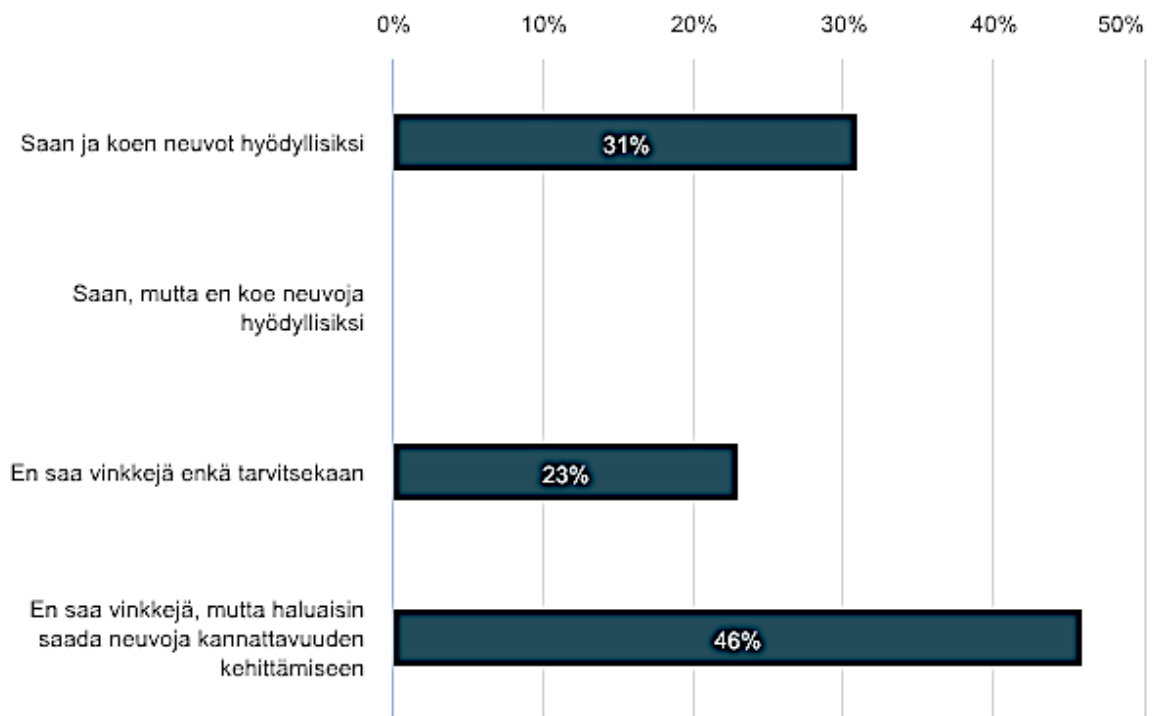
Kysymyksessä 17 kysyttiin mihin yrittäjät käyttävät tilinpäätösanalyysin tietoja. Kysymyksen tarkoituksena oli selittää yrittäjien tilinpäätösanalyysin käyttötarkoitusta. Vastauksia kysymykseen tuli yhteensä 126. Kuvioista 19 huomaamme, että tilinpäätösanalysoinnilla on monta käyttötarkoitusta. Suurin osa vastaajista (81 %) käyttää tilinpäätösanalyysin lukuja yrityksensä tilanteen tasalla pysymisen, omaksi tiedoksi ja yrityksen kehittämiseksi lukuja tarkasteli 64 prosenttia vastaajista. Merkittävä osuus (61 %) yrittäjistä tulkitsee lukuja investointipäätöksensä tueksi. Yrityksen kilpailukyvyn arviointiin lukuja tarvitsi 39 prosenttia vastaajista ja johtamisen tehostamiseen 36 prosenttia. Muiksi syiksi (3 %) ilmoitettiin pankki, joten tästä voidaan päätellä, että lukuja käytetään myös ulkoisten tahojen tiedon saantiin. Kolme prosenttia vastaajista ilmoitti, ettei tee saamallaan tiedoilla mitään. Vastausten lukumäärästä voidaan päätellä, että tilanteen tasalla pysymisen lisäksi yrityksillä oli analyysillä muutakin hyötyä johdon laskentatoimen näkökulmasta.

Kuvio 17. Tilinpäätösanalyysin käyttötarkoitukset (n=126).

Kysymyksessä 18 kysyttiin saavatko yrittäjät neuvoja kannattavuuden kehittämiseen tilitoimistolta. Kysymyksen tarkoituksena oli selvittää tilitoimistojen roolia yritysten kehittämisessä. Kuvioista 20 nähdään, että lähes puolet (46 %) vastaajista ei saa vinkkejä, mutta he haluaisivat saada neuvoja oman yrityksensä kannattavuuden kehittämiseksi. Toiseksi suurimpana ryhmänä olivat yrittäjät, jotka saavat neuvoja ja kokevat ne hyödyllisiksi (31 %). Vastaajista 23 prosenttia ei saanut vinkkejä eivätkä kokeneet niitä tarvitsevan. Kukaan vastaajista ei kokenut saamiaan neuvoja

hyödyttömiksi. Tästä voidaan todeta, että yrittäjät kaipaisivat enemmän vinkkejä yri-
tystensä kannattavuuden kehittämiseen.

Kuvio 18. Neuvojen saaminen kannattavuuden kehittämiseksi (n = 13).

4.4 Johtopäätökset

Taustakysymysten perusteella vastaajat olivat kohdejoukkoa; eteläpohjalaisia maa-
ja metsätalousyrittäjiä. He edustivat melko hyvin ikäjakaumaltaan Suomen vastaa-
vaa joukkoa, vaikka määrällisesti vastauksia oli niukasti. Suurin osa vastaajista oli
päätoimisia yrittäjiä ja sivutoimisia yrittäjiä oli kolmasosa. Koulutustaustaltaan valta-
osa vastaajista omasi maatalousalan koulutuksen. Sivutoimisilla yrittäjillä oli lähes
puolessa tapauksista myös muun alan koulutus. Vastauksista on nähtävissä maa-
talousalan suuntaus, jossa maatilayritystoiminnan ohella on toinenkin yritys tai am-
matti. Tuotantosuunnaltaan kohdejoukko vastasi tavallista suomalaista maatilata-
louden harjoittamisen muotoa, joka yhdistyy kasvi- ja kotieläintuotannosta. Noin
puolet vastaajista harjoitti yritystoimintaa yhdessä perheenjäsenen kanssa, jotka oli-
vat myös kouluttautuneet alalle. Vastaajista monialaisia yrityksiä oli myös samassa
suhteessa kuin koko Suomeen vastaavaan joukkoon, jossa 30 prosentilla yrittäjistä

on liitännäiselinkeino maatilayrittämisen lisäksi. Suurin osa tutkimukseen osallistuneista yrittäjistä toimi perinteisinä perheviljelinä. Liikevaihdon suhteen yritykset jakautuivat kolmanneksittain aina sadantuhannen euron liikevaihdon rikkouduttua.

Tulokset kertovat, että kolmasosa maa- ja metsätalousyrittäjistä ostaa tilitoimistopalvelut ulkopuoliselta. Ulkoistamisen keskeisin syy oli osaaminen. Tilitoimistoa käytettiin sen omaavan osaamisen vuoksi ja ulkoistaminen jätettiin tekemättä samasta syystä, jolloin osaaminen löytyi omasta yrityksestä. Merkittävä tekijä siinä, ettei palveluja ulkoistettu, oli lisäksi se, etteivät yrittäjät kokeneet saavansa ulkoistamisesta hyötyä. Tilitoimistoista ei koettu saavan yrityksen kehittämiseen apua. Omaan ydinosaamiseen keskittyminen lukeutui ostopalvelun korkean laadun (tilitoimiston osaamisen) ohella merkittäviin ulkoistamiseen vaikuttaviin syihin. Teoria tukee ydinosaamiseen keskittymistä ja asiantuntijoiden hyödyntämistä yrityksen menestystekijöinä. Puuttuva osaaminen on järkevää ulkoistaa ja siten yritys pääsee kehittymään parempaan tulokseen. Yli puolet vastaajista olivat halukkaita ulkoistamaan taloushallinnon palveluja. Vastauksista tuli ilmi myös halu ulkoistaa talousohjauksen palveluja. Tätä ei suoraan kysytty, joten on vaikea arvioida moniko sen olisi kysyttäessä vastannut. Todellisuudessa yrittäjät ulkoistivat yleistä laskentatointia (verot, kirjanpito) eikä niinkään johdon laskentatointia (analyysi, neuvonta, budjetit). Teorian mukaan juuri analysointi on tärkeässä roolissa yrityksen päätöksenteossa kun kannattavuutta on tarkoitus parantaa. Maatilatalouteen liittyvä tukineuvonta oli palvelu joka yli puolessa yrityksistä ulkoistettiin. Suurin osa yrittäjistä oli valinnut erikoistuneen tilitoimiston, joka yleisimmin sijaitsi Etelä-Pohjanmaalla. Puolet vastaajista ajatteli tilitoimiston sijainnilla olevan merkitystä. Suurin osa tilitoimiston käyttäjistä olivat tyytyväisiä saamaansa palveluun ja osittain tyytyväiset halusivat erikoistuneen tilitoimiston tarjoamat hyödyt käyttöönsä. Kolmasosa oli sitä mieltä, ettei taloushallinnon ammattilaisia ollut helppo löytää ja osa ajatteli, ettei tietoa palveluista ollut riittävästi saatavilla.

Tuloksia analysoitaessa Webropol-työkalun statistics-ominaisuudella voitiin verrata kahta tai useampaa arvoa keskenään. Näiden tulosten perusteella tilitoimiston käyttämiseen selittäviä tekijöitä eivät olleet ikä, yrityksen liikevaihdon koko, tuotanto-suunta eikä se oliko yritystoiminta päätoimista vai sivutoimista. Liikevaihdon vaiku-

tus yli 100 000 euron liikevaihdon yrityksissä verrattuna sen alapuolella olevissa yrityksissä ei ollut merkittävä. Yritysmuodolla sen sijaan näytti olevan vaikutusta yrityksen valintaan kirjanpidon ulkoistamisessa, mikä osittain selittyy lain vaatimuksilla. Tuloksista on nähtävissä, että yhtymät, kuolinpesät ja osakeyhtiöt pääsääntöisesti hoitivat yrityksensä kirjanpidon tilitoimiston kautta (77,7%). Myös koulutustasulla oli vaikutusta. Korkeakoulun suorittaneet ulkoistivat harvemmin kuin alemman koulutuksen suorittaneet yrittäjät. Tämä tukee tutkimuksen tulosta osaamisen vaikutuksesta kirjanpidon ulkoistamiseen.

Suurimmassa osassa yrityksistä tilinpäätös tehtiin ja kaikki tiesivät oman yrityksensä taloudellisen tilanteen. Suurimmassa osassa tapauksista tilinpäätöksen analysoinnin tekivät yrittäjät itse. Tilinpäätösanalyysiä pidettiin pääsääntöisesti hyödyllisenä ja siitä saatiin tietoa oman yrityksen tilanteesta, tukea päätöksen tekoon ja yrityksen kehittämiseen. Tilitoimistosta saatuja vinkkejä pidettiin kolmas osassa tilitoimistoa käyttävistä yrityksistä hyödyllisinä, mutta merkittävämpi osa haluaisi saada vinkkejä tilitoimistolta kannattavuutensa kehittämiseen. Monet yrittäjät siis haluaisivat vinkkejä kannattavuuden kehittämiseen, mutta eivät niitä syystä tai toisesta saa.

Teoriassa kerrottiin, että taloushallinnon ala on kehittymässä enemmän neuvontapainotteiseksi, joka asettaa vaatimuksen toimialatuntemuksesta. Maa- ja metsätalouteen erikoistuneet tilitoimistot osaavat toimialaan täsmennettyä neuvontaa antaa, kun taas erikoistumattomat eivät. On kyse varmasti myös siitä mitä palveluja osataan kysyä ja mitä on tarjolla. Taloushallinnon ulkoistaminen peruskirjanpitoa pidemmälle talousohjaukseen voisi olla ratkaisu analysoinnin kautta yritysten kehittämiseen. Neuvontapainotteisuuden muutos ei vielä ole juuri näkyvissä tuloksista. Yrittäjät kaipaavat neuvoja, mutta eivät niitä vielä ulkoistamalla välttämättä saa. Niin ikään tutkimuksessa että teoriassa oli havaittavissa yrittäjien mietinnät taloushallinnan palvelujen kustannuksista ja lisäarvon tuottamisesta. Yrittäjillä saattaa olla epävarmuutta tilitoimistojen hinnoittelusta ja saamastaan vastineesta maksamalleen palvelulle.

5 YHTEENVETO

Maatalouden ja taloushallinnon toimialat ovat murroksessa. Maatilayritysten tilakoko ja tilitoimistojen yrityskoko kasvavat. Erikoistuminen on mahdollisuus pienemmillä yrittäjillä selvitä mukana kilpailussa. Kummallakin toimialalla osaaminen on keskeistä. Yrityksiä on kehitettävä omaan kokonsa suhteessa kustannustehokkaaksi. Yrittäjien ikääntyminen on haaste molemmilla aloilla. Kysymys kuuluu riittävätkö tulevaisuudessa toimialan osaavat talousalan ammattilaiset ja saadaanko maatilat kannattavaksi varmistaaksemme omavarainen tuotanto Suomessa.

Tutkimuksen tavoitteena oli kartoittaa taloushallinnon palvelujen tarvetta maa- ja metsätalousyrittäjien keskuudessa; onko maa- ja metsätalospainotteiselle tilitoimistolle tarvetta. Tutkimuksella selvitettiin yrittäjien näkemyksiä tilitoimistopalvelujen käyttämisestä, sen määrästä ja käyttämisen syistä. Lisäksi tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää mitä hyötyä tilitoimiston käyttäminen maa- ja metsätalousyrittäjille tuo.

Alkutuottajat ovat Suomen elintarviketeollisuuden perusta ja metsäteollisuuden raaka-aineen tuottajia. Perinteinen perheyrittäjäyys on muuttumassa liikeyritysmäisempään suuntaan. Taloushallinnon palvelut ovat moninainen kokonaisuus yleisen laskentatoimen kirjanpidosta palkanlaskentaan ja monenlaisiin johdon laskentatoimen laskelmiin ja analyyseihin. Maa- ja metsätalousyrittäjien yritysmuoto määrittää minimi kirjanpitovelvollisuuden. Kirjanpitomateriaalista tehtävä tilinpäätös ja sen analyysi auttavat yrittäjää kehittämään yritystään.

Tutkimus suoritettiin kvalitatiivisena tutkimuksena käyttäen kyselytutkimusta. Aineisto kerättiin käyttämällä Webropol-työkalua. Kohdejoukkona oli Etelä-Pohjalaiset maa- ja metsätalousyrittäjät. Aineistonkeruu suoritettiin hyödyntämällä yhteistyökumppaneiden valmiita sähköposti ja sosiaalisen median kanavia. Lisäksi tapahtui henkilökohtaista kontaktointia.

Tutkimuksessa selvisi, että suurin osa yrittäjistä ei käytä taloushallinnon palveluita. Talousosaaminen löytyi omasta yrityksestä. Kolmasosa yrittäjistä osti taloushallinnon palveluja ulkopuolelta ja silloinkin merkittävin syy oli osaaminen eli ostopalvelun korkea laatu. Taloushallinnon ammattilaisilta saatuja vinkkejä pidettiin hyödyllisenä,

mutta toivottiin neuvoja kannattavuuden kehittämiseen. Yrittäjät valitsivat paikallisia ja maa- ja metsätalouteen erikoistuneita tilitoimistoja. Yrittäjille oli merkitystä tilitoimiston sijainnilla ja palveluita oli melko helppo löytää. Näistä tuloksista voidaan todeta, että yrittäjät haluavat valita ulkoistetuiksi tilitoimistopalvelujen tarjoajiksi paikallisia yrityksiä. Teorian perusteella tilitoimistojen asiakkaat kannattavat lähellä tuotettua, jos voisi jopa sanoa ”kasvollista”, tilitoimistopalveluja oma yrityksensä asioiden hoitamisessa. Maa- ja metsätalouden tilitoimistojen kenttä on suppeahko, mutta tarjontaa on jonkin verran. Kuitenkin teknologinen kehitys tuo sähköisten palvelujen myötä mahdollisuuden käyttää tilitoimistojen palveluja riippumatta paikassa. Täten voidaan ajatella, että erikoistuneemmat tilitoimistot ovat tulevaisuutta.

Markkinointia tilinpäätösanalyysin merkityksestä kannattaisi tehostaa kannattavuuden tehostamisen keinona. Rakennemuutoksen myötä kannattavuus on kaikkien huulilla ja tilitoimistojen on kehitettävä toimintojaan neuvontapainotteisempaan suuntaan, joka vaatii erikoistumista toimialaan. Tilitoimistopalveluissa paikallisuutta arvostavat asiakkaat ostavat palvelut ulkopuoliselta kunhan yrityksen laatu on korkea. Tästä voidaan todeta tilitoimistoyrittäjyyden mahdollisuuksien olevan erikoistuneessa yrityksessä kohtalaiset. Suuntaus tiloilla on yrittäjämäisempään suuntaan ja tutkimuksen mukaan toimintaa haluttiin kehittää ja keskittyä omaan ydinosaamiseen.

Jatkotutkimusaiheita voisi olla esimerkiksi tutkia sitä, miksi taloushallinnon palveluita ostavat tilat eivät ole kannattavuuskirjanpitoiloja. Tilitoimistojen palvelujen tarjontaan ja markkinointiin perehtynyt tutkimus voisi selvittää miten palvelut on tuotetettu toimialan tarpeisiin nähden.

LÄHTEET

A 21.12.2010/1234. Valtioneuvoston asetus metsien kestävästä hoidosta ja käytöstä.

A 16.8.2017/563. Verohallinnon päätös muistiinpanovelvollisuudesta.

Alhonen, K. 2011. Tilitoimiston perustaminen. [Verkkajulkaisu]. Pori: Satakunnan ammattikorkeakoulu. Liiketalouden koulutusohjelma. Opinnäytetyö. [Viitattu 12.1.2019]. Saatavana: <http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-201103113051>

Asiakkaana tilitoimistossa. 2018. Taloushallintoliitto. [Verkkosivu]. Helsinki: Suomen taloushallintoliitto ry. [Viitattu 14.3.2019]. Saatavana: <https://taloushallintoliitto.fi/tilitoimistoasiointi/asiakkaana-tilitoimistossa>

Asiantuntijapalvelut. 2014. ProAgria. [Verkkosivu]. Vantaa: ProAgria Keskusten Liitto. [Viitattu 28.12.2019]. Saatavana: <https://www.proagria.fi/asiantuntijapalvelut>

CCHGroup. 2010. Key findings from the CCH accounting firm client survey: Improving retention through better client connections. [Verkkajulkaisu]. Riverwoods, IL: CCHGroup, 1-2. [Viitattu 17.3.2020]. Saatavana: <http://cpatrendlines.com/wpcontent/uploads/2010/11/cch-ucwhitepaper-10-Enhanced11.pdf>

Doran, M. 2003. Value-added services: is that what clients really want? Accountancy plus: In practice, 18–21. [Viitattu 17.3.2020].

Finanssila Oy. Ei päiväystä. Palvelut. [Verkkosivu]. Kauhava: Finanssila oy. [Viitattu 12.12.2019]. Saatavana: <http://www.finanssila.fi/>

Haapanen, M., Heikura, J. & Leino, K. 2004. Maatila liikeyrityksenä. Juva: WS Bookwell oy.

Havia, P. 2017. Yhteismetsä: Perustaminen, hallinto ja laajentuminen. Helsinki: Metsäkustannus.

Heikkilä, T. 2014. Tilastollinen tutkimus. 9. uud. p. Helsinki: Edita.

Heinonen, S. & Järvinen, A. 1996. Maaseutuyrittäjän opas. Helsinki: Yrityksen tietokirjat.

Hirsjärvi, S. Remes, P. & Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. Hämeenlinna: Kairisto.

Honkaniemi, S. & ammattikorkeakoulu. 2011. Maatilojen valmiudet sähköiseen taloushallintoon: Case: ProAgria Etelä-Pohjanmaa. [Verkkajulkaisu]. Seinäjoki: Seinäjoen ammattikorkeakoulu. Liiketalouden koulutusohjelma. Opinnäytetyö. [Viitattu 29.1.2019]. Saatavana: <http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2011061311962>

Hytti, U. 2020. Yrittäjyyden merkitys kasvaa. [Verkkoartikkeli]. Mikkeli: KEHA-keskus. [Viitattu 17.3.2020]. Saatavana: http://www.ammattinetti.fi/artikkelit/detail/24_artikkeli

- Jauhiainen, H. 2018. Metsäverokirja 2018. Helsinki: Metsäkustannus.
- Kallunki, J-P. 2014. Tilinpäätösanalyysi. Helsinki: Talentum.
- Kananen, J. 2015. Opinnäytetyön kirjoittajan opas: Näin kirjoitan opinnäytetyön tai pro gradun alusta loppuun. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu.
- Kehänen, M. 2016. Metsäyhtymän muistiinpanovelvollisuus ja verotus. [Verkkajulkaisu]. Oulu: Oulun ammattikorkeakoulu. Liiketalouden tutkinto-ohjelma. Opinnäytetyö. [Viitattu 23.2.2019]. Saatavana: <http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-201605106994>
- Kerbs, T. 2016a. Tilitoimiston vastuu asiakkaalle. [Verkkoartikkeli]. Helsinki: Kauppakamari. [Viitattu 14.3.2019]. Saatavana: <https://jasentiedote.fi/fi/jasentiedote/helsingin-seudun-kauppakamari/2016/2/tilitoimiston-vastuu-asiakkaalle/>
- Kerbs, T. 2016b. Juoksevasta kirjanpidosta tilinpäätökseen: Käytännönläheisesti. Helsinki: Kauppakamari.
- Kinnunen, V. 2017. Maatilan toiminnan kehittäminen: Tilinpäätösanalyysin soveltaminen monialaiseen maatalaan. Seinäjoki: Seinäjoen ammattikorkeakoulu. Liiketalouden koulutusohjelma. Opinnäytetyö.
- Korkiatupa, P. 2018. Mitä suurempi maatila, sitä enemmän vaaditaan taloushallinnolta. Tilisanomat 3/2018. [Verkkajulkaisu]. Helsinki: Suomen taloushallintoliitto ry. [Viitattu 12.12.2019]. Saatavana: <https://tilisanomat.fi/taloushallinnon-erityispiirteet/suuri-maatila-taloushallinto>
- Koskinen, J. 2019. Nuoret menestyjät. [Verkkoartikkeli]. Helsinki: Uusyrityskeskus. [Viitattu 17.3.2020]. Saatavana: <https://www.nuoretmenestyjat.fi/yrittaja/27/>
- L 15.12.1967/543. Maatilatalouden tuloverolaki.
- L 30.12.1992/ 1535. Tuloverolaki. (Metsätalous)
- L 12.12.1996/1093. Metsälaki.
- L 30.12.1997/1336. Kirjanpitolaki.
- Latukka, A., Ahlstedt, J. & Nurro, M. 2012. Moderni 100-vuotias suuntaa tulevaisuuteen: Maatalouden kannattavuuskirjanpidon juhla-julkaisu. Helsinki: MTT Taloustutkimus.
- Lindfors, L. 2010. Uusien metsänomistajien tavoittaminen ja markkinoinnin kehittäminen. [Verkkajulkaisu]. Mikkeli: Mikkelin ammattikorkeakoulu. Metsätalouden koulutusohjelma. Opinnäytetyö. [Viitattu 29.1.2019]. Saatavana: <http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2010060311337>
- Maaseututilit Oy. Ei päiväystä. Maatilat. [Verkkosivu]. Ilmajoki: Maaseututilit oy. [Viitattu 28.12.2019]. Saatavana: <https://www.maaseututilit.fi/maatilat>

- Maatalouden kannattavuus. 2016. Luonnonvarakeskus. [Verkkosivu]. Helsinki: Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto. [Viitattu 2.3.2019]. Saatavana: <https://www.luke.fi/tietoa-luonnonvaroista/maatalous-ja-maaseutu/maatalouden-kannattavuus/>
- Maatalouden kannattavuus 2018. 19.12.2019. Luonnonvarakeskus. [Verkkosivu]. Helsinki: Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto. [Viitattu 13.3.2020]. Saatavana: <https://stat.luke.fi/maatalouden-kannattavuus>
- Maatalousala. 2019. Ammattinetti. [Verkkosivu]. Mikkeli: KEHA- keskus. [Viitattu 22.12.2019]. Saatavana: http://www.ammattinetti.fi/ammattialat/detail/118_ammattiala
- Maataloustuotannon kirjaamisvaatimukset 2019. 2019. Ruokavirasto. [Verkkojulkaisu]. Seinäjoki: Ruokavirasto. [Viitattu 29.2.2020]. Saatavana: <https://www.ruokavirasto.fi/globalassets/tietoa-meista/asiointi/oppaat-ja-lomakkeet/viljelijat/tuet-ja-rahoitus/oppaat-ja-esitteet/maataloustuotannon-kirjaamisvaatimukset-2019.pdf>
- Maatili tarjoaa talouden ja kasvituotannon asiantuntijapalveluita maatalousyrittäjille ja maatalouden sidosryhmille. Ei päiväystä. Maatili Oy. [Verkkosivu]. Iisalmi: Maatili Oy. Saatavana: <http://maatili.fi/>
- Metsäala. 2020. Ammattinetti. [Verkkosivu]. Mikkeli: KEHA- keskus. [Viitattu 16.2.2020]. Saatavana: http://www.ammattinetti.fi/ammattialat/detail/119_ammattiala
- Metsä-Tokila, T. 2011. Taloushallinnon palvelut. Toimialaraportti 1/2011. [Verkkojulkaisu]. Turku: Varsinais-Suomen ELY-keskus. Saatavana: <https://docplayer.fi/576552-Toimialaraportti-ennakoi-liiketoimintaympariston-muutoksia-www-toimialaraportit-fi.html>
- Metsä-Tokila, T. 2019. Toimialaraportit, Taloushallintoala. [Verkkojulkaisu]. Helsinki: Työ- ja elinkeinoministeriö. [Viitattu 12.12.2019]. Saatavana: http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/161842/TEM_2019_50_R.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Mitä palvelut maksavat ja asiointi vaatii minulta? 2018. Taloushallintoliitto. [Verkkosivu]. Helsinki: Suomen taloushallintoliitto ry. [Viitattu 5.1.2020]. Saatavana: <https://taloushallintoliitto.fi/tilitoimistoasiointi/mita-palvelut-maksavat-ja-asiointi-vaatii-minulta>
- Myllynen, H. 2012. Tilitoimiston palveluiden laajentaminen. [Verkkojulkaisu]. Tampereen ammattikorkeakoulu. Liiketalouden koulutusohjelma. [Viitattu 17.3.2020]. Saatavana: https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/52163/Myllynen_HEidi.pdf?sequence=1
- Niskanen, A., Hakkarainen, J., Leppänen, J., Veijalainen, S., Pynnönen, E., Hyttinen, P. & Kallio, T. 2002. Laskentatoimen perusteet metsätaloudessa. Joensuu: Joensuun yliopisto.
- Närvä, M., Rantamäki-Lahtinen, L. & Ryhänen, M. 18.7.2018. Moninaiset maatilat maatalouden rakennemuutoksessa. Tiedote nro 35. [Verkkoartikkeli]. Helsinki: Suomen maataloustieteellinen seura. [Viitattu 22.12.2019]. Saatavana: <https://journal.fi/smst/article/view/73200/35065>

- Olenko palkansaaja vai yrittäjä? 2011. Verohallinto. [Verkkajulkaisu]. [Viitattu 17.3.2020]. Saatavana: https://www.vero.fi/yritykset-ja-yhteisot/perustaminen-ja-muutokset/palkansaaja_vai_yrittaja/
- Otala, L. 2008. Osaamispääoman johtamisesta kilpailuetu. Helsinki: WSOY
- Paulasalo, J. 2017. Tilitoimistopalvelujen haasteet: Kyselytutkimus Seinäjoen alueen mikroyrityksille. Oppiminen on tutkimista: liiketalouden ja kulttuurin opinnäytetöitä, pp. 92-97. [Verkkajulkaisu]. Seinäjoki: Seinäjoen ammattikorkeakoulu. Opinnäytetyö. [Viitattu 30.1.2019]. Saatavana: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-7109-73-1>
- Pellinen, J., Enroth, A. & Harmoinen, T. (toim.). 2008. Kannattava maatilayritys. Helsinki: Otava
- Petronova, K. 2011. Part-Time Entrepreneurship, Learning and Ability. Vol. 12, Iss 1. [Verkkoartikkeli]. Journal of management Policy and Practice, 64-75 [Viitattu 21.3.2019]. Saatavana: <https://search-proquest.com.libts.seamk.fi/docview/876865218?pq-origsite=primo> Vaatii käyttöoikeuden.
- Piironen, M. 2018. Tilitoimiston perustaminen. [Verkkajulkaisu]. Kuopio: Savonia ammattikorkeakoulu. Yhteiskuntatieteiden, liiketalouden ja hallinnon ala. Opinnäytetyö. [Viitattu 12.1.2019]. Saatavana: <http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-201805036335>
- Rantala, R. (toim.). 2013. Uuden metsänomistajan opas. 2. uud.p. Helsinki: Metsäkustannus.
- Röytiö, M. 2012. Tilitoimisto maatilatalouden harjoittajien talousseurannan apuna. [Verkkajulkaisu]. Hämeenlinna: Hämeen ammattikorkeakoulu. Liiketalouden koulutusohjelma. Opinnäytetyö. [Viitattu 21.2.2019]. Saatavana: <http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2012110514896>
- Shkodra, J., Pllana, M. & Gjoka, E. 2013. The lack of Financial Statement Application in Kosovo's Farms and its Consequences. [Verkkoartikkeli]. ILIRIA International Review 2, 394–396. [Viitattu 27.3.2019]. Saatavana: <http://iliriapublications.org/index.php/iir/article/view/136/128>
- Sivutoiminen yrittäjä. Ei päiväystä. Yrityksen perustaminen. [Verkkajulkaisu]. Tampere: eTasku Solutions Oy. [Viitattu 21.3.2019]. Saatavana: <https://yrityksen-perustaminen.net/sivutoiminen-yrittaja/>
- Suomen virallinen tilasto (SVT). 2015. Maa- ja metsätaloustalouden tilasto. [Verkkajulkaisu]. Helsinki: Tilastokeskus. [Viitattu 28.12.2019]. Saatavana: https://www.stat.fi/til/mmtal/2013/mmtal_2013_2015-04-02_tie_001_fi.html
- Suomen virallinen tilasto (SVT). 2017a. Henkilöverotus: Tiedot maakunnittain ja viljelijän iän mukaan muuttujina viljelijän ikä. Maatilayritysten lkm, Etelä-Pohjanmaa, 2017. [Verkkosivu]. Helsinki: Tilastokeskus. [Viitattu 12.1.2020]. Saatavana: http://pxnet2.stat.fi/PXWeb/pxweb/fi/StatFin/StatFin_maa_mmtal/stat-fin_mmtal_pxt_006_fi.px/chart/chartViewColumn/

- Suomen virallinen tilasto (SVT). 2017b. Maa- ja metsätalousyriyten taloustilasto 2015. [Verkkosivu]. Helsinki: Tilastokeskus. Saatavana: https://www.stat.fi/til/mmtal/2015/mmtal_2015_2017-03-21.fi.pdf
- Suomen virallinen tilasto (SVT). 2017c. Maa- ja metsätalousyriyten taloustilasto. 3. Yksityismetsätalous. [Verkkosivu]. Helsinki: Tilastokeskus. [Viitattu 2.2.2019]. Saatavana: http://tilastokeskus.fi/til/mmtal/2015/mmtal_2015_2017-03-21_kat_003.fi.html
- Talouhallinto. 2020. Ammattinetti. [Verkkosivu]. Mikkeli: KEHA- keskus. [Viitattu 11.1.2020]. Saatavana: <http://www.ammattinetti.fi/ammattialat/detail/6d91ff7ac0315a8d0144dd9038a77bb1?link=true>
- Talouhallintoliitto. Ei päiväystä. Tiliöimiston palvelut. [Verkojulkaisu]. Helsinki: Talouhallintoliitto. [Viitattu 2.2.2019]. Saatavana: <https://talouhallintoliitto.fi/tilioimistoasiointi/tilioimiston-palvelut>
- Tietoa ProAgriasta. 2014. ProAgria. [Verkkosivu]. Vantaa: ProAgria Keskusten Liitto. [Viitattu 23.3.2019]. Saatavana: <https://www.proagria.fi/tietoa-proagriasta>
- Tilioimistoala Suomessa. 2018. Talouhallintoliitto. [Verkkosivu]. [Viitattu 21.3.2019]. Helsinki: Suomen talouhallintoliitto ry. Saatavana: <https://talouhallintoliitto.fi/tietoa-meista/tutkimuksia-ja-tietoa-alasta/tilioimistoala-suomessa>
- Tilioimiston palvelut. 2018. Talouhallintoliitto. [Verkkosivu]. Helsinki: Suomen talouhallintoliitto ry. [Viitattu 22.12.2019]. Saatavana: <https://talouhallintoliitto.fi/tilioimistoasiointi/tilioimiston-palvelut>
- Toimialat. 2014. ProAgria. [Verkkosivu]. Vantaa: ProAgria Keskusten Liitto. [Viitattu 23.3.2019]. Saatavana: <https://www.proagria.fi/toimialat>
- Tomperi, S. 2012. Käytännön kirjanpito. 20., uud. p. Helsinki: Edita.
- Tuet ja rahoitus. Ei päiväystä. Ruokavirasto. [Verkkosivu]. Seinäjoki: Ruokavirasto. [Viitattu 5.4.2019]. Saatavana: <https://www.ruokavirasto.fi/viljelijat/tuet-ja-rahoitus/>
- Varmista hyvä tulos tilipalveluiden avulla. 2014. ProAgria. [Verkkosivu]. Vantaa: ProAgria Keskusten Liitto. [Viitattu 25.3.2019]. Saatavana: <https://www.proagria.fi/sisalto/varmista-hyva-tulos-tilipalvelujen-avulla-168>
- Viljelysuunnittelu. 2014. ProAgria. [Verkkosivu]. Vantaa: ProAgria Keskusten Liitto. [Viitattu 26.8.2019]. Saatavana: <https://proagria.fi/sisalto/viljelysuunnittelu-399>
- Viskari, E. 2010. Metsätalouden kannattavuus yksityisten metsänomistajan näkökulmasta. [Verkojulkaisu]. Seinäjoki: Seinäjoen ammattikorkeakoulu. Liiketalouden koulutusohjelma. Opinnäytetyö. [Viitattu 21.2.2019]. Saatavana: <http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2010121618554>

YVI. 2012. Seikkula-Leino, J. Yrittäjyyden sanakirja. Osa-aikayrittäjyys. [Verkkosivu].
Turku: Turun yliopisto. [Viitattu 21.3.2019]. Saatavana: <http://www.yvi.fi/sanakirja/268-osa-aikainen-yrittajyys-part-time-entrepreneurship>

LIITTEET

Liite 1. Tutkimuksen kysymykset

Liite 2. Tutkimuksen tulokset

Liite 1.

Kysely maa- ja metsätalousyrittäjien tilitoimistopalveluiden käyttämisestä. Kysely suoritetaan anonyymisti ja vastaajat eivät ole tunnistettavissa vastauksistaan.

Maatalouden vuosi alkaa olla loppusuoralla. Toivottavasti löydät pienen hetken peltojen levätessä vastatakseni tutkimuksen kysymyksiin. Kyselyyn vastaaminen kestää arviolta 10 minuuttia.

Pyydänkin sinua vastaamaan jokaiseen kohtaan valitsemalla itseäsi tai yritystäsi kuvaava vaihtoehto tai kirjoittamaan vastauksesi sille varattuun kohtaan.

<https://link.webropolsurveys.com/S/06573B12C13694E7>

1.Kuka yrityksesi kirjanpidon ja verojen laskemisen hoitaa:

Itse, puoliso tai perheenjäsen
Tuttava
Tilitoimisto
Tilamme on MTT:n kannattavuuskirjanpitoa
Muu – kuka(ei nimi vaan yhteys yritykseen?)
En tiedä/en tee kirjanpitoa

2.Teetkö, tekeekö puolisosi, perheenjäsenesi tai tuttusi kirjanpitoa myös muille?

Kyllä, tekee sivutoimisesti
Kyllä, tekee päätoimisesti
En/hän ei tee muille

3.**Miksi et** käytä tilitoimiston palveluja kirjanpidon ja verotuksen hoitamiseen?

(voit vastata useamman kohdan)

Osaan itse tehdä tarvittavan kirjanpidon,
En halua kertoa yrityksen asioita ulkopuoliselle
En luota tilitoimistoihin
Tilamme ei ole aikaisemminkaan käyttänyt
En halua maksaa palvelusta
En koe saavani hyötyä tilitoimiston/kirjanpitäjän käyttämisestä
En tiedä mitä hyötyä palvelusta olisi
Tilitoimistoilla ei ole toimialaosaamista riittävästi
Muu syy _mikä?

4. **Haluaisitko** ostaa seuraavia palveluita ulkopuoliselta?

Verotuksen tekeminen
Kirjanpidon tekeminen
En halua ulkoistaa mitään palveluja
Tilinpäätösanalyysin (taloudellisen tilanteen analysoinnin)
Veroneuvonnan
Budjetoinnin
Jotain muuta _Mitä?
En halua ulkoistaa mitään palveluista

5. Olen ulkoistanut yritykseni kirjanpidon ja verotuksen, koska

Syy	Ei pidä paikkansa	Pitää jonkin verran paikkansa	Pitää paikkansa	Pitää täysin paikkansa
En ehdi tehdä itse				
En osaa tehdä itse kirjanpitoa ja verotusta				
Haluan, että asiat tehdään oikein (ostopalvelun korkea laatu)				
Haluan keskittyä omaan ydinosaan (maatilatalous)				
Saan tilitoimistosta toimivia malleja/ raportteja käyttööni				
Saan tilitoimistostani vinkkejä yrityksen kehittämiseen				
Haluan siirtää vastuun mahdollisista virheistä ammattilaiselle				

6. Muu syy kirjanpidon ulkoistamiselle

7. Mitä palveluja tilitoimistosi tai tuttu tai mtt kannattavuuskirjanpito **sinun yrityksellesi tekee?** (voit valita vaihtoehdoista useamman)

Kirjanpidon

Verotuksen

Tilinpäätösanalyysin (taloudellisen tilanteen analysoinnin)

Veroneuvonnan

Budjetoinnin

Muuta _ mitä?

8. Mitä muita palveluja ostat ulkopuoliselta?

Eu – tukineuvonnan

Kansallisten tukien neuvonta ja haku
 Viljelysuunnitelman tekeminen
 Ivestointilaskelmien tekeminen
 Liiketoimintasuunnitelman tekeminen
 muuta, mitä?

9. Onko käyttämäsi tilitoimisto/kirjanpitäjä tai tuttusi erikoistunut maa- ja metsätalouden kirjanpitoon?

Kyllä

Ei

En tiedä

10. Sijaitseeko käyttämäsi tilitoimisto tai kirjanpitäjä Etelä-Pohjanmaalla?

Kyllä

Ei

11. Onko sinulle merkitystä missä tilitoimisto fyysisesti sijaitsee?

Kyllä

Ei

12. Oletko tyytyväinen saamaasi palveluun tilitoimistosta/kirjanpitäjältä?

Kyllä

En

Osittain tyytyväinen

Perustelut _____

Tilinpäätösanalyysi ja tunnusluvut

13. Tilinpäätöksellä tarkoitetaan tilikaudelta/kalenterivuodelta tehtävää laskelmaa, joka kertoo yrityksen **tuloksen** ja varallisuusaseman.

Tehdäänkö maatilayrityksessä (metsä- ja / tai maatalous) tilinpäätös?

Kyllä

Ei, ei tarvetta tehdä

Ei, mutta haluaisin, että tehtäisiin

En tiedä

14. Tiedätkö maatilataloutesi taloudellisen tilanteen?

Kyllä

En

15. Kuka analysoi yrityksesi kannattavuutta, vakavaraisuutta ja maksuvalmiutta tilinpäätöksen ja/tai verovuoden jälkeen?

Tilinpäätöksestä saatavia lukuja voidaan muuntaa tunnusluvuiksi kuten esimerkiksi kannattavuutta mittaaviksi luvuiksi, joita ovat tulos ja sijoitetun pääoman tuotto, vakavaraisuutta kertoviksi luvuiksi kuten omavaraisuusasteeksi tai velkaantumisasteeksi.

Itse

Ei kukaan, ei tarvetta
 Ei kukaan, mutta haluaisin, että joku analysoisi yritykseni tilaa
 Tilitoimisto
 Tuttava

16. Miten hyödylliseksi koet tilinpäätöksen perusteella tehdyn talouden kannattavuuden, vakavaraisuuden ja maksuvalmiuden arvioinnin?

Asteikko 1-5

17. Mihin käytät näitä analysoituja tietoja? (voit valita useamman vaihtoehdon)

Tilanteen tasalla pysymiseen
 Omaksi tiedoksi /varmuudeksi
 Investointipäätösten tueksi
 Yrityksen kilpailukyvyyn arviointiin
 Johtamisen tehostamiseksi
 Yritykseni kehittämiseen
 En tee tiedoilla mitään
 Muu syy – mikä?

18. Saatko **neuvoja maatalousyrityksesi kannattavuuden kehittämisen tilitoimistolta?**

Saan, ja koen neuvot hyödyllisiksi
 Saan, mutta en koe neuvoja hyödyllisiksi
 En saa vinkkejä enkä tarvitsekaan
 En saa vinkkejä, mutta haluaisin saada neuvoja kannattavuuden kehittämiseen

19. Onko maa- ja metsätalousyrittäjille palveluita tarjoavia taloushallinnon ammattilaisia helppo löytää?

Kyllä
 Ei
 En ole etsinyt

20. Onko maa- ja metsätalousyrittäjille suunnatuista taloushallinnon palveluista riittävästi tietoa saatavilla?

Kyllä, tietoa on riittävästi
 Ei ole riittävästi tietoa saatavilla

Loppusuora = Taustakysymykset

Taustatietoja tarvitaan vastausten tilastollista käsittelyä varten ja yksittäiset vastaajat eivät ole niistä tunnistettavissa.

21. Ikä

Olen __ vuotta

22. Yrityksen päätoimisuus

(maatilataloudella tarkoitetaan metsätalous- ja maatalousyrittäjiä):

Olen päätoiminen yrittäjä maatilataloudessa
 Olen sivutoiminen yrittäjä maatilataloudessa

23.Koulutustaustani on

(voit valita tarpeen mukaan useamman vaihtoehdon):

Peruskoulu

Maatalousalan peruskoulutus/tutkinto

Agrologi (opisto)

Agrologi (amk)

Agronomi

Muu koulutus alalta

mikä?

Muu koulutus muulta alalta

mikä?

24.Toimiala

Olen maa- ja metsätalousyrittäjä

Olen metsätalousyrittäjä >> siirry suoraan kysymyksen 29

Olen maatalousyrittäjä

25. Maatalousyrittäjäsi tuotantosuunta

(voit valita useamman vaihtoehdon):

Kasvinviljely

Maitotalous

Lihatalous

Kanatalous

Matkailu

Muu

26.Onko tilallasi toissijaista viljelijää (puoliso tai lapsi)?

Kyllä

Ei >> Siirry kysymykseen nro 31

27.Toissijaisen viljelijän koulutustausta:

Peruskoulu

Maatalousalan peruskoulutus/tutkinto

Agrologi (opisto)

Agrologi (amk)

Agronomi

Muu koulutus muulta alalta

mikä?

Muu koulutus muulta alalta

mikä

28.Onko yrityksessäsi liitännäiselinkeinoja esimerkiksi koneurakointia?

Kyllä

Ei

29.Maatilan yritysmuoto:
Maatalousyhtymä
Osakeyhtiö
Metsäyhtymä (sisarukset, puoliset)
Kuolinpesä
Perheviljelmä

30. Maatilan kokoluokka liikevaihto mukaan: Liikevaihdolla tarkoitetaan tässä yrityksen myyntien määrää lisättynä tuotantotuilla, jossa ei ole mukana investointitukea

Alle 0 – 0
0-50 000
50 000 - 100 000€
100 000- 200 000€
200 000- 300 000€
yli 300 000€
En tiedä yritykseni liikevaihtoa

31. Onko mielessäsi jotain mitä haluaisit kertoa tilitoimiston käyttämisestä maa- ja metsätalousyhtyrityksessäsi

Kiitos ajastasi!

Tutkimuksen tulokset julkaistaan Theseus- verkkopalvelussa, josta se on vapaasti luettavissa valmistuttuaan.

Liite 2.

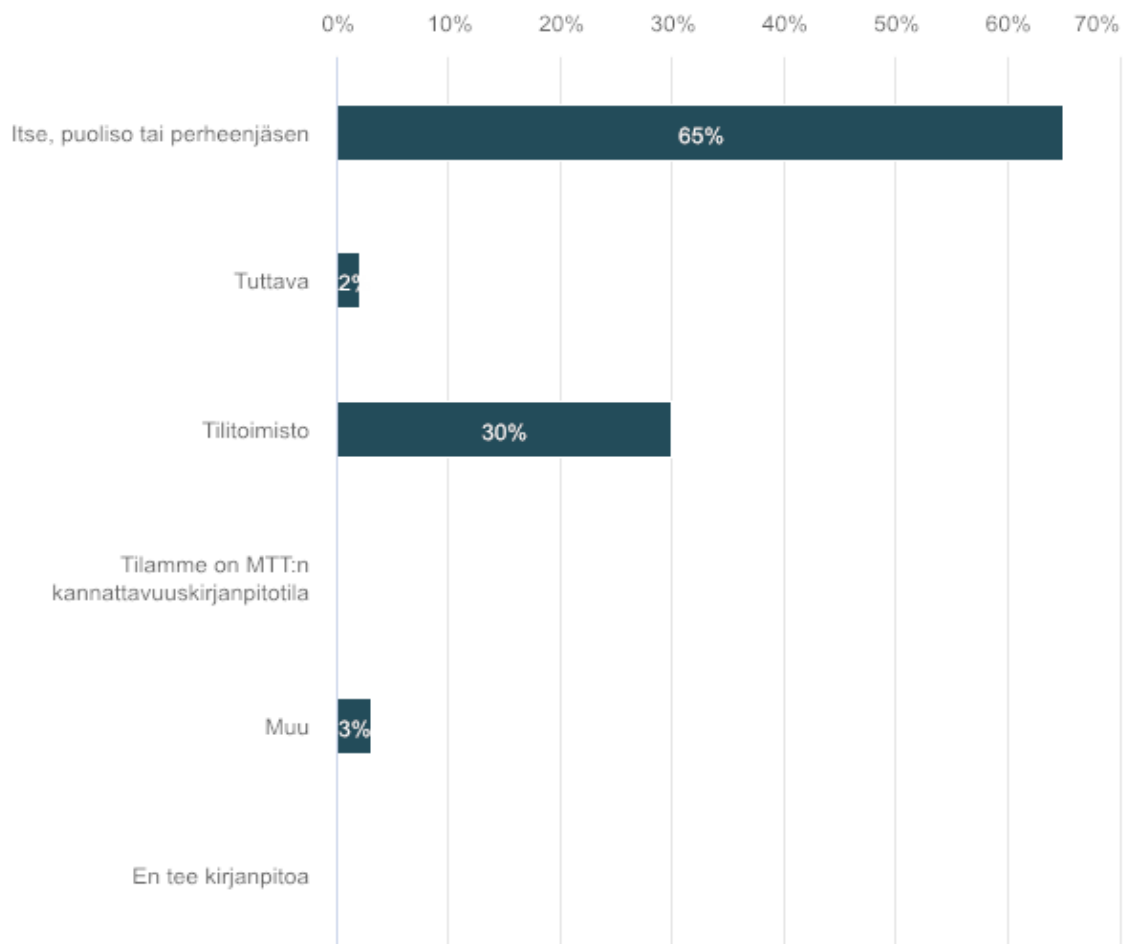
Perusraportti

Tutkimus maa- ja metsätalousyrittäjien tilitoimistopalveluiden käyttämisestä

Vastaajien kokonaismäärä: 37

1. Kuka yrityksesi kirjanpidon ja verojen laskemisen hoitaa?

Vastaajien määrä: 37

	n	Prosentti
Itse, puoliso tai perheenjäsen	24	64,87%
Tuttava	1	2,7%
Tiltoimisto	11	29,73%
Tilamme on MTT:n kannattavuuskirjanpito-tila	0	0%
Muu	1	2,7%

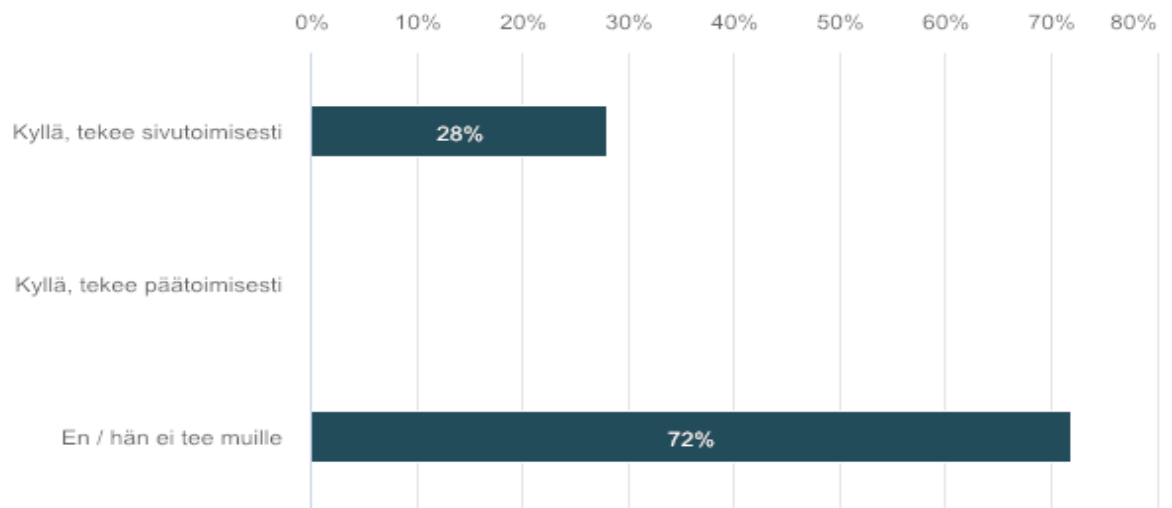
En tee kirjanpitoa	0	0%
--------------------	---	----

Avoimeen tekstikenttään annetut vastaukset

Vastausvaihtoehdot	Teksti
Muu	tilitoimisto +kann. kirjanpito

2. Teetkö, tekeekö puolisisi, perheenjäsenesi tai tuttavasi kirjanpitoa myös muille?

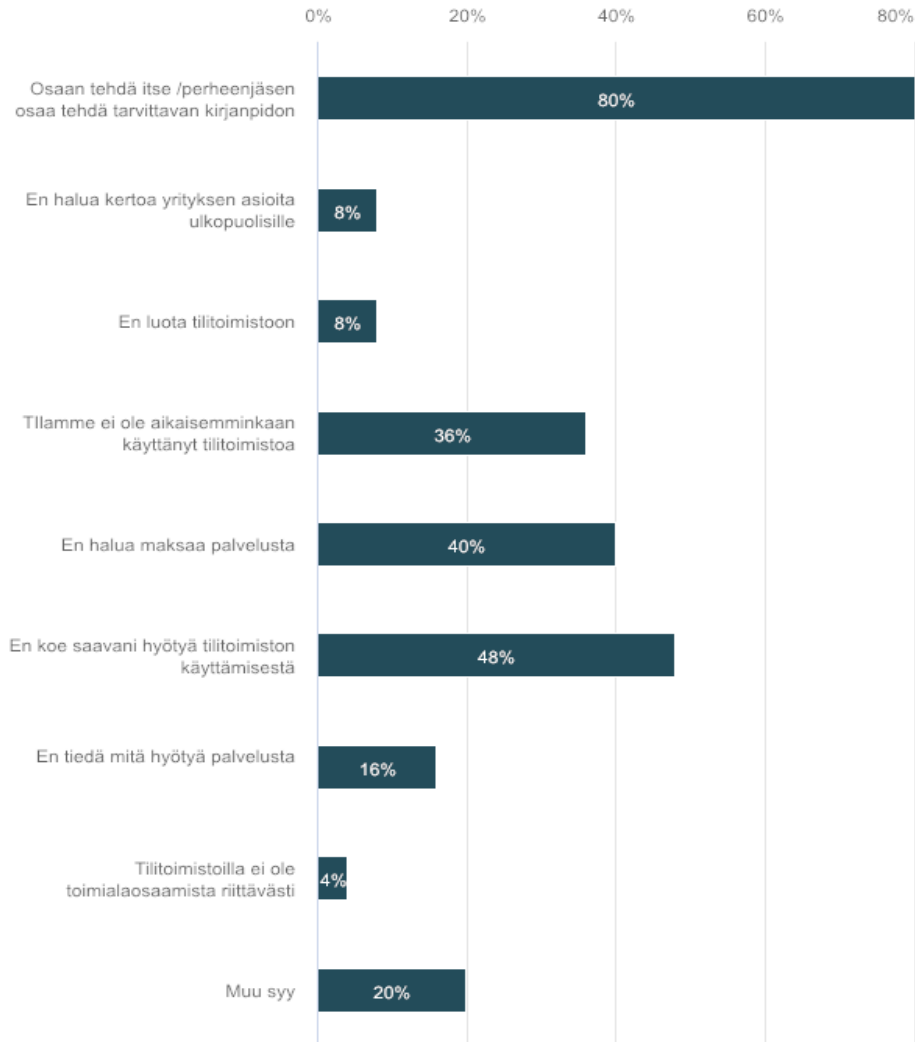
Vastaajien määrä: 25

	n	Prosentti
Kyllä, tekee sivutoimisesti	7	28%
Kyllä, tekee päätoimisesti	0	0%
En / hän ei tee muille	18	72%

3. Miksi et käytä tilitoimiston palveluja kirjanpidon ja verotuksen hoitamiseen?(voit vastata useamman vaihtoehdon)

Vastaajien määrä: 25, valittujen vastausten lukumäärä: 65

	n	Pro-sentti
Osaan tehdä itse /perheenjäsen osaa tehdä tarvittavan kirjanpidon	20	80%
En halua kertoa yrityksen asioita ulkopuolisille	2	8%
En luota tilitoimistoon	2	8%
Tilamme ei ole aikaisemminkaan käyttänyt tilitoimistoa	9	36%
En halua maksaa palvelusta	10	40%
En koe saavani hyötyä tilitoimiston käyttämisestä	12	48%
En tiedä mitä hyötyä palvelusta olisi	4	16%
Tiltoimistoilla ei ole toimialaosaamista riittävästi	1	4%
Muu syy	5	20%

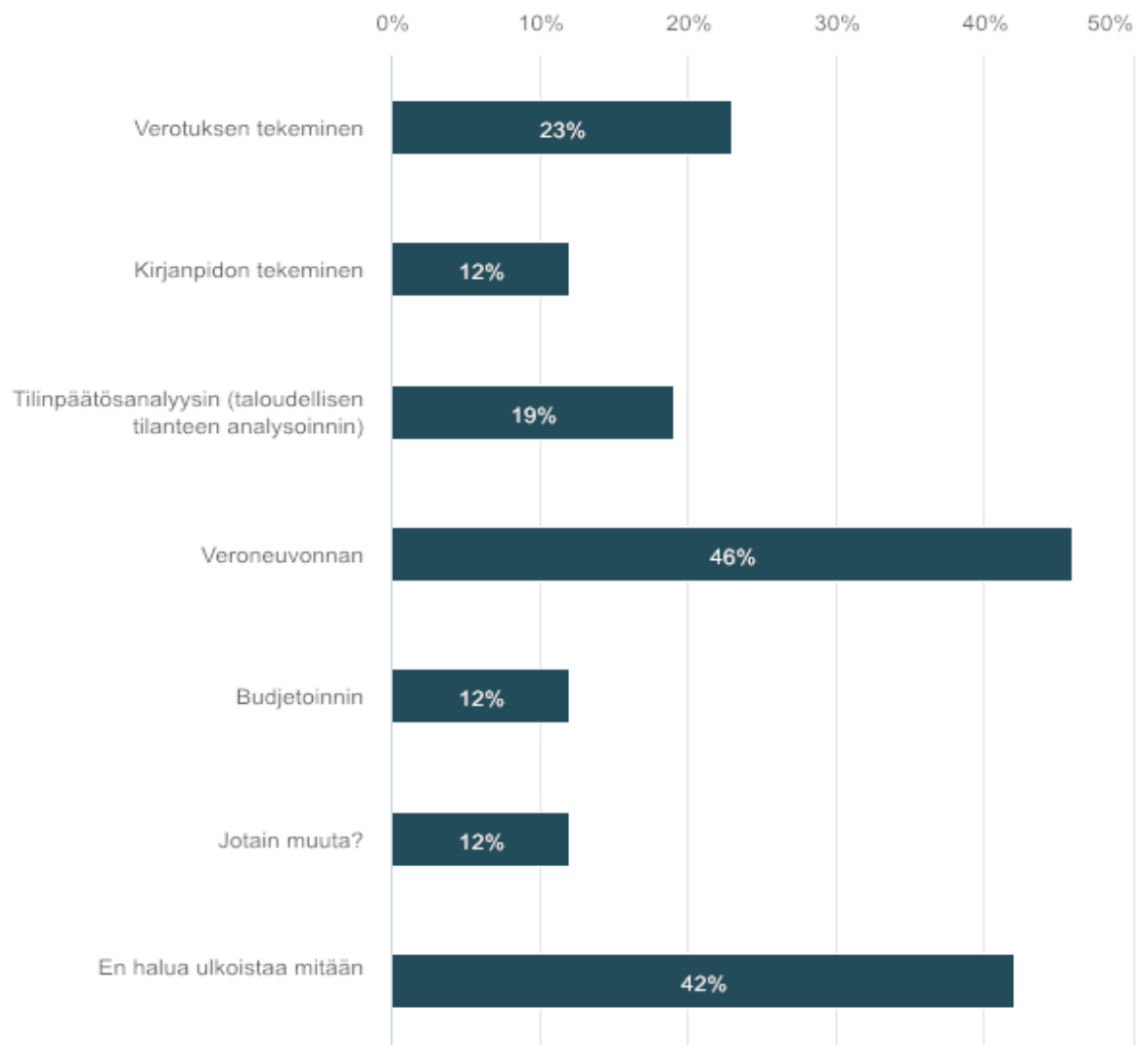
Avoimeen tekstikenttään annetut vastaukset

Vastausvaihtoehdot	Teksti

Muu syy	Näemme kokonaisuuden taloudesta ja pystymme vaikuttamaan siihen paremmin
Muu syy	Olen ollut aiemmin töissä tilitoimistossa.
Muu syy	Vaikka tilitoimisto sen tekisi, tulisi se tarkistaa joka tapauksessa.
Muu syy	pysyy itse ajantasalla tilan talousasioista
Muu syy	En ole saanut asiakkuutta mihinkään

4. Haluaisitko ostaa seuraavia palveluja ulkopuoliselta?(voit valita useamman vaihtoehdon)

Vastaajien määrä: 26, valittujen vastausten lukumäärä: 43

	n	Prosentti
Verotuksen tekeminen	6	23,08%
Kirjanpidon tekeminen	3	11,54%
Tilinpäätösanalyysin (taloudellisen tilanteen analysoinnin)	5	19,23%

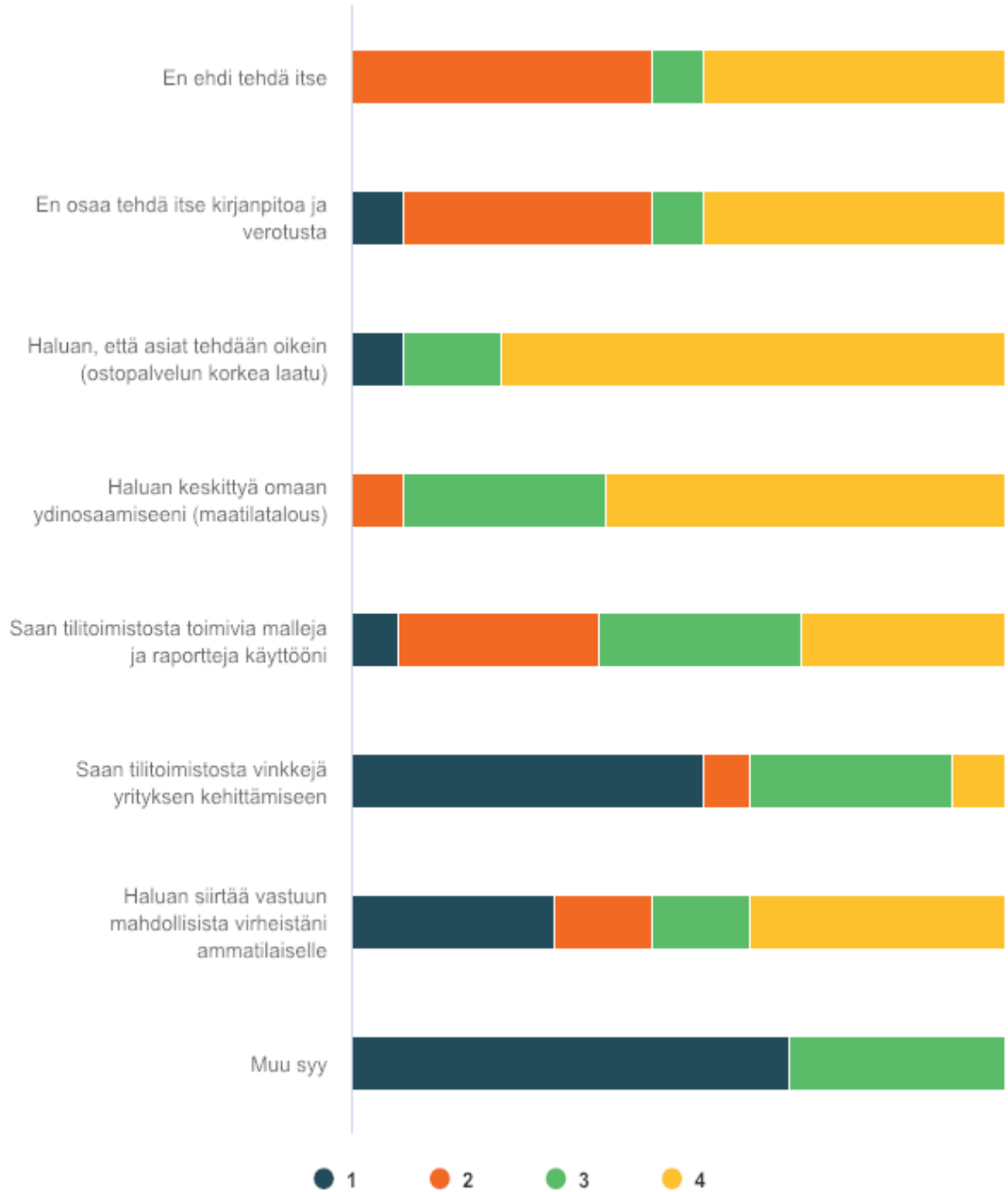
Veroneuvonnan	12	46,15%
Budjetoinnin	3	11,54%
Jotain muuta?	3	11,54%
En halua ulkoistaa mitään palveluista	11	42,31%

Avoimeen tekstikenttään annetut vastaukset

Vastausvaihtoehdot	Teksti
Jotain muuta?	Kuukausittaisen raportoinnin eri tulosityksilöiden tuloista, menoista ja tulosennusteen.
Jotain muuta?	kaikki ostetaan jo
Jotain muuta?	Viljelysuunnitelma

5. Olen ulkoistanut yritykseni kirjanpidon ja verotuksen, koska: 1= Ei pidä paikkansa, 2= Pitää jonkin verran paikkansa, 3= Pitää paikkansa, 4= Kyllä, pitää täysin paikkansa

Vastaajien määrä: 13

	1	2	3	4	Yhteensä	Keskiarvo	Mediानी
En ehdi tehdä itse	0	6	1	6	13	3	3
	0%	46,16%	7,69%	46,15%			
En osaa tehdä itse kirjanpitoa ja verotusta	1	5	1	6	13	2,92	3
	7,69%	38,46%	7,69%	46,16%			
	1	0	2	10	13	3,62	4

Haluan, että asiat tehdään oikein (ostopalvelun korkea laatu)	7,69%	0%	15,39%	76,92%			
Haluan keskittyä omaan ydinosaan (maatalous)	0	1	4	8	13	3,54	4
	0%	7,69%	30,77%	61,54%			
Saan tilitoimistosta toimivia malleja ja raportteja käyttööni	1	4	4	4	13	2,85	3
	7,69%	30,77%	30,77%	30,77%			
Saan tilitoimistosta vinkkejä yrityksen kehittämiseen	7	1	4	1	13	1,92	1
	53,85%	7,69%	30,77%	7,69%			
Haluan siirtää vastuun mahdollisista virheistäni ammattilaiselle	4	2	2	5	13	2,62	3
	30,77%	15,39%	15,38%	38,46%			
Muu syy	4	0	2	0	6	1,67	1
	66,67%	0%	33,33%	0%			
Yhteensä	18	19	20	40	97	2,85	3

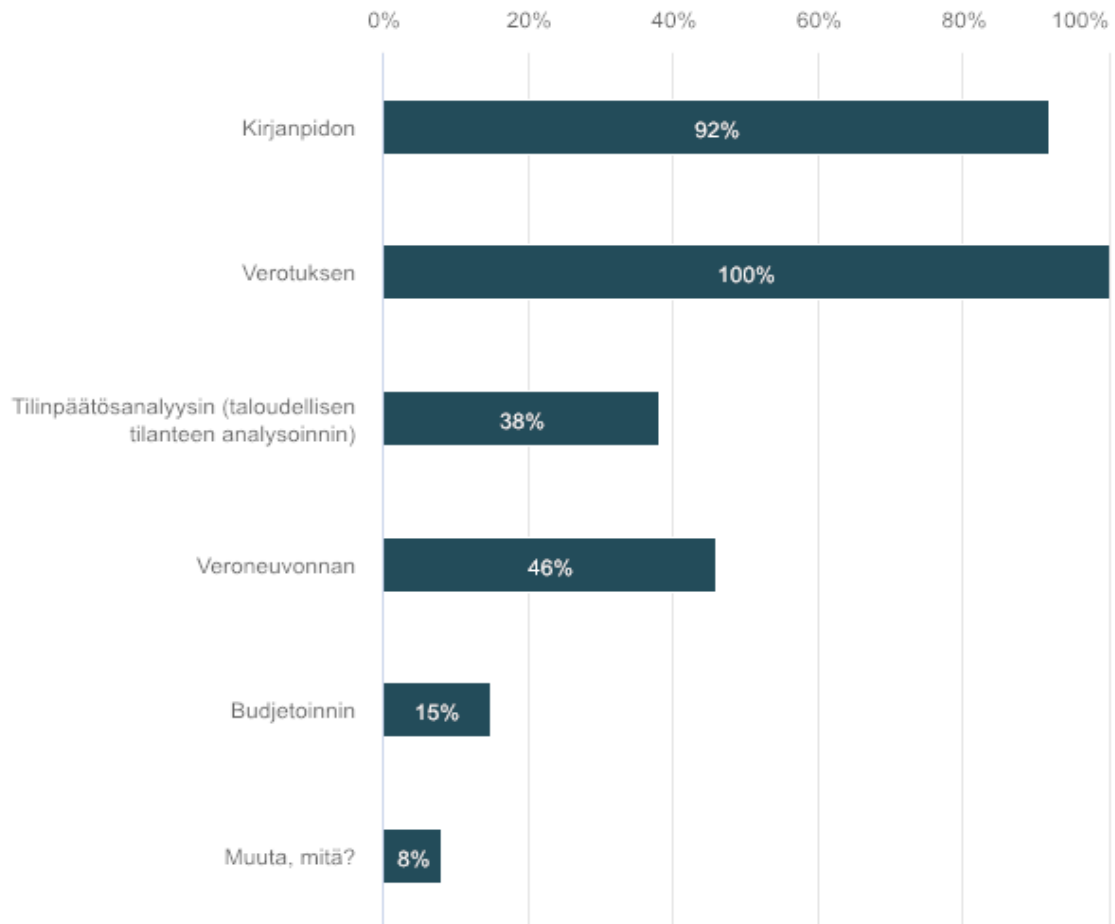
6. Muu syy kirjanpidon ulkoistamiselle

Vastaajien määrä: 3

Vastaukset
Haluaa aikaa myös vapaa-ajalle.
Ammattitaitoinen kirjanpitäjä voi helposti tuoda tilalle osaamisellaan satojen eurojen verohyödyt, jotka yrittäjä itse omalla osaamattomuudellaan olisi menettänyt.
Vertaistuki verotus suunnittelussa lisäksi ei aina tarvi tietää ihan kaikkea

7. Mitä palveluja tilitoimistosi, tuttuusi tai mtt kannattavuuskirjanpito sinun yrityksellesi tekee?(voit valita useamman vaihtoehdon)

Vastaajien määrä: 13, valittujen vastausten lukumäärä: 39

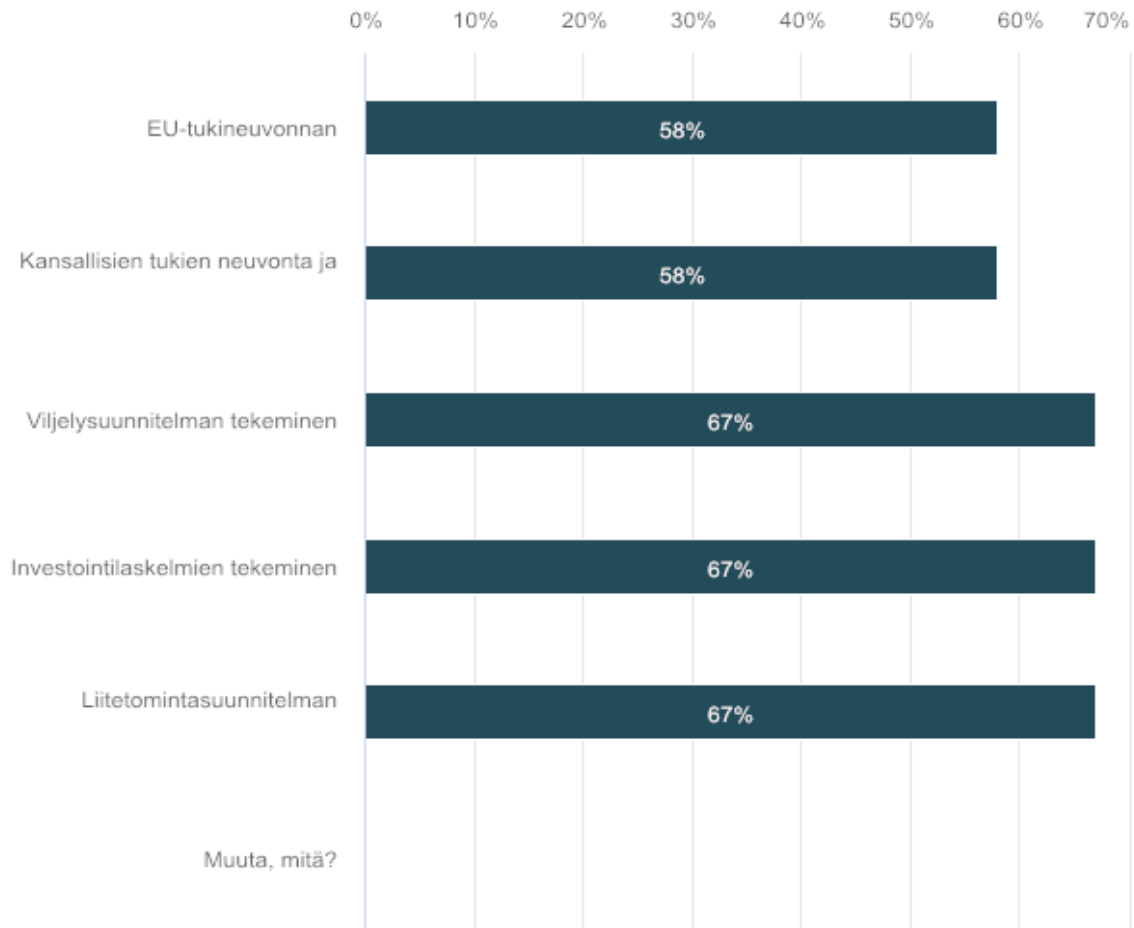
	n	Prosentti
Kirjanpidon	12	92,31%
Verotuksen	13	100%
Tilinpäätösanalyysin (taloudellisen tilanteen analysoinnin)	5	38,46%
Veroneuvonnan	6	46,15%
Budjetoinnin	2	15,38%
Muuta, mitä?	1	7,69%

Avoimeen tekstikenttään annetut vastaukset

Vastausvaihtoehdot	Teksti
Muuta, mitä?	Laskee palkat

8. Mitä muita palveluja ostat ulkopuoliselta?(Voit valita useamman vaihtoehdon)

Vastaajien määrä: 12, valittujen vastausten lukumäärä: 38

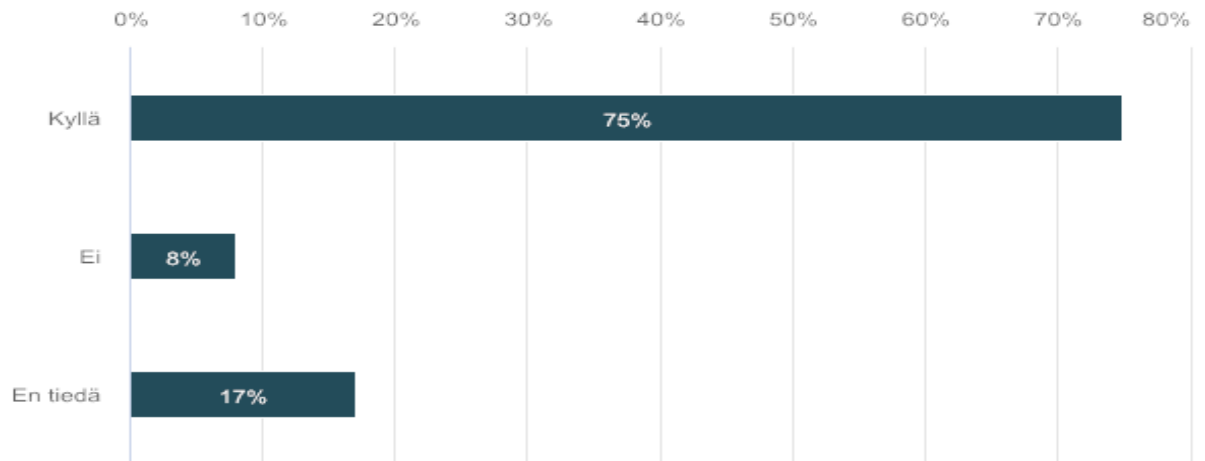
	n	Prosentti
EU-tukineuvonnan	7	58,33%
Kansallisten tukien neuvonta ja haku	7	58,33%
Viljelysuunnitelman tekeminen	8	66,67%
Investointilaskelmien tekeminen	8	66,67%
Liiketoimintasuunnitelman tekeminen	8	66,67%
Muuta, mitä?	0	0%

Avoimeen tekstikenttään annetut vastaukset

Vastausvaihtoehdot | **Teksti**

9. Onko käyttämäsi tilitoimisto tai kirjanpitäjä erikoistunut maa- ja metsätalouden kirjanpitoon?

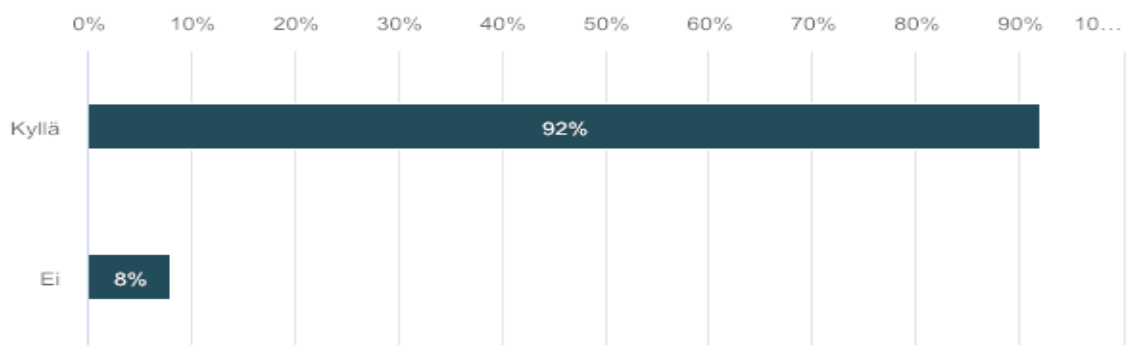
Vastaajien määrä: 12

	n	Prosentti
Kyllä	9	75%
Ei	1	8,33%
En tiedä	2	16,67%

10. Sijaitseeko käyttämäsi tilitoimisto tai kirjanpitäjä Etelä-Pohjanmaalla?

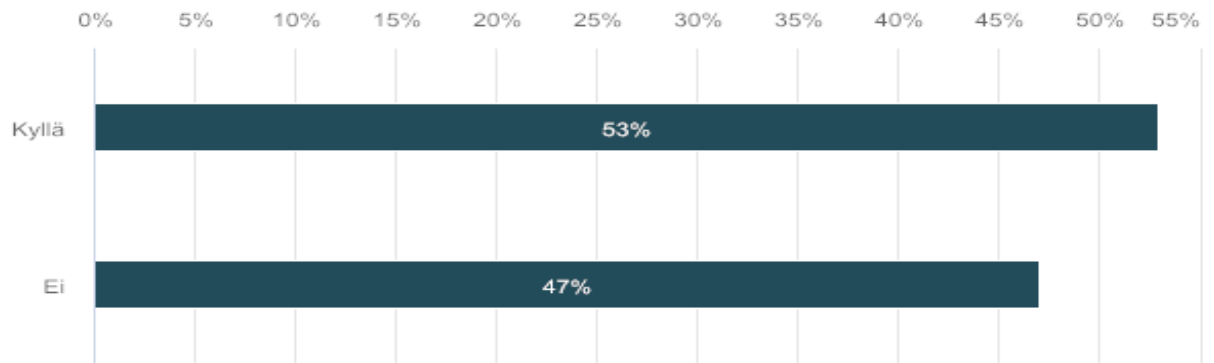
Vastaajien määrä: 12

	n	Prosentti
Kyllä	11	91,67%
Ei	1	8,33%

11. Onko sinulle merkitystä missä tilitoimisto fyysisesti sijaitsee?

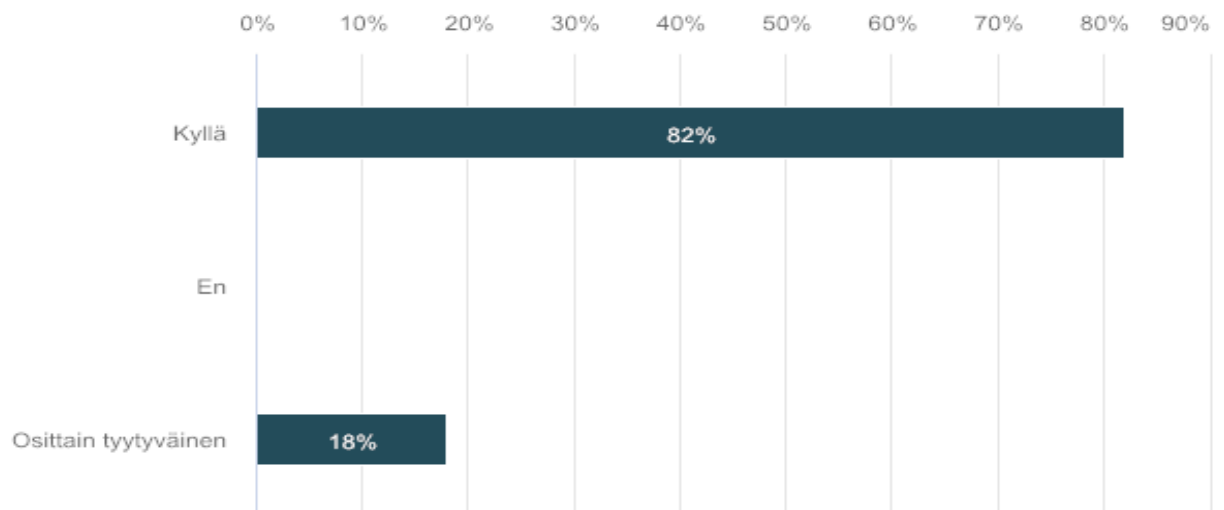
Vastaajien määrä: 36

	n	Prosentti
Kyllä	19	52,78%
Ei	17	47,22%

12. Oletko tyytyväinen tilitoimistosta tai kirjanpitäjältä saamaasi palveluun?

Vastaajien määrä: 11

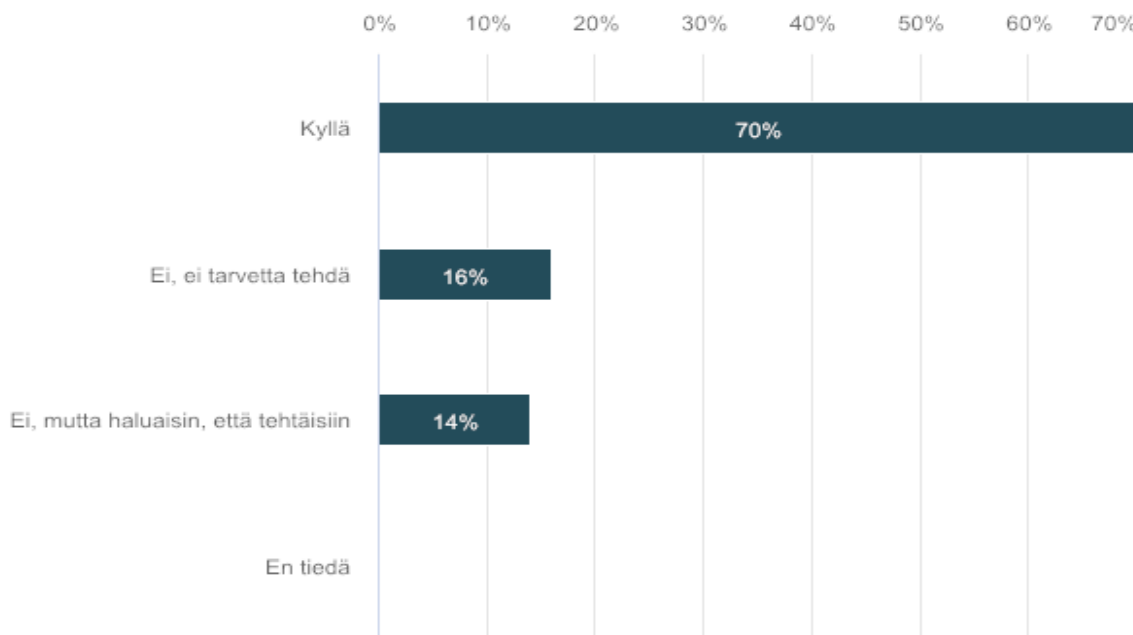
	n	Prosentti
Kyllä	9	81,82%
En	0	0%
Osittain tyytyväinen	2	18,18%

Avoimeen tekstikenttään annetut vastaukset

Vastausvaihtoehdot	Teksti
Osittain tyytyväinen	Ehkä voisi saada vielä täsmällisempää neuvontaa juuri maatilalle

13. Tehdäänkö maatilayrityksessäsi (metsä- ja/tai maatalous) tilinpäätös? Tilinpäätöksellä tarkoitetaan tilikaudelta/kalenterivuodelta tehtävää laskelmaa, joka kertoo yrityksen tuloksen ja varallisuusaseman.

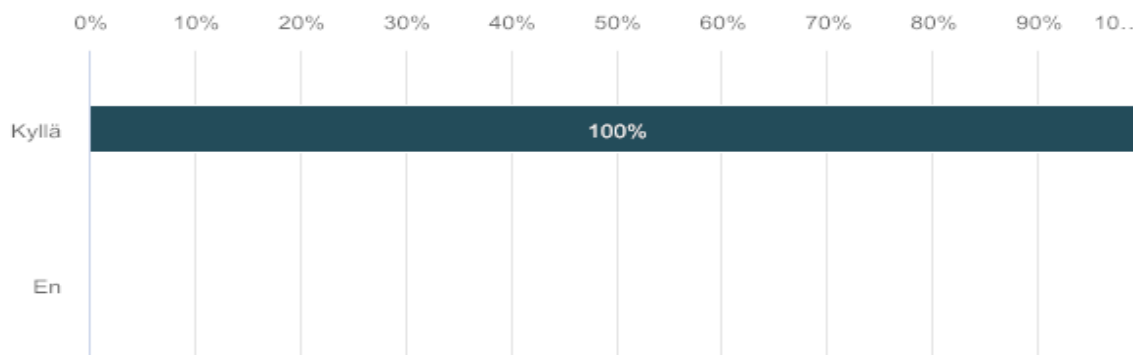
Vastaajien määrä: 37

	n	Prosentti
Kyllä	26	70,27%
Ei, ei tarvetta tehdä	6	16,22%
Ei, mutta haluaisin, että tehtäisiin	5	13,51%
En tiedä	0	0%

14. Tiedätkö maatilataloutesi taloudellisen tilanteen?

Vastaajien määrä: 37

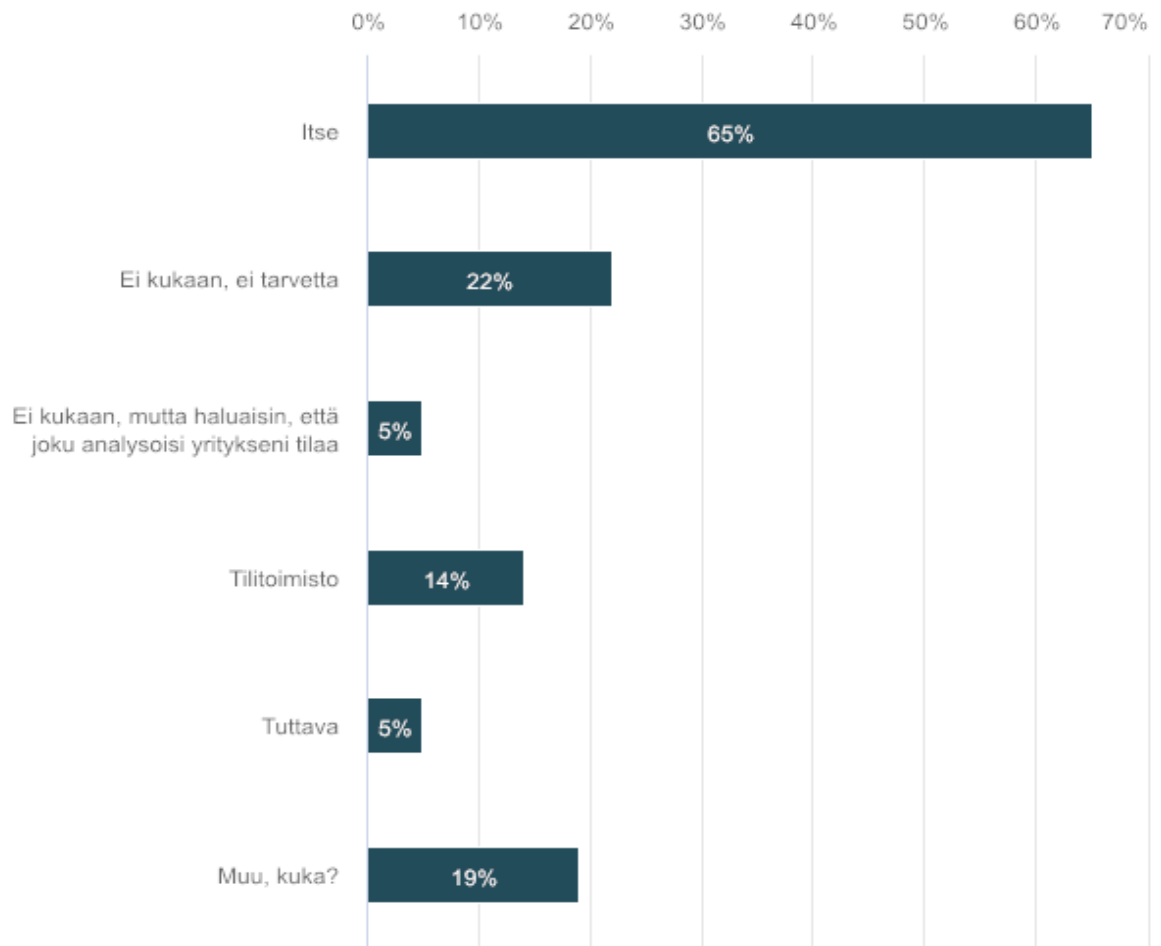

	n	Prosentti
Kyllä	37	100%

En	0	0%
----	---	----

15. Kuka analysoi yrityksesi kannattavuutta, vakavaraisuutta ja maksuvalmiutta tilinpäätöksen ja/tai verovuoden jälkeen?Tilinpäätöksestä saatavia lukuja voidaan muuntaa tunnusluvuiksi kuten esimerkiksi kannattavuutta mittaaviksi luvuiksi, joita ovat tulos ja sijoitetun pääoman tuotto, vakavaraisuutta kertoviksi luvuiksi kuten omavaraisuusasteeksi tai velkaantumisasteeksi.

Vastaajien määrä: 37, valittujen vastausten lukumäärä: 48

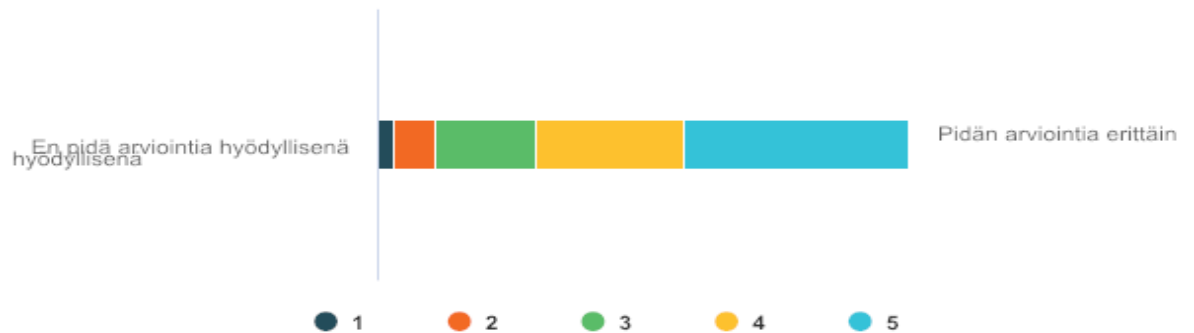
	n	Prosentti
Itse	24	64,86%
Ei kukaan, ei tarvetta	8	21,62%
Ei kukaan, mutta haluaisin, että joku analysoisi yritykseni tilaa	2	5,41%
Tilitoimisto	5	13,51%
Tuttava	2	5,41%
Muu, kuka?	7	18,92%

Avoimeen tekstikenttään annetut vastaukset

Vastausvaihtoehdot	Teksti
Muu, kuka?	Kuulumme kannattavuuskirjanpito seurantaan
Muu, kuka?	LUKE:n kannattavuustutkimus
Muu, kuka?	Pro Agrian neuvoja
Muu, kuka?	Osuuspankki
Muu, kuka?	Kannattavuuskirjanpito/luke
Muu, kuka?	Ta
Muu, kuka?	Neuvoja

16. Miten hyödyllisenä koet tilinpäätöksen perusteella tehdyn talouden kannattavuuden, vakavaraisuuden ja maksuvalmiuden arvioinnin?

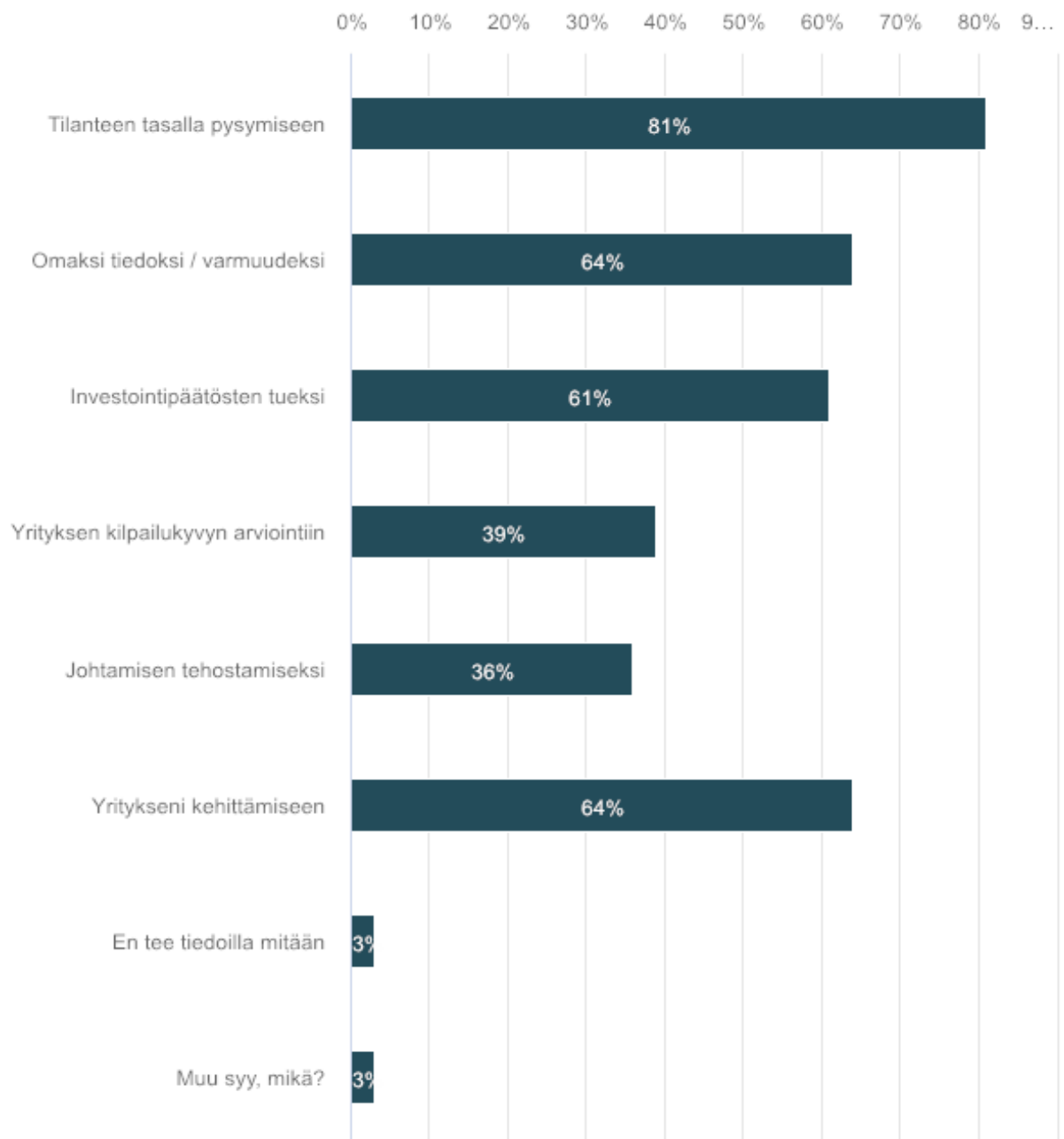
Vastaajien määrä: 36

	1	2	3	4	5		Yhteensä	Keskiarvo	Mediaani
En pidä arviointia hyödyllisenä	1	3	7	10	15	Pidän arviointia erittäin hyödyllisenä	36	3,97	4
Yhteensä	1	3	7	10	15		36	3,97	4

17. Mihin käytät tilinpäätösanalyysin tietoja? (voit valita halutesasi useamman vaihtoehdon)

Vastaajien määrä: 36, valittujen vastausten lukumäärä: 126

	n	Prosentti
Tilanteen tasalla pysymiseen	29	80,56%
Omaksi tiedoksi / varmuudeksi	23	63,89%
Investointipäätösten tueksi	22	61,11%
Yrityksen kilpailukyvyn arviointiin	14	38,89%
Johtamisen tehostamiseksi	13	36,11%

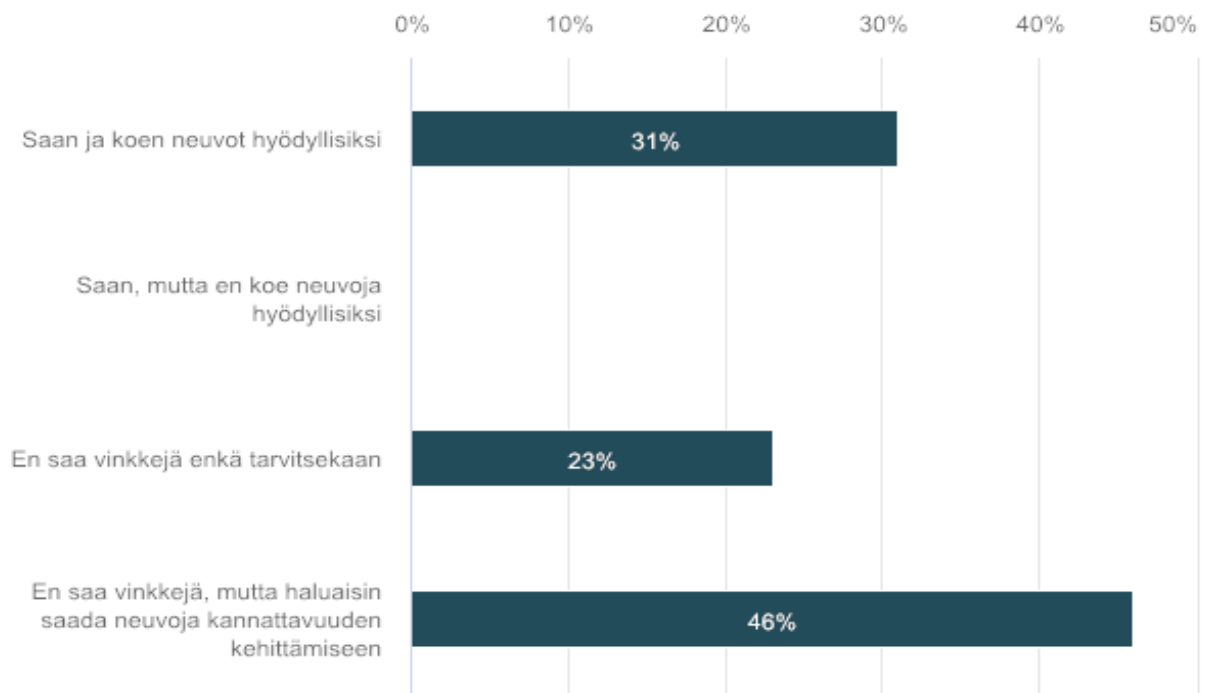
Yritykseni kehittämiseen	23	63,89%
En tee tiedoilla mitään	1	2,78%
Muu syy, mikä?	1	2,78%

Avoimeen tekstikenttään annetut vastaukset

Vastausvaihtoehdot	Teksti
Muu syy, mikä?	Osuuspankki

18. Saatko neuvoja maatalousyrittäksesi kannattavuuden kehittämiseen tilitoimistolta?

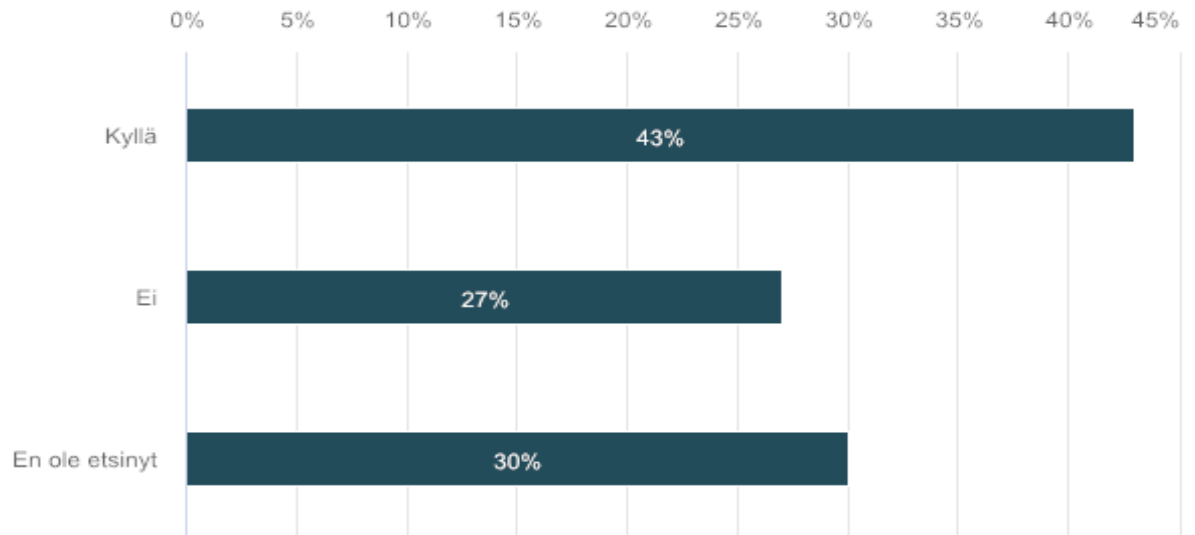
Vastaajien määrä: 13

	n	Prosentti
Saan ja koen neuvot hyödyllisiksi	4	30,77%
Saan, mutta en koe neuvoja hyödyllisiksi	0	0%
En saa vinkkejä enkä tarvitsekaan	3	23,08%
En saa vinkkejä, mutta haluaisin saada neuvoja kannattavuuden kehittämiseen	6	46,15%

19. Onko maa- ja metsätalousyrittäjille palveluita tarjoavia taloushallinnon ammattilaisia helppo löytää?

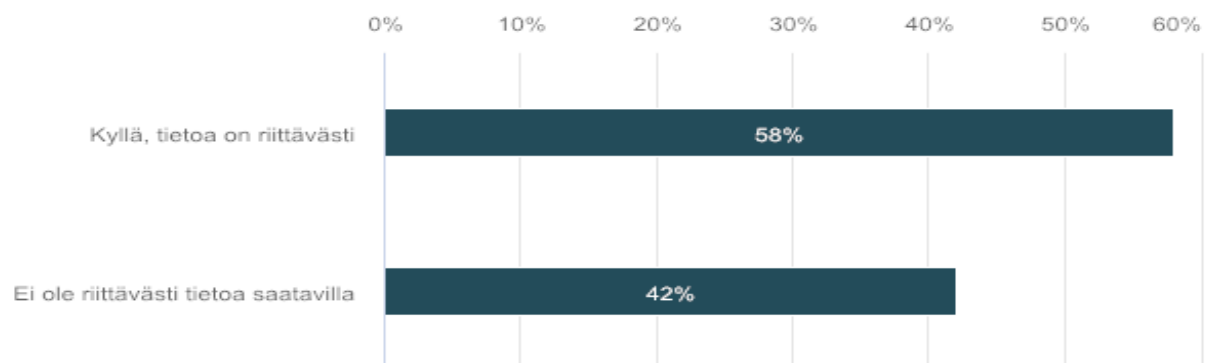
Vastaajien määrä: 37

	n	Prosentti
Kyllä	16	43,24%
Ei	10	27,03%
En ole etsinyt	11	29,73%

20. Onko maa- ja metsätalousyrittäjille suunnatuista taloushallinnon palveluista riittävästi tietoa saatavilla?

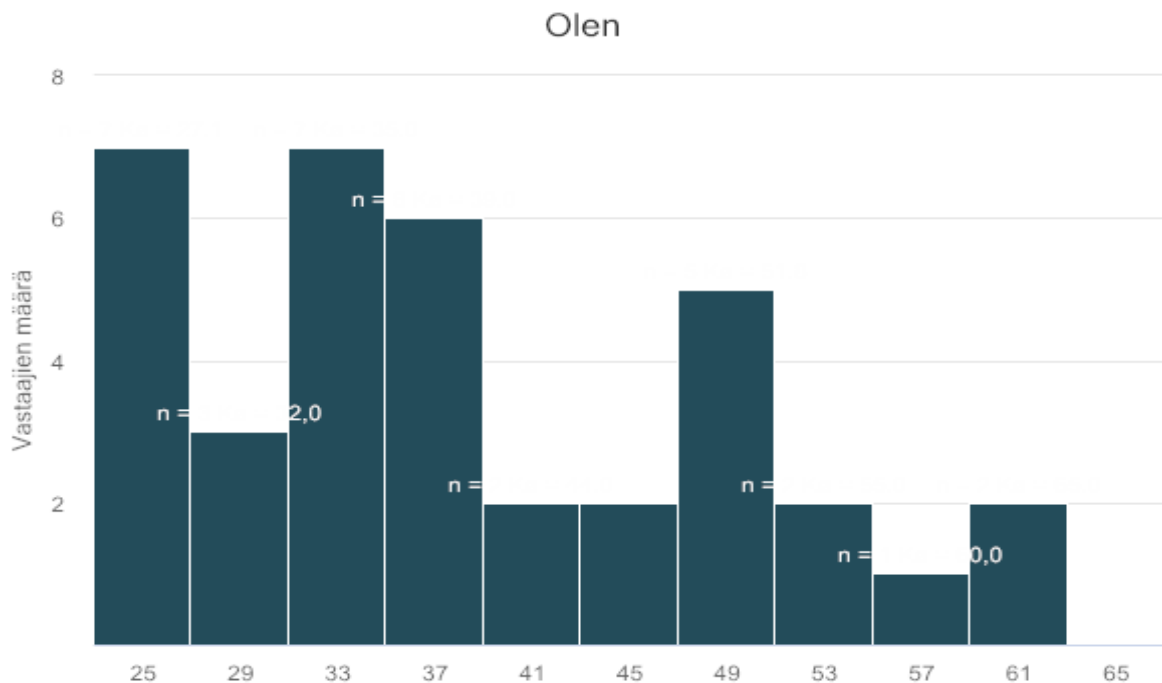
Vastaajien määrä: 36

	n	Prosentti
Kyllä, tietoa on riittävästi	21	58,33%
Ei ole riittävästi tietoa saatavilla	15	41,67%

21. Ikä

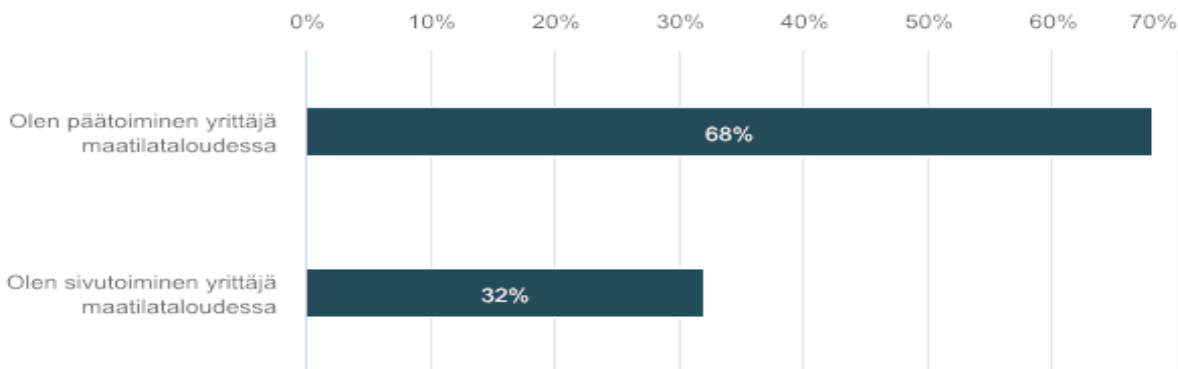
Vastaajien määrä: 37

	Mini- miarvo	Maksi- miarvo	Kes- kiarvo	Medi- aani	Summa	Keskiha- jonta
Olen	25	65	40,78	38	1509	11,21

22. Yrityksen päätoimisuus(maatilataloudella tarkoitetaan metsä- talous- ja maatalousyrittäjiä)

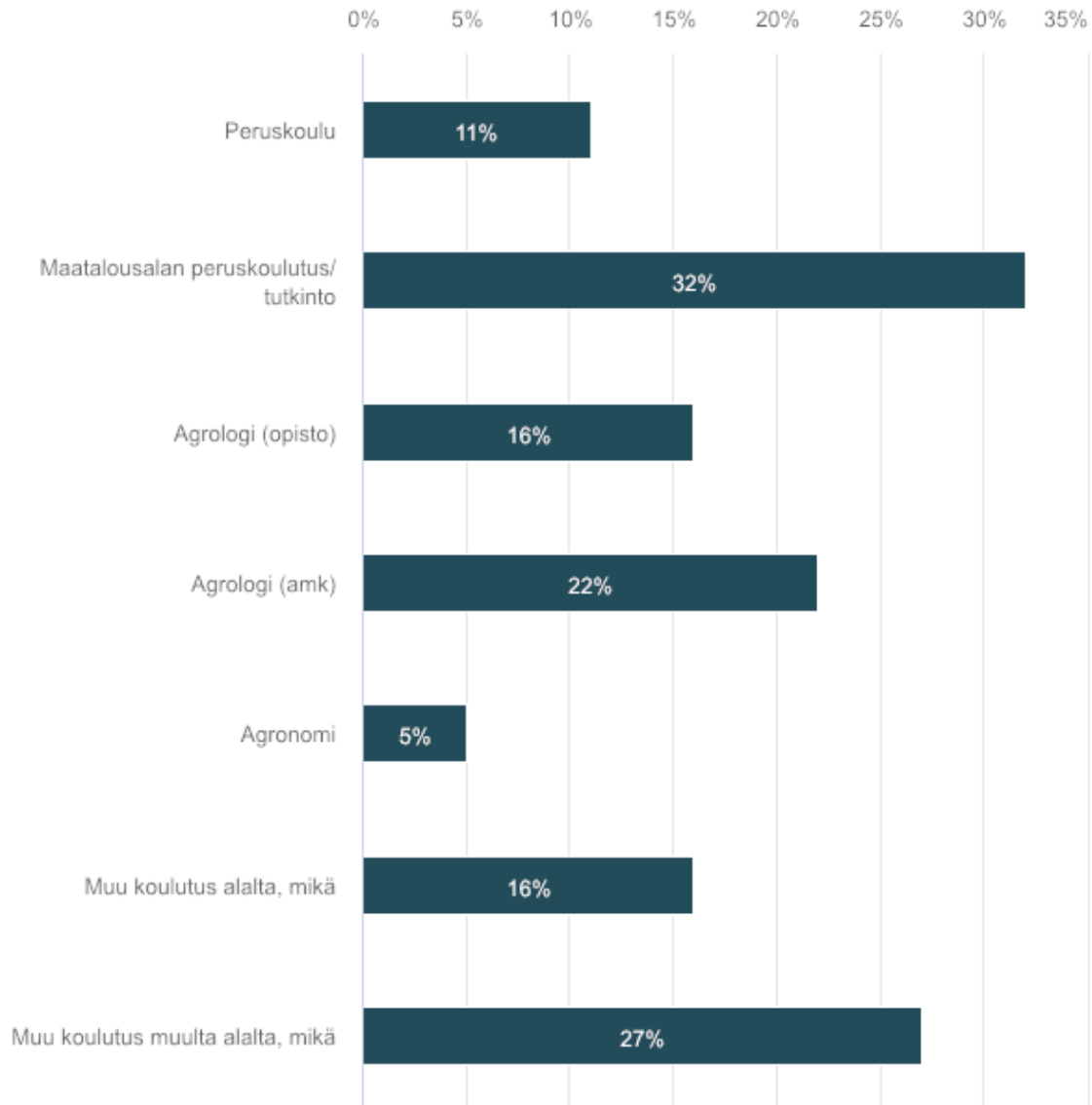
Vastaajien määrä: 37

	n	Prosentti
Olen päätoiminen yrittäjä maatilataloudessa	25	67,57%
Olen sivutoiminen yrittäjä maatilataloudessa	12	32,43%

23. Koulutustaustani on (voit valita tarpeen mukaan useamman vaihtoehdon)

Vastaajien määrä: 37, valittujen vastausten lukumäärä: 48

	n	Prosentti
Peruskoulu	4	10,81%
Maatalousalan peruskoulutus/ tutkinto	12	32,43%
Agrologi (opisto)	6	16,22%
Agrologi (amk)	8	21,62%
Agronomi	2	5,41%
Muu koulutus alalta, mikä	6	16,22%
Muu koulutus muulta alalta, mikä	10	27,03%

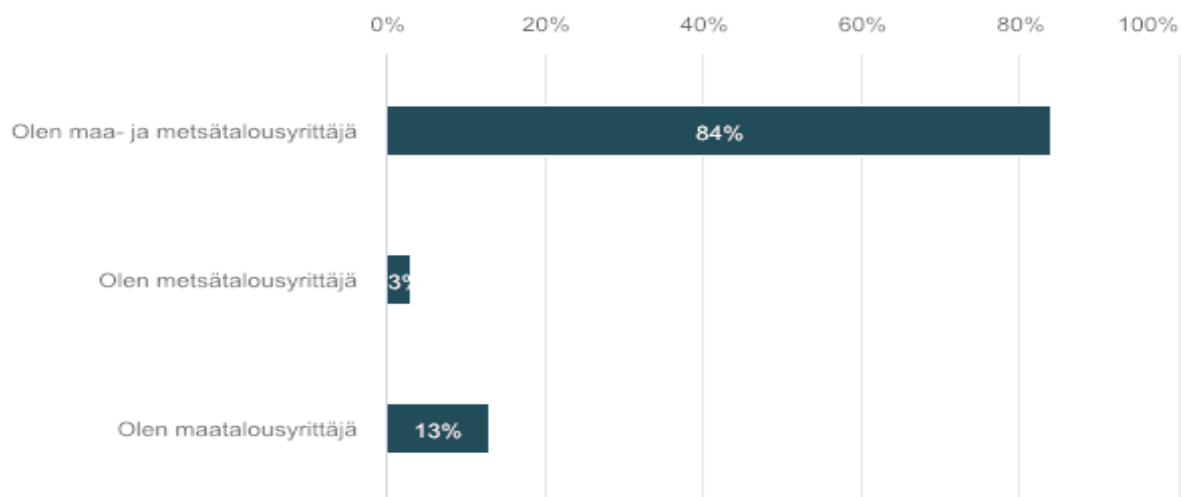
Avoimeen tekstikenttään annetut vastaukset

Vastausvaihtoehdot	Teksti
Muu koulutus alalta, mikä	Elintarviketekniikka

Muu koulutus alalta, mikä	Yo-viljelijä tutkinto
Muu koulutus alalta, mikä	Kaupaloinen
Muu koulutus alalta, mikä	agrologi opintoja n.180op
Muu koulutus alalta, mikä	Ammattikoulu autopuoli
Muu koulutus alalta, mikä	Lyhyt maatalouden tutkinto
Muu koulutus muulta alalta, mikä	Sähkötekniikan insinööri
Muu koulutus muulta alalta, mikä	Taloushallinto
Muu koulutus muulta alalta, mikä	Insinööri amk
Muu koulutus muulta alalta, mikä	Tekminen
Muu koulutus muulta alalta, mikä	Ins. Amk
Muu koulutus muulta alalta, mikä	yhteisöpedagogi amk
Muu koulutus muulta alalta, mikä	Laskentatoimen merkonomi
Muu koulutus muulta alalta, mikä	Koneautomaatio insinööri

24. Toimiala

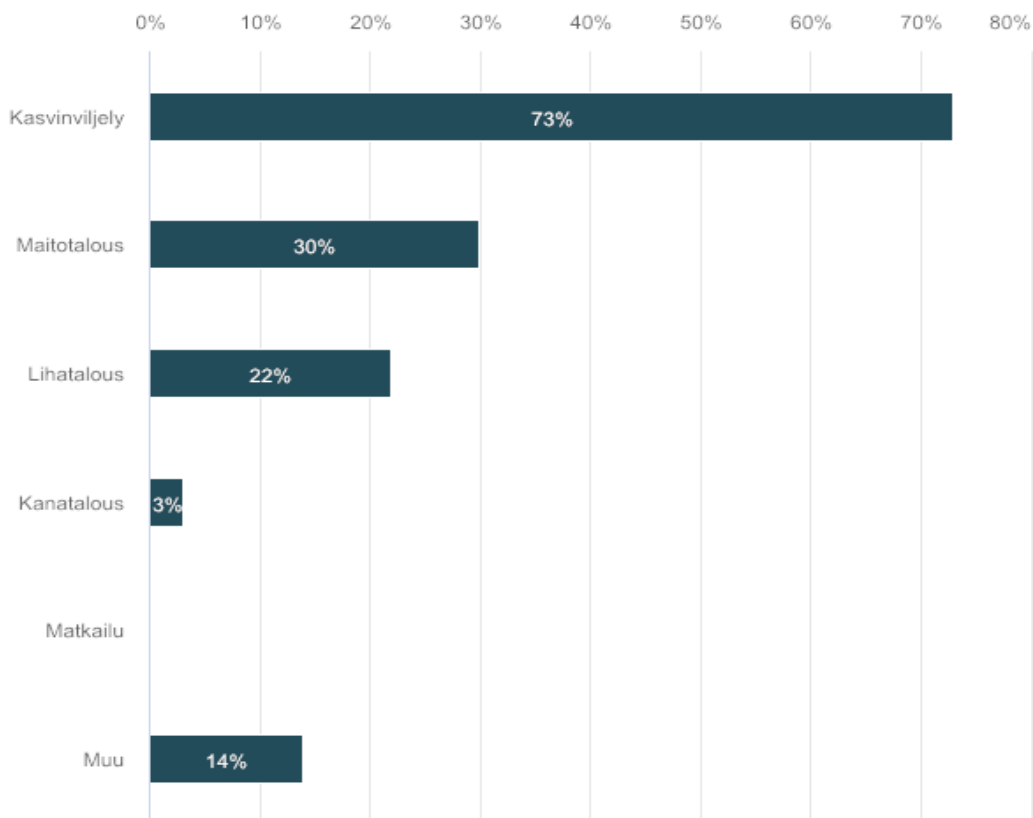
Vastaajien määrä: 37

	n	Prosentti
Olen maa- ja metsätalousyrittäjä	31	83,79%
Olen metsätalousyrittäjä	1	2,7%
Olen maatalousyrittäjä	5	13,51%

25. Maatilatalousyrittäjän tuotantosuunta (voit valita useamman vaihtoehdon)

Vastaajien määrä: 37, valittujen vastausten lukumäärä: 52

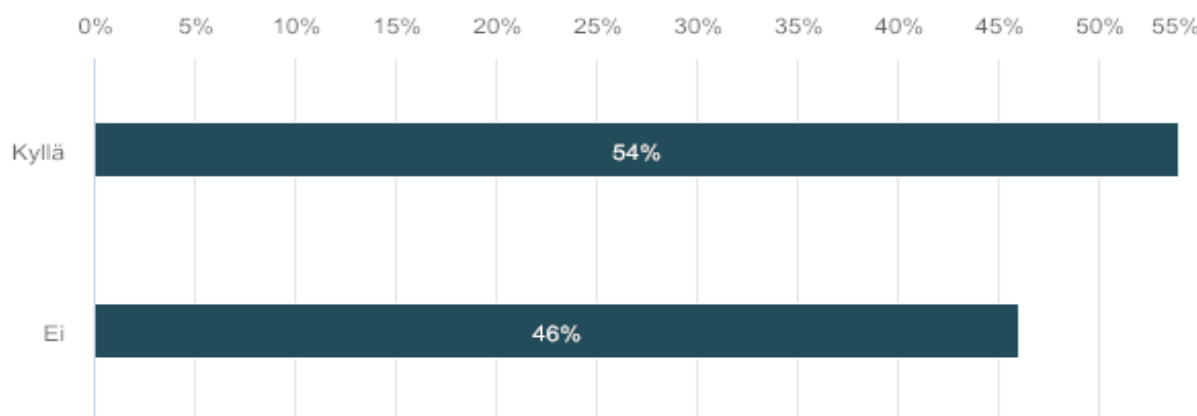
	n	Prosentti
Kasvinviljely	27	72,97%
Maitotalous	11	29,73%
Lihatalous	8	21,62%
Kanatalous	1	2,7%
Matkailu	0	0%
Muu	5	13,51%

Avoimeen tekstikenttään annetut vastaukset

Vastausvaihtoehdot	Teksti
Muu	Puuntuotanto
Muu	Koneurakointi
Muu	Lammastalous
Muu	sikatalous
Muu	Sika

26. Onko tilallasi toissijaista viljelijää? (puoliso tai lapsi)

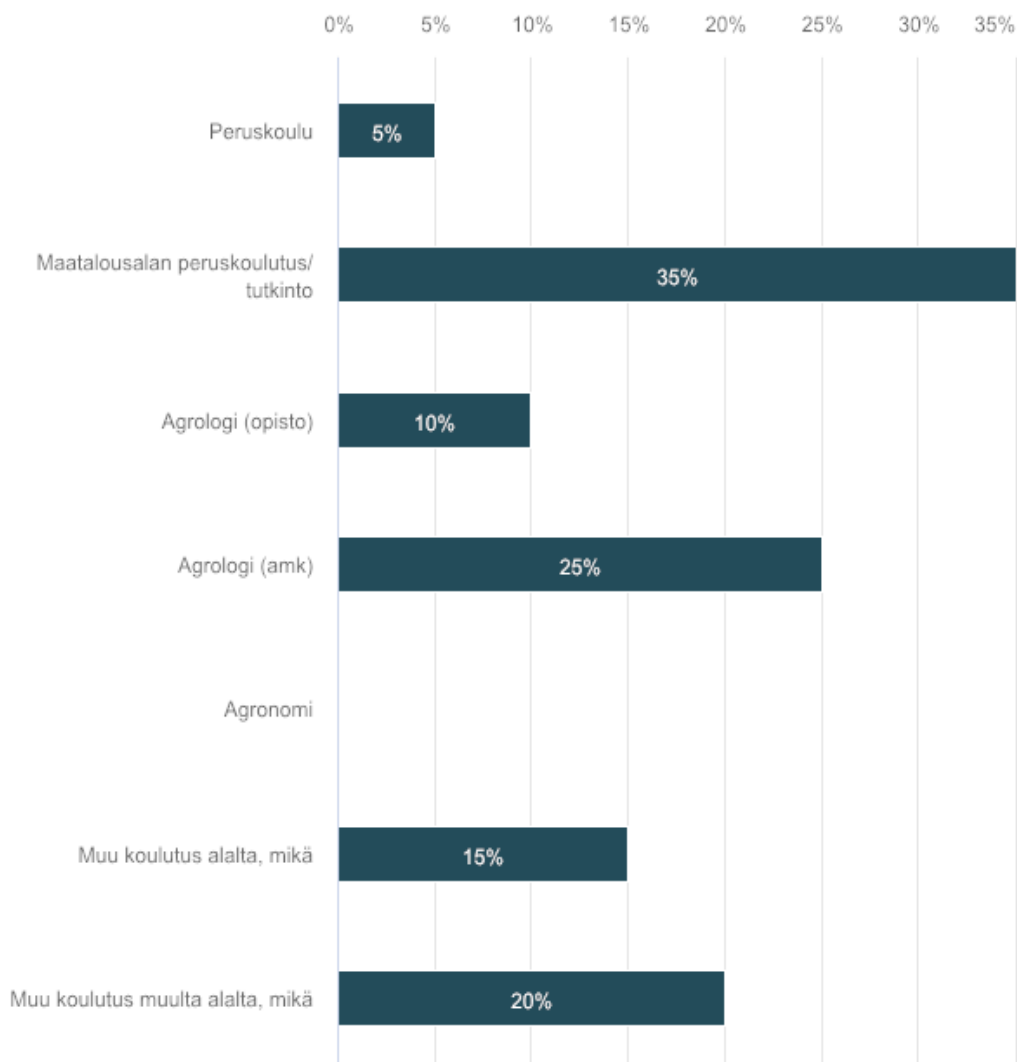
Vastaajien määrä: 37

	n	Prosentti
Kyllä	20	54,05%
Ei	17	45,95%

27. Toissijaisen viljelijän koulutustausta:

Vastaajien määrä: 20, valittujen vastausten lukumäärä: 22

	n	Prosentti
Peruskoulu	1	5%
Maatalousalan peruskoulutus/ tutkinto	7	35%
Agrologi (opisto)	2	10%
Agrologi (amk)	5	25%
Agronomi	0	0%
Muu koulutus alalta, mikä	3	15%
Muu koulutus muulta alalta, mikä	4	20%

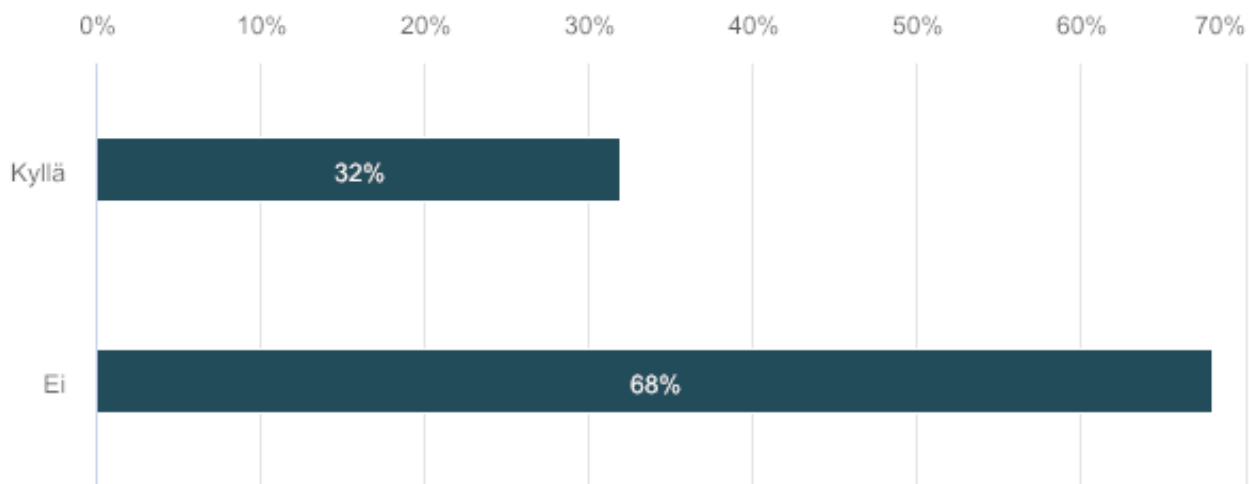
Avoimeen tekstikenttään annetut vastaukset

Vastausvaihtoehdot	Teksti
Muu koulutus muulta alalta, mikä	Viittomakielen tulkki
Muu koulutus muulta alalta, mikä	Ins.

Muu koulutus muulta alalta, mikä	FM
Muu koulutus alalta, mikä	koneistaja ammattikoulu
Muu koulutus alalta, mikä	Terveystenhoolto
Muu koulutus alalta, mikä	yamk

28. Onko yrityksessäsi liittännäiselinkeinoja esimerkiksi koneurakointia?

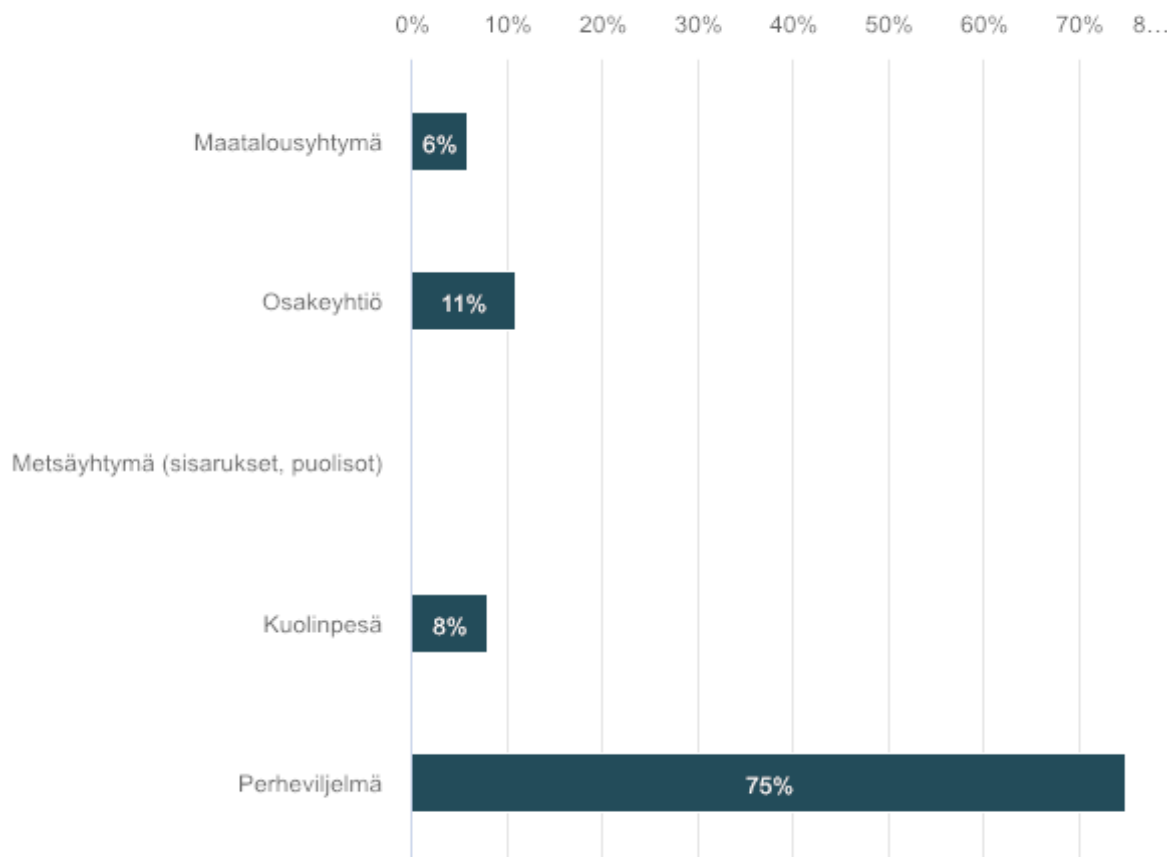
Vastaajien määrä: 37

	n	Prosentti
Kyllä	12	32,43%
Ei	25	67,57%

29. Maatilan yritysmuoto

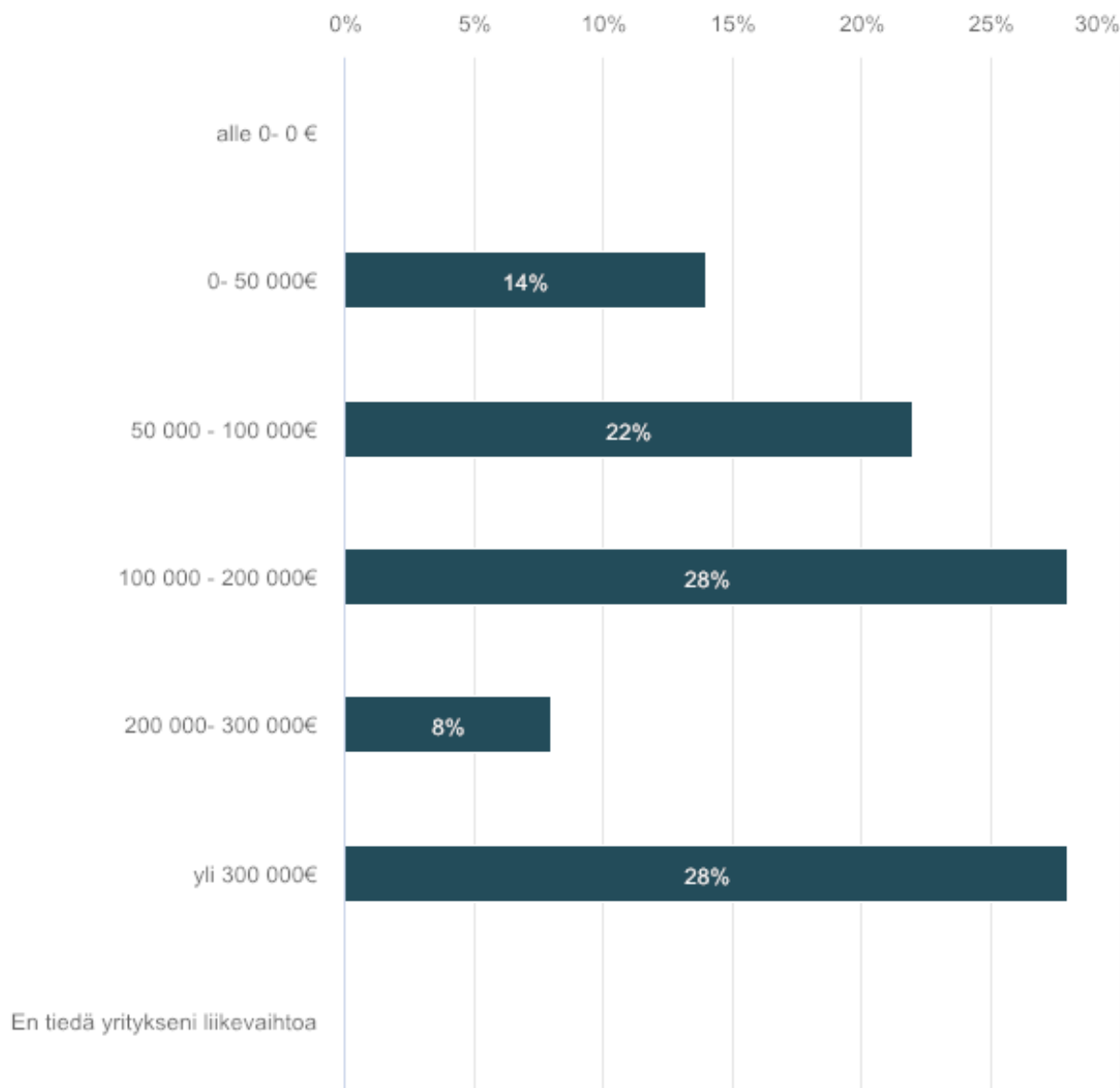
Vastaajien määrä: 36

	n	Prosentti
Maatalousyhtymä	2	5,56%
Osakeyhtiö	4	11,11%
Metsäyhtymä (sisarukset, puoliset)	0	0%
Kuolinpesä	3	8,33%
Perheviljelmä	27	75%

30. Maatilan kokoluokka liikevaihdon mukaan: Liikevaihdolla tarkoitetaan tässä yrityksen myyntien määrää lisättynä tuotantuilla, joissa ei ole mukana investointitukea

Vastaajien määrä: 36

	n	Prosentti
alle 0- 0 €	0	0%
0- 50 000€	5	13,89%
50 000 - 100 000€	8	22,22%
100 000 - 200 000€	10	27,78%
200 000- 300 000€	3	8,33%
yli 300 000€	10	27,78%
En tiedä yritykseni liikevaihtoa	0	0%

31. Onko mielessäsi jotain mitä haluaisit kertoa tilitoimiston käyttämisestä maa- ja metsätalousyrityksessäsi

Vastaajien määrä: 5

Vastaukset
proagrian rahastus ihmetyttää palveluissa
Pelkkä veroilmoitusten tekeminen ei ole aina lisäarvon tekemistä vaan pitäisi ottaa/tarjota suurempaa roolia sisäisessä laskennassa.
Välttämätön asioiden hoitamiseen.
Rutiinistyö kannattaa varmasti isoilla tiloilla teettää, mutta itse pitää pysyä kartalla jatkuvasti. Pelkkä tilinpäätöksen katsominen ei ole riittävä. Tilitoimistolta pitäisi osata vaatia analyysejä pitkin tilikautta, jotta poikkeamiin voitaisiin reagoida. Vastuuta yrityksen tuloksesta ei voi jakaa.
Muute kiva hyvä ja toimiva juttu.. mutta hinta.. jos suoraan yhden kk. saisi vaan keskittyä tekemiseen niin 1kk palkan saisi itselle. se on 12vuodessa 1 vuoden palkka..?